

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) ל"כ במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוזרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

בתבנית **מונח ... מונח זרקא מונח ... מונח סגול** – עש"ב (372) פעם בתורה וב-3 מהם **זרקא זרקא סגול**. מרמז להגדיר משהו חלקי (לימוד של פחות משלם אחד), מהענין המרומז בתבנית כולה ואו גורע (מיעוט מופעים) או מוסיף על הענין המרומז בתבנית (רוב מופעים), כל מונח לפני זרקא ולפני סגול עשויים להוסיף עוד נושא חלקי ותוצאה בגרעיה או הוספה (הרחבה) על נושא התבנית. באותו אופן מרחיב הפסוק בתת-פסוק, דוגמא להרחבה הן ארכי זמן של פחות משנה להוסיף על שנה, דוגמא לגרעיה היא קיצור חיים.

1.1 שמות ויקהל לה

שמות ויקהל לה, א:

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר-צוה ה' לעשות אתם:

בעל הטורים **אלה הדברים**, דרשו מכאן (**שבת צזב**), לשלשים ותשע מלאכות לשבת כמנין אלה, ודברים משמע שנים וה' הדברים לרבות א' הרי ל"ט, ואפילו בדכמה מקומות כתיב **אלה הדברים** ולא דרשינן ליה; שאני הכא דכתיב במלאכת המשכן (פסוק ד) זה הדבר ושני הכי לכתוב אלה הדברים לדרשה, לעשת, אותיות ל' תשע; וחסר ו'ו; לומר ל"ט מלאכות יעשו אותם בו' ימים ולא בשבת, בתבנית הטעמים תומכת בדרשת **בבלי שבת צזב**, לחשב גימטריה מדויקת של ט"ל מלאכות. **אלה הדברים** – יתיב זקף-קטן, יתיב – דווקא כך, בדיוק כך, גי' **אלה** = ל"ו זקף-קטן – ענין של שניים, כאן **הדברים** – זקף-קטן מרמז לשני ליימודים. **לימוד אחד** לשניים ככלל המקובל בתורה שבע"פ מיעוט רבים שניים, **לימוד שני** דרוש תוספת ה"א הידיעה כעוד מלאכה ובסה"כ ל"ט אבות מלאכות.

שמות ויקהל לה, ב:

ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל-העשה בו מלאכה יומת:

תורת משה – האלשיך הקדוש ... ושמירת השבת היא לדעת כי אני ה' מקדשכם, ומתדבק בכם על ידי נפש יתירה שאני נותן בכם ומתדבק בך, והוא ככל הכתוב **וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'**, ... ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרם ינתן לכם כי היא **"שבת שבתון לה"** חמדה שהיתה גנוזה אצלו יתברך, ואם כן **איפה איך נדחה** מה שזולת היותו קדוש מריק בכם קדושה וגם קדושתו קדומה מפני מה שעדיין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיכול בו קדושה אחר העשותו. אך ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת, כי כל איש ישראל קדוש יאמר לו **"כי קדש ישראל לה"**. **יהיה** – קדמא ע"פ תורת משה מרמז אל קדושה קדומה של השבת קודם לכריאה ולמתן תורה **לכם קדש שבת שבתון** – מרכא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים שאינם חייבים לחול ביחד, והיינו יש מצבים כמו ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת בהם, הקדושה הקדומה נדחית מפני קדושת איש ישראל.

נעיין בפסוק דומה מאד ב-**שמות כי תשא לא, טו**

ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל-העשה ביום השבת מות יומת:

תורת משה – האלשיך הקדוש

ועל מידת יום ביום אמר **"ששת ימים וכו' וביום השביעי שבת שבתון"**, שהיא קדושה כפולה שאינו קדש של נפש יתירה שבעדם מבחינת שכינה של מידת לילה, כי אם **"קדש לה"**, שנתווסף בנפש יתירה שקיבל בעדה יום שבת מבחינת שכינה בחינת השם הגדול. וזהו אומרו **"קדש לה"** הוא השם הגדול. ולא שיש הפרש בעונש של עושה מלאכה ביום לעושה בלילה, כי לא כן הוא, כי **"כל-העשה מלאכה ביום השבת"** שהוא בכללות היום שכולל לילה ויום **"מות יומת"**.

ואמר **"ששת ימים יעשה מלאכה"**, לומר כי זולת הטעם האמור בבלתי דחות מלאכת המשכן את השבת יש טעם אחר. והוא, כי לא היה רווח בדבר, כי אם מלאכת המשכן הייתה נעשיית בטבע היתה אומר שטוב לדחות שבת לקרב השראת שכינה בימים מועטים. אבל **ששת ימים יעשה מלאכה כמאליה** שאפילו אינו אומר בששת, לרמוז שאין המלאכה הזאת תחת הזמן, כי אם כבריאת העולם **"כי ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' (פסוק ט"ו)**. ואם כן **כל מה שהיה ראוי ליעשות ביום השבת נעשה גם הוא בחול**. או שיעור הכתוב בדרך אחרת. שאומר הוא יתברך **ששת ימים יעשה מלאכה כמאליה**, בזכות **"וביום השביעי"** יהיה **שבת שבתון קדש** לשם ה' כו'. ולהיות כי על מידת יום המתחסת לתואר זכר, אמר **"יעשה"** ולא אמר **תעשה** שעל ידי זכות היום יהיה כן. ולא אמר ענין זה גם בלילה, על כי דרך המלאכה ליעשות ביום.

טט – **ששת ימים יעשה מלאכה** – מונח זרקא מונח סגול, תוספת מסוג הענין על הענין, מלאכה על מלאכה, כפירוש **תורת משה** (א) ששת ימים המלאכה נעשתה **כמאליה** בדומה לבריאת העולם ע"י ה' ואם כן **כל מה שהיה ראוי ליעשות ביום השבת נעשה גם הוא בחול** – הספק העשיה בששה ימים עשה גם עבור היום השביעי.

(ב) בתורת החסידות (**שמות כי תשא לד, נא**) **ששת ימים תעבד** ותוסיף בתוכך מקום ל- (**שמות תרומה כה, ת**) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:**

שבת שבתון קדש – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין, ע"פ **תורת משה – האלשיך הקדוש** אלו הנפש של כל יום ועוד הנפש יתירה, והענין שחל עליהם הוא קדושה שאינה קדושת הנפש היתירה אלא מעלה ממנה, קדושה שמקורה מ- **קדש לה'**, - סלוק, מגביל לומר שזאת קדושת השם הגדול בלבד, שנתווסף בנפש יתירה שקיבל בעדה יום שבת מבחינת שכינה בחינת השם הגדול.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; מצות ההשערות; אתנח, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחר/בתשובע"פ.

שמות כי תשא לא,ג:

[יג] ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את-שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת פי אני ה' מקדשכם:

וְאַתָּה דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – גרשיים קדמא מהפך פשטא, תבנית המופיעה בתורה כ-13 פעם (כולל אזלא גרש במקום גרשיים) ומשמעה החלה פעולה, לעתים לפני זמנה שלא כמו כאן שהתחילה בזמנה, הושעתה, ותחל שוב. כאן ע"פ **בבלי יבמות ה** – עשה של ברית מילה הדוחה לא תעשה של שבת, השבת החלה, באה מצוות עשה שהלא תעשה נדחה מפניו, וכאשר העשה מסתיים, הלא תעשה חוזר לשרות.

רמב"ן (יג) **אַךְ אֶת-שַׁבְּתֹתֶיךָ תִּשְׁמְרוּ** – אעפ"י שתהיו רדופין בזריזות המלאכה, אל תדחה שבת מפניה; כל 'אכין וירקין' – מעוטין; למעט שבת ממלאכת המשכן. לשון רבנו שלמה; **וְלֹא נִתְּנוּן אֶצְלֵי**, כי לפי מדרש רבותינו (ראה ירוש' ברכות ט,ה [יד,ב]), ב'אכין וירקין' **ימעט בשמירת השבת**, כי המיעוטין אצלם בכל מקום ימעטו בדבר המצווה בו, ואם תדרוש המיעוט בענין מלאכת המשכן, יהיה מותר לעשותה בשבת! **ובירושלמי במסכת יומא (ח,ה [מ,ב])**: מנין שפיקוח נפש דוחה את השבת? רבי יודן אומר: **אַךְ אֶת-שַׁבְּתֹתֶיךָ תִּשְׁמְרוּ**; אבל המיעוט הזה – למילה או לפיקוח נפש וכיוצא בהם, שהם דוחים אותו. ומלאכת המשכן שאינה דוחה השבת – מפני שהזוהר בה (בשבת) בכאן.

דחית שבת מפני ברית מילה

בראשית לך לך יז, י – יא:

[י] זאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֵךְ אֲחֵרֶיךָ הַקֹּל לְכֶם כָּל-זָכָר:
[יא] וּנְמַלְתֶּם אֶת בְּשָׂר עַרְלֹתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:

ברית מילה יצא ללמד על עצמו, שדוחה שבת, מגזרת הכתוב מצוות עשה של ברית מילה דוחה חומרת לא תעשה של שבת, כי נכרתו על המילה י"ג בריתות.

רמב"ן ואחר כן צוה שישמר אברהם הברית הזאת, ותהיה המילה "לאות ברית" (להלן, יא); והנה האות הזה אות השבת, ולכן ידחה אותה; והקב"ה זה.

דחית שבת מפני פקוח נפש

ירושלמי יומא פ"ח ה"ה (וילנה מ"א א)

מניין שספק נפשות דוחה את השבת. ר' רבהו בשם ר' יוחנן (**שמות כי תשא לא,ז**) **אַךְ אֶת-שַׁבְּתֹתֶיךָ תִּשְׁמְרוּ** מיעוט. אמרה תורה חלל עליו שבת והוא יושב ומשמר שבתות הרבה.

שמות ויקהל לה,ג:

לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: פ

רמב"ן (ג) **לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** – ענין הכתוב הזה ודאי לאסור בשבת גם מלאכת אוכל נפש, כי אמר (**לח,ב**) **כָּל-הַעֲשֶׂה בּוֹ מִלֶּאכָה יוֹמָת**, ופירש שלא יבערו גם אש לאפות לחם ולבשל בשר כי האש צורך כל מאכל. והוצרך לומר כן מפני שלא אמר "העושה בו כל מלאכה" כאשר אמר בעשרת הדברות (לעיל **ט,ב**) **לֹא-תַעֲשֶׂה כַל-מְלָאכָה**, ואמר מלאכה סתם, והיה אפשר שנוציא מן הכלל מלאכת אוכל נפש, כי כן נאמר בחג המצות (**דברים דאה טז,ח**) **לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה** ואין אוכל נפש בכללו, ולכן הזכיר בפירוש שאף אוכל נפש אסור בו: וכלשון הזה מצאתי במדרש (**מכילתא** כאן) רבי נתן אומר **לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת**: למה נאמר, לפי שהוא אומר (**לח,א**) **וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עֲרֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**, שומע אני יהא רשאי להדליק לו את הנר, להטמין לו את החמין, ולעשות לו מדורה בשבת, ת"ל **לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת**: וזה קרוב למה שאמרנו, שלא היו מלאכות הללו שהן הנאה לגופו בכלל איסור הראשון. ורצה רבי נתן לומר שלא הוצרך הכתוב לאסור אפייה ובשול ושאר צרכי אוכל נפש, שכבר אמר להם **את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו** (לעיל **בשלח טז,ט**), אבל עדיין כל מלאכות שאדם נהנה בהן ואינן עושין אלא הנאה לגוף כגון הדלקת הנר ומדורה ורחיצת גופו בחמין היו מותרות כי זה מעונג שבת, לכך נאמר **לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ** לאסור הכל:

לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ – מונח זקא-קטן, שני לימודים, ע"פ **רמב"ן** (א) לא להבעיר אש למלאכות שאינן הנאת הגוף של המבעיר אלא לעבודה כי אלה נאסרו בעשרת הדברות, ובהם נכלל אוכל נפש שפורט בפר' בשלח פר' המן שיעשה ביום ששי ולא בשבת (**ב**) לא להבעיר אש למלאכות שהינן להנאת הגוף כגון נר, והטמנת חמין, ומדורת חימום וחמין לרחיצת הגוף שלא נכללו באיסור (א). **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מההגבלה של הסלוק וגם בתפקיד של התפשטות אלפניו להודיע כי ההלכה **לֹא-תִבְעְרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם** אשר ע"פ רמב"ן מתיחסת לשתיים או שלוש סוגי מלאכת הבערה: (א) מלאכה שלא להנאת הגוף ובה הרמב"ן מכליל צרכי אוכל נפש, (ב) מלאכה שהיא להנאת הגוף, ההלכה הזאת ע"פ טעם **בְּיוֹם הַשַּׁבָּת** – טפחא סלוק, במלוא היקפה מוגבלת ליום שבת בלבד ולא ליום טוב!!! אבל ביום טוב התיר הבערה ע"י העברה מאש קיימת כנאמר בחג המצות (**דברים דאה טז,ח**) **לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה** ואין אוכל נפש בכללו וכן הדלקת נר ורחיצת ידים ורגלים ופנים בחמין, ומיצוב מלת **הַשַּׁבָּת**: בטעם סלוק מתואם עם ההיתר של הבערת אש ביום טוב לצרכי אוכל נפש הכתוב במקום אחר.

בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם – טפחא אתנח, אתנח מגביל את ענין **מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם** להוציא ממנו את המשכן והמקדש שבו מבעירים אש בשבת. **בְּכָל מִשְׁכְּבֹתֵיכֶם** – טפחא בתפקיד פותחת טפח להתאפיין מההגבלה של האתנח וגם בתפקיד של התפשטות אלפניו לרבות בין בארץ בין בחו"ל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **תלשא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.2 שמות (ויקהל פקודי) ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,א:
ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר-צוה ה' לעשות אתם:

מכילתא דרבי ישמעאל ויקהל - מסכתא דשבתא פרשה א

פרשת ויקהל ויקהל **ויקהל משה וגו'**. למה נאמרה פרשה זו, לפי שהוא אומר (שמות תרומה כה,ח) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**, שומע אני בין בחול בין בשבת, ומה אני מקיים (שמות כ"ת לא,יד) **מחלליה מות יומת**, בשאר כל מלאכות חוץ ממלאכת המשכן; במלאכת המשכן, ומה אני מקיים, **ועשו לי מקדש**, בשאר כל הימים חוץ מן השבת; או אף בשבת, והדין נותן, ומה עבודה שאינה באה אלא מכח המכשירין הרי היא דוחה שבת, מכשירי עבודה שאין עבודה באה אלא מכחן, אינו דין שידחו את השבת, כגון שניטלה קרנו של מזבח או שנפגמה הסכין, שומע אני יתקנם בשבת, תלמוד לומר **ויקהל משה**, בחול ולא בשבת.
ויאמר אליהם אלה הדברים וגו'. רבי אומר, להביא שלשים ותשע אבות המלאכות שאמר להם משה על פה.

תורה תמימה ויאמר אליהם וגו' למה נאמר, לפי שנאמר ועשו לי מקדש, שומע אני בין בחול בין בשבת, ת"ל ויאמר להם (כנראה ט"ס וצ"ל **ויאמר אליהם**) **[בן] ששית ימים תעשה מלאכה - בחול ולא בשבת** (מכילתא):

תורה תמימה הערה א ... ונראה דלכן הו"א כן, משום דהיינו אומרים כמו שהותרו קרבנות בשבת כך הותרה מלאכת המשכן דשניהם צורך גבוה הן. ... והנה ביבמות ו' א' יליף דאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת מדכתיב (ר"פ ו' קד יט,ג) **את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו**, כולכם חייבין בכבודי, יעו"ש. ונראה דאע"פ דדרשה שלפנינו יותר מבוארת לענין זה, דאירי בבנין ביהמ"ק ובמלאכת שבת, בכ"ז ניחא ליה להביא משם יען דהגמרא רוצה לילף דגם יו"ט אין בנין ביהמ"ק דוחה, וסתם שבת כולל גם יו"ט כמבואר בשבועות ט"ז ב' ו'ע"ל בס"פ בא בפסוק והיה לך לאות על ידך מש"כ מזה] וא"כ בכלל הלשון **את-שבתתי תשמרו** הוא גם יו"ט, משא"כ שבת דכתיב בפרשה זו בודאי אין כולל יו"ט, שהרי דרשין בסמוך הפסוק **[בן] לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת**, ביום השבת אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר ביו"ט, יעו"ש:

ויאמר אליהם – מונח אתנת, **ויאמר** – מונח מרבה ברמז על הצווי **דאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת** את הצווי **דאין בנין ביהמ"ק דוחה יו"ט**. תורה תמימה מביא לימוד זה ממלים בויקרא קדשים, והוא מרומז כאן בטעמים.

אליהם – אתנת, מגביל ללמד לכוון היטב כי דברי תורה ככלל והלכות שבת בפרט הן כהרים תלויין בשערה. ולתמיכה מובא **ספרי דברים פיסקא שלה**, וגם **מדרש תנאים** (דב' האיניו לב,מו) **ויאמר אליהם** שים לב לכל הדברים, מיכן אמרו צריך אדם לכוון לבו ועיניו ואזניו לשמוע דברי תורה ואם לאו אין בידו כלום כגון שני' ביחזקאל (יחז' מד,ה) בן אדם שים לביך וראה בעיניך ובאזנך שמע ומה בית המקדש שנראה בעינים ונמדד ביד צריך שיהו לבו ועיניו ואזניו מכוונין דברי תורה שהן כהרים תלויין בשערה על אחת כמה וכמה כדי להבין וגו'.

ומהמוסבר לעיל אפשר להסביר כי **אליהם** – אתנת, מגביל להבחין ב- **אלה הדברים** – יתיב זקף-קטן, **אלה** – יתיב בתפקיד בדיוק כך – הבחן הייטב בהבדל בין **הדברים** – זקף-קטן, שני צרכי גבוה **אשר-צוה ה' לעשות אתם**.
צורך גבוה (א) בנין בית המקדש שהוא צורך גבוה לא תעשהו בשבת וביום טוב; צורך גבוה (ב) מעשה קרבנות שבת ויום טוב **לעשות אתם** – מרכא סלוק. **לעשות** - מרכא היתר שימוש במכשירים לעבודת הקרבנות, **אתם** –סלוק מגביל שלא לתקן מכשירים לעבודת הקרבנות, שהיה הוה אמינא לומר שכיון שהקרבנות תלויים במכשירים אז גם תיקונן היה מותר.

שמות ויקהל לה,ב:

ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'

כל-העשה בו מלאכה יומת:

ששית ימים תעשה מלאכה – מונח זרקא מונח סגול, **וביום השביעי** - מונח רביע, **יהיה קדמא** **לכם קדש שבת שבתון** - מרכא תביר מרכא טפחא, **לה'** - אתנת

רש"י ששית ימים הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

• טט - מה שפירש **רש"י** על **ששית ימים** הקדים להם וגו' כאילו כל המלים המקדימות את **יהיה** – קדמא הם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, הזמן המסוגל לעשייה (מונח זרקא מונח סגול) היינו זמן זרקא - פעילות ומלאכה המסוגלת - סגול להמשכת והנחת - מונח, ברכה. והזמן הלא מסוגל למלאכת המשכן הוא מעבר לששת ימים היינו שבת.
ששית ימים תעשה מלאכה, טט – ע"פ **תורת משה – האלשיך הקדוש** זרקא סגול מרמז היעשות מלאכת המשכן בששת ימים מאליה כי אין מעצור לה' להצליח בששת ימים יותר מאילו היו עושים במלאכה בשבת, כאשר בריאת עולם עשה שלשה דברים בכל יום ובששי ששה שלשה בעד היום עצמו ושלשה בעד השבת שאחריו.
ואתו פירוש ראה **שמות כי תשא לא,טו:**

וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה', **תורת משה – האלשיך הקדוש** ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרם ינתן לכם כי היא **שבת שבתון לה'** חמדה שהיתה גנוזה אצלו יתברך, ואם כן איפה איך תדחה מה שזולתה היותו קדוש מריק בכס קדושה וגם קדושתו קדומה מפני מה שעדיין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיכול בו קדושה אחר העשותו. אך ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת, כי כל איש ישראל קדוש יאמר לו "כי קדש ישראל לה'".

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותקופים) – להגביל; **מונח** – רבו; **מציא** – מציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבו; **דורא** – מחרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני /או רבו /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דורא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר ללימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרש"פ – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבו, מיעוט), **תלישא קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

יהיה – קדמא ע"פ תורת משה מרמז אל קדושה קדומה **לכם קדש שבת שבתון** – מרכא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים קשורים לנושא אחד (כאן שבת) החלוקים ביניהם בהלכה לגביהם ביחס לנושא, והיינו יש מצבים ברית מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת בהם הקדושה הקדומה נדחת מפני קדושת איש ישראל.

ספר הישר (חלק התשובות) סימן ו

שבת/ דף י"ח ע"א שאסרו בית שמאי משום שביתת כלים ובית הלל לית להו שביתת כלים ושוי להניח בהן חטין והן שחונין כל השבת, וכ"ש שאם ע"י גוי בקבלנות שהוא מותר. ורבותינו שפוסקין בכל מקום שביתת כלים דאורייתא הא ליתא. וכן כר"ח כדברי המקיל בשביתת כלים אבל ברחיים פליג עלאי, ולא ידענא טעמא דמשמיעת קול לית לן ועד שיתברר לי טעמו לא אאסור אותן **(שם שבת י"ח ע"א/ עיין תוס' ד"ה והשתא)** ועוד נראה לי להתיר קבולת מדאמרינן בשלהי פ"ק דע"ז **(דף כ"א ע"ב)** ועיין שם תוס' ד"ה אריסא) דמשכירין שדות אבל לא מרחץ, וטעמא מפרש בגמרא דגבי שדה אמר' אריס אריסותיה קעביד, א"כ אריסות גוי בשדה דהוא מפרסם טובא שרי דהוה ליה קבולת. ואפי' ר"ש בן אלעזר דפליג בגמרא ומפרש טעמא דאריס אריסותיה קעביד לית ליה, ואוסר שדה משום דנקראת על שמו, גם משם נמצינו למדין, כי אם לא היתה נקראת על שמו של ישראל אלא בתורת אריסות שהיה מותר.

יהיה לכם קדש שבת שבתון – קדמא מרכא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים קשורים לנושא אחד (כאן שבת) החלוקים ביניהם בהלכה לגביהם ביחס לנושא, (א) הבחנה בין שביתת הישראלי ובין שביתת כליו רבותינו שפוסקין בכל מקום שביתת כלים דאורייתא הא ליתא אם קדם והתחיל במלאכה, ע"י כלים לפני השבת (ב) הבחנה בין שביתת הישראלי ובין הנאה ממלאכת השבת עם קדם ומסר עבודה בקבלנות לנכרי ובתנאי שלא מפרסמים כי העבודה עבור יהודי.

מאור ושמש שמות פרשת ויקהל

הנה **בפרק ב' דביצה (טז,א)** אמרו חז"ל על שמאי הזקן, שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד מצא בהמה נאה היה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה – מניח את השניה ואכל את הראשונה. אבל הלל מדה אחרת היתה בו, שכל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר (תהלים ס כ) פְּרוֹך אֲדִינִי יוֹם יוֹם. ותניא נמי הכי, בית שמאי אומרים – מחד בשבת לשבת, ובית הלל אומרים – ברוך ה' יום יום. ביאור דבריהם הוא על פל מ'אמרים **בוהר יתרו (ח"ב פח א)** רבי יצחק אמר, כתיב (בראשית ב ג) וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי, וכתוב פָּמֶן (שמות טז כו) וביום הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת לֹא יִהְיֶה בוֹ, כיון דלא משתכחי ביה מזוני – מה ברכתא אשתכח ביה; אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כו', דהאי יומא מתברכין מינה כל שיתא יומין עילאין, וכל חד וחד יהיב מזוני לתתא, כל חד ביומוי מההיא ברכה דמתברכין ביומא שביעאה, עכ"ל.

נחזור לעניינינו, ולכן תיקנו לנו הראשונים ז"ל לומר כל יום בשיר של יום 'היום יום ראשון בשבת' היום יום שני בשבת' וכן בכל יום, כדי להמשיך בפיו על ידי אמירתו קדושת שבת אל היום ההוא. וכן בכל מעשה אשר יעשה יאמר, ... על ידי זה תגדל גם כן השפעת שבת להריק אל ימים הבאים. ועל זה רמזו ז"ל (ע"ז ג א) באמרם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת.

וזה הוא ענין שמאי והלל; ששמאי היתה מדתו להכין עצמו בפיו לשבת הבאה, ועל ידי זה כל מאכל שאכל מחמת שהכין את הבהמה הזו בפיו מתחלה לכבוד שבת – חלה עליה קדושה מקדושת שבת הבאה, ובאכלו המאכל קיבל קדושת שבת הבאה מאחד בשבת ואילן. ובית הלל היתה מדתו בכל מעשיו לשם שמים, וממילא נמשך קדושה אל כל מעשיו, וקדושת שבת קיבל משבת שעבר. וכמאמר הוזהר הקדוש דכל חד וחד יהיב ביומוי מהאי ברכה דמתברכין ביומא שביעאה. ...

ומעתה נבוא לביאור הכתובים; ויקהל משה וגו' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם מלת 'אותם' כמו (בראשית לז יח) וַיִּתְּנָלֵךְ 'אתו' שפירש בו רש"י ז"ל: כמו אָתוּ עָמוּ. ביאורו, שאלה הדיבורים אשר ציוה ה' שְׁכַל מה שתעשו – תעשו אותם פירוש, שתאמרו הדיבורים בכל עשייתכם. וביאר אחר כך מה הם הדיבורים **ששֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶתְךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קָדֶשׁ** כלומר, שכל מה שתעשו בששת ימי המעשה – תעשו באופן זה, שתזכירו ותאמרו שאתם עושים זאת בשביל ש-**בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָּכֶם קָדֶשׁ** וצריך לענונו, ...

ובַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה – מונח רביע קדמא, בתפקיד ששה ימי השבוע קשורים לקדושת שבת הקודמת (כהלל) או קשורים לקדושת שבת הבאה (כשמאי) **לכם קדש שבת שבתון** – מרכא תבר מרכא טפחא, קשור לענין עונג שבת כפסיקת השו"ע.

שמאי המכין מכל ימי השבוע אל השבת הוא גם סובר שיש להשבית את הכלים בערב שבת. הלל האומר ברוך ה' יום יום, הוא גם סובר שאין חובה להשבית הכלים, כי אין איסור הנאה ממעשי השבת.

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ סעיף א א (א) [א*] ירבה בפירות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים (ב) מנין מאה ברכות. הגה: ואם רגיל בשנית [א] צהרים (ג) אל יבטלנו, (ד) כי עונג הוא לו (טור). **שערי תשובה סימן רצ ס"ק [א]**

[א] **צהרים** – עבה"ט וע' בא"ר בשם ס"ח שאין לומר כן אפי' חפץ לכתוב תורה במ"ש אלא יאמר כי שבת היום וע"ש בשם של"ה שלא ירבה כו' אדרבה חייב אדם לחדש חידושי תורה כמ"ש בזוהר דבמ"ש בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקב"ה מה חידוש אמרת בתורה כו' ובמח"ב בשם דעת חכמה בשם האר"י שאם מחדש בתורה מעטרין לאביו בארתו עולם לכן נסמך כיבוד למצות שבת, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה וכתב בבר"י שכתבו בשם האר"י שהיה ישן ב' או ג' שעות בשבת וכתב מח"ב שרבים מקיימים מנהג האר"י ומי יתן אם יקיימו שאר הנהגותיו ואזהרותיו כי קודש הם ע"ש: **משנה ברורה סימן רצ (ג)** אל יבטלנו – ומ"מ [א] לא ירבה בו יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח שלומדים כל השבוע שמצוה שיתענונו ביותר וכדלקמיה בהג"ה אין הפיי שיכלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם. כתבו הספרים בשם הוזהר שמצוה על האדם לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה:

יהיה לכם קדש שבת שבתון – קדמא מרכא תבר מרכא טפחא, קבוצת פרטים (כאן בעלי בתים ותלמידי חכמים) המצויים למעט בשינת ותענוגי שבת ולהקדישם ללימוד תורה. אבל תלמידי חכמים הלומדים כל השבוע (כעין קדמא לשבת) יתענוגו יותר (כדי שיובחן אצלם הבדל בין שבת לחול). וכל זה כדי שיהיה השבת **לה'** – אתנה, מגביל מחשבות ודיבור לחדש חידושי תורה בשבת. ומי שאינו בר הכי לחדש ילמוד דברים שלא למד עד הנה:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ימעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים, ולפי ההשערות

שמות (ויקהל פקודי) ויקהל לה, א 1.3

שמות ויקהל לה, א:

ויקהל משה את-כל-עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר-צנה ה' לעשות אתם:

(א, לה) **ויקהל משה** – מונח רביע, ללמד על שש כפרות (מסומנות טט – א – 1) בתוך) **מדרש אנדה (בובר) שמות פרשת ויקהל פרק לה**

[א] **ויקהל משה**. זה שאמר הכתוב מי כהחכם [ומי] יודע פשר דבר וגו' (קהלת ח' א'), אשריהם הצדיקים שיודעים לעשות פשרה בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך אמר משה רבינו ע"ה **ויקהל**, (טט – א) תבוא ועשו לי מקדש (שמות כ"ה ח'), ותכפר על מעשה העגל, שנאמר בו קום עשה לנו אלהים (שם לב א'), (טט – ב) ותבוא קהלת משה רבינו, שנאמר ויקהל משה את כל עדת וגו' ותכפר על קהלת אהרן, דכתיב ויקהל העם על אהרן (שם שם), (טט – ג) [ותבוא אמירת משה רבינו שנאמר ויאמר אליהם משה, ויכפר על אמירת אהרן], שנאמר ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים (שם שם), (טט – ד) תבוא אמירת זה הדבר (פסוק ד'), ותכפר על אמירת כי זה משה האיש (שם לב א'), (טט – ה) תבוא אלה הדברים, ותכפר על אמירת אלה אלהיך ישראל (שם שם ד'). (טט – ו) תבוא נתינת הזהב התנופה, ותכפר על נתינת זהב העגל, ועליו אמר דוד ע"ה הטיבה ה' לטובים ולישירים בלבותם (תהלים כ"ה ד):

(א, לה) **ויקהל משה** – מונח רביע, ללמד על יותר מארבע הקהלות לדורות (מסומנות טט – א – 1) בתוך) **ילקוט שמעוני תורה פרשת**

ויקהל רמז תח (לה) ויקהל משה (לה, א), רבותינו בעלי אנדה אומרים מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל אלא זאת בלבד אמר הקדוש ברוך הוא עשה לך קהלות גדולות ודורוש לפנייהם ברבים הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקיהל קהלות (טט – א) בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר כדי שיהא שמי הגדול מתקלס בין בני, מכאן אמרו משה תקן להם לישראל שיהיו דורשין בעניניו של יום (טט – ב) הלכות פסח בפסח (טט – ג) הלכות עצרת בעצרת (טט – ד) הלכות חגג בחג, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקדוש ברוך הוא מעלה עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי שנאמר ואתם עדי נאם ה' ואני אל, (טט – ה) מן הסתם לדרוש לפני ראש השנה בהלכות ר"ה ושופר ומוסר תשובה (טט – ו) לפני יום הכפורים בהלכות יוה"כ ותשובה (טט – ז) וכן נהוג לפני חנוכה ופורים ועוד סיבות .

רמב"ן (א) ע"פ הבנה ב-רמב"ן ... ואמר לכלם ענין המשכן, אשר נצטווה בו מתחלה, קודם שבור הלוחות; כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו לוחות שניות וכרת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם (ע"פ יר' ב, ב), וכידוע שתהיה שכנינת בתוכם כענין שצוהו תחלה, כמו שאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמי' כה, ח), ולכן צוה אותם משה עתה בכל מה שנצטווה מתחלה.

משכן ומקדש של מעלה צורתם בכסא הכבוד המרומז במונח רביע, ומשה מקהיל ומלמד צורתם שלמעלה אל בני ישראל לעשות משכן לשכינתו למטה לכעין שכינתו בכסא הכבוד.
(ב) **(שמי' ו' לה, א) לא-תבערו אש** - מונח זקר-קטן, שני לימודים, ובשני רבוי מצבי עונג שבת שלא להבעיר עבורם אש, ע"פ **רמב"ן (א)** לא להבעיר אש למלאכות שאינן הנאת הגוף של המבעיר אלא לעבודה כי אלה נאסרו בעשרת הדברות, ובהם נכלל אוכל נפש שפורט בפר' בשלח פר' המן שיעשה ביום ששי ולא בשבת (ב) לאסור הדלקה לשם הנאת הגוף בעונג שבת, נר, הטמנת חמין, מדורה לחימום הגוף, מדורה לחימום מים להרצה בחמים, ולרבות מכך איסור הדלקת אש לכל עונג שבת, שלא נכללו באיסור (א)

את-כל-עדת – תביר בני ישראל – מרכא טפחא, יתור לרבות את בנות ישראל לבנין המשכן, כי אם נאמר שבנין המשכן היא מצוה שהזמן גרמה, כי נעשית רק בימי חול, אז נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמה. אבל היות ובנין המשכן הוא לשם הקרבת קרבנות ובה גם נשים חייבות כגון יולדת, ותודה, ונזירה וזבה ונדר ומעשר בהמה ובכורות, לכן מרבים אותן לבנין המשכן.
את-כל-עדת – תביר, (א) ללמד שנשים משתתפות בבנין המשכן מענין הקרבנות ולא מצד מעשה העגל כי התנגדו למעשה זה.

(ב) ממעט מהתיקון על מעשה העגל את הגורם לקלקול כפי' **אלשיך שמות פרק לה, א ...** כלל הדברים כי כל חפץ ה' בנדבת המשכן היה **לתקן את אשר עותו בעגל** לשוב על ידי כך עד ה' אליהם ולדבקה בו. על כן כל שלשת הדברים הראויים לאשר את נפשו החליא ובא לרפאותה, מעין כל תרופת מחלת הגופות יחוייב שם ימצאון ושם יהיו הלא המה: א. לרפאות בדבר מקביל אל מעשה העון, ב. להרחיק הגורם אותו, ג. לזוהר מכל הדומה אל כיעור העון, ומה גם במעשה התיקון כל ימצא בו לכלוך עון כל תהיה מצוה הבאה בעבירה וישוּבו עוד להתקלקל חלילה:

(ראשון) וזה מאמרו יתברך **ויקהל משה** וכו'. והוא כי כאשר חטאו היה על ידי הקהל כמה דאת אמר (לעיל לב א) ויקהל העם על אהרן, כי זולת חומה העון היה גם ברבים שהוא חילול ה', על כן גם בתיקון צריך יהיה כן בהקהל לקדש ה' במה שיעשו התיקון והתשובה. וזהו ויקהל משה:

ועל השנית להרחיק הגורם אמר את כל עדת בני ישראל, כלומר אך לא את הערב רב כי המה היו גרמת נזקים, כהסכמת ספר הזוהר (כי תשא קצא א) ומדרש רבותינו ז"ל (תנחומא כי תשא יט) כי המה עשוהו בלהטיהם, על כן ירחקו מהם ולא יהיה להם חלק במשכן ה': **ועל השלישית** שלא יתערב איזה לכלוך עון במעשה התיקון, אמר אלה הדברים וכו' ששת ימים וכו', והוא כל יחללו שבת במעשה המשכן באחת מארבעים מלאכות אשר היו כלם במשכן.

שמות ויקהל לה, כב:

ויבאו האנשים על-הנשים

כל נדיב לב הביאו חח וננום וטבעת וכמו כל-פלי זקב וכל-איש אשר הניף תנופת זקב ה':

חח וננום וטבעת וכמו - מונח אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולקבל תכשיטי נשים מכל סוג, הקיש קבלת תכשיטים ממקום מוצנע כמו כומז למקום גלוי כמו חח

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, מבעט, לא ממש; טרנא = טרנא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,ד: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-עַדְת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְבָר אֲשֶׁר-צִוְּתָה ה' לֵאמֹר:
שמות ויקהל לה,ה: קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה', כָּל נָדִיב לִבּוֹ וְבִיָּאֶה אֶת תְּרוּמַת ה'

זֶהב וְכֶסֶף וְנִחְשֵׁת:

לָבוֹ וְבִיָּאֶה - זקר-קטן זקר-גדול, גי' המלים עולה $38 + 28 = 66 =$ נדיב ינדב, ההפרש בין גי' הטעמים זקר-קטן זקר-גדול ובין גי' התוכן $510 = 576 - 66$

בעזרת אוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל: 510 עולה ש"ר (הבאת תרומות בשיר ושמהה (כגון הלל))
 510 עולה פנימיות המילה שמח ש"ן מ'ם ח'ית (60 + 40 + 410) = יש"ר, וישר ושמה נמצאים ב-(תה' יט,ט) פִּלְגֵי הַיָּרְשִׁים
מִשְׁמַח־לֵב מִצְנֵת ה' ה' מֵאִתְּךָ עֵינַיִם: הישר שמח כמוש"כ (תה' צו,יא) אֹר נָרַע לַצִּדִּיק וְלַיֹּשֵׁר לֵב שְׂמֵחָה:
 510 עולה יר"ש (ירא שמים) לעומתו בהיפוך סדר האותיות שר"ר ראשי תיבות ש"ם ר'שעים י'רקב
קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה' כָּל נָדִיב לִבּוֹ - ... זקר-קטן ... זקר-קטן בין שני קיסרים, כעין רמז לדבר שחזור וקורה, כגון גי' 510 המרמזת לגי' דו"ר דו"ר וחכמ"ו הקובעים את ההלכה וההתנהגות.

קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה' כָּל נָדִיב לִבּוֹ וְבִיָּאֶה - ... זקר-קטן ... זקר-קטן ... זקר-גדול בין שני קיסרים, דבר עצמתי (א) רמז לקב"ה שהוא ה"ה הו"ה ה"ה המרמז על קודשא בריך הוא אין-סוף (ענין המעפיל על כל העיניים); (ב) ראה להלן לימוד נוסף מ-66 לעצמת סגולת אמירת פרשת המנורה להבין דברי התורה.

ועוד בענין תוקף **קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַה'** - קדמא מהפך פשטא זקר-קטן, כלל הצריך לפרט, וכן כתוב שחבירו שלפניו (לה,ד) מלמד עליו או מלמד על חבירו שלפניו (כעין טעמא דקרא) ואפיונו מהכתוב לפניו **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה ... זֶה הַדְבָר אֲשֶׁר-צִוְּתָה ה' לֵאמֹר:** מאמר ה' מצומצם ע"י משה ונותן התוקף והכח לתרומה אז ולדורות.

הלימוד הנוסף מ-66 לעצמת סגולת אמירת פרשת המנורה להבין דברי התורה.
 66 זהו מספר- הנרות, הכפתורים, הפרחים, הגביעים, ו"ז הטפחים שבגובה המנורה, הכל יחד הו"י כן (אגרא דפרקא קע"ב), בפסוק ראשון של בראשית שמות ויקרא במדבר דברים יש תיבות 66 (שם)

אוצר החכמה: אגרא דפרקא, הרב צבי אלימלך שפירא מדינוב (בני יששכר)

קעב. בחמשה חומשי תורה נרמזין מעשה המנורה. ספר בראשית מתחיל בפסוק אשר בו שבעה תיבות נגד שבעה נרות, שמות י"א תיבות נגד י"א כפתורים, ויקרא תשעה תיבות נגד תשעה פרחים, במדבר י"ז תיבות נגד גובהה של מנורה שהיא י"ז טפחים ומשהו (ואעפ"י שבמנחות (כח:) חשיב י"ח טפחים כיון שטפח האחרון חסר לא נכתבה תיבה נגדו) דברים כ"ב נגד כ"ב גביעים, בעל "העקידה" (הספר עקידת יצחק) משם מצא כתוב במדרש הביאו מרן מהרמ"א בספרו **תורת העולה** (ח"א פט"ז) ועי"ש עוד ענינים נפלאים במעשה המנורה רמז לתורה, ע"כ כאשר רצו היונים לבטל התורה מישראל נעשה נס במנורה. ועיין בדרושינו לחנוכה ענינים נפלאים. ונראה לי בסגולה כשהאדם אינו מבין איזה דבר בתורה יאמר פרשת המנורה בתורה ויאירו עיניו (א) המשכיל יבין.

הערות אגרא דצבי (א) וזהו הכונה ויעש כן אהרן, שעשה הכל כל הפרשה הן בעשיה ממש והן אמירה דעקימת שפתי, הוה מעשה ולא נשתנה אצלו שום דבר, וזהו להגיד שבחו שלא שינה וא"ש (ואתי שפיר).

הגהות הצבי והצדק: ולענ"ד היה נראה לתרץ כמו"ש באבודרהם שמזמור למנצח (כנגינות מזמור שיר) יש בו מ"ט תיבות כנגד מנין הגביעים והכפתורים והפרחים והנרות שב' קני המנורה שעולה מ"ט. והפירוש הזה מובא בס' אדרת אליהו להגר"א ריש פרשת דברים, ועיין בהגהות מהר"י ... ולבסוף מצאו בס' מנהגי הארז"ל בסופו.

אוצר החכמה: תורת העולה, רמ"א, חלק א, פט"ז, עמ' צה, עוד מצינו ז"ל מאמר פרק הקומץ (מנחות כ"ט ע"א) יתבאר לך ממנו כוונתינו. אמרו שם תניא אמר רבי יוסי בר חנינא ארון של אש ומנורה של אש ושלחן של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כדוגמתן שנאמר (שם' תר' כה,ג) וַיִּרְאֵהוּ וַעֲשֵׂה בְתַבְנִיתֶם אֲשֶׁר-אַתָּה מֵרָאֶה בְּהָר:, אלא מעתה דכתיב (שם' תר' כו,ל) וַיִּקְמַתְּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן כַּמִּשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָר: ס, הכא נמי, הכא כַּמִּשְׁפָּטוֹ התם כתיב בְתַבְנִיתֶם. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גבריאל חגור כמין פסקיאי היה והיה מראה למשה מעשה המנורה עד כאן לשונו. ונראה מכוונתם כי שלשה כלים אלו תבניתם ירד באש והיא התורה הניתנה באש כמו שנאמר (דב' וזאת לב,ג) מִימֵינוֹ אֲשַׁקֵּת אֶת הַתְּלָמוֹ: כי המנורה היא דוגמת התורה שבכתב והשלחן דוגמת התורה שבעל פה והארון נגד עשרת הדברות וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם.

הלכה מטעם זקר-גדול במלת **וְבִיָּאֶה** ב-(שם' ויקהל לה,ה) **כָּל נָדִיב לִבּוֹ וְבִיָּאֶה** לענין חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו נדיב לב). **בבלי שבועות כו,ב** מיתבי: (דב'תנא כג,ד) **מוֹצֵא שְׁפָתָי תִּשְׁמַר וְעֵשִׂיתָ** (זה בחולין וקדשים) - אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר בלבד מנין? ת"ל: (שם' ויקהל לה,בב) **כָּל נָדִיב לֵב!** שאני התם (שונה ב-(לה,כב)), דכתיב: כל נדיב לב (זה בקדשים). וניגמר מינה (הגמרא מציעה ללמוד מזה גם לחולין)! (דוחה) משום דהוה תרומה (רש"י תרומת מלאכת המשכן זה (שם' ויקהל לה,בב) **כָּל נָדִיב לֵב**) וקדשים (רש"י אלו עולות (דח"ב כט,לא)) שני כתובין הבאין כאחד (שני דברים שבהם מחשבה מחייבת הבאה), וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר? הוה חולין וקדשים, וחולין מקדשים לא גמרינן. על איזה תרומה וקדשים הכוונה?

רש"י בבלי שבועות כו,ב תרומה וקדשים - תרומת מלאכת המשכן כתיב בה (שם' ויקהל לה,בב) **כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ** וגוי וגיבי קדשים כתיב בחזקיהו בספר דברי הימים ב (דח"ב כט,לא) **וְכָל-נָדִיב לֵב עֲלוֹת.**

תוספות בבלי שבועות כו,ב משום דהוה תרומה וקדשים כו' - גבי קדשים כתיב שהביאו בעזרה (דח"ב כט,לא) **וְכָל-נָדִיב לֵב עֲלוֹת** וגבי תרומה כתיב (במ' קרח יח,כז) **וְנָחֲשׁ לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם** שניטלה במחשבה ואף על גב דתרומה (היא) חול אצל קדשים כדאמר בריש האיך מקדש (קדושין דף מא:): ולא ילפינן מקדשים (כי תרומה היא חולין אצל קדשים) מ"מ קדשים נילפו מיניה הלכך הוה שני כתובים הבאים כאחד (לתוס' התרומה היא תרו"מ של פרות וירקות ואילו רש"י) ובקונט' פ"י דתרומה היינו תרומת המשכן דכתיב (שם' ויקהל לה,בב) **כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ.**

רש"י למד כי התרומה המדוברת בבבלי שבועות כו,ב היא תרומת המשכן (ומזה נלמד לתרומת בדק הבית) ואילו תוספות פירשו כי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש = גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

התרומה המדוברת כאן היא תרומות ומעשרות שב- (במ' קרח יח). ובקרבנות קדשים הסכימו תוס' לרש"י שנלמד מדהי"ב. **תוספות הרא"ש בבלי שבועות כו,ב** מסביר שכדי שיתקיים שני כתובים הבאים כאחד מן התורה אז הפסוק שהביא רש"י מדהי"ב לא מתאים, כי זה תורה וכתובים. ו-ופירש רמ"ה ז"ל האי תרומה וקדשים דקאמר קדשים היינו תרומת קודש וקרי קדשים דאקדישנהו לשמים והם קדשי בדה"ב (רש"י למד שתרומה היא לבדק הבית, וקדשים לעולות, ותוס' תרומה היא תרו"מ, קדשים הם קרבנות ובדק הבית לא הוזכר כלל) וכתוב (שמ' ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב, תְּרוּמָה (של תרו"מ) דכתיב (במ' קרח יח,כז) וְנִחְשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם** ללמד שניטלת באומד ובמחשבה.

הגמרא אמרה שיש שני מקומות בהם מועיל מחשבה ולכן הם לא מלמדים דברים אחרים. פ'רש"י כי (שמ' ויקהל לה,כב) לתרומת בדה"ב, ו- (דהי"ב כט,לא) לקרבנות קדשים. ועל כך מקשה תוס' הרא"ש כי כלל הלימוד "שני כתובים הבאים כאחד" מתייחס לפסוקים בתורה ולכן הפסוק מדהי"ב אינו מתאים, ולכן מפרש שתרומה היא לבדק הבית, וקדשים לעולות, ותוס' תרומה היא תרו"מ (במד' קרח יח) וקדשים הם תרומות קדשים לבדה"ב (לה,כב). קרבנות נלמדים מדהי"ב. הגמרא לא דברה על קרבנות.

בבלי מנחות נד,ב דתניא, אבא אלעזר בן גומל אומר: (במ' קרח יח,כז) **וְנִחְשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם** - בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה גדולה ואחת תרומת מעשר, כשם שתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה, כך תרומת מעשר ניטלת באומד ובמחשבה. **ילקוט שמעוני תורה פרשת ויקהל רמז תי** מיתבי מוצא שפתיך אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין תלמוד לומר (שמ' ויקהל לה,ה) **כָּל נְדִיב לֵב** (הילקוט פתח באופן השונה מבבלי שבועות כו,ב). (וכן חזר ללשון הבבלי הנ"ל) שאני התם דכתיב (שמ' ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב**, (זה בקדשים). וניגמר מינה (גם לחולין), משום דהוה תרומה וקדשים שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין. ולמאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר הוי חולין וקדשים וחולין מקדשים לא גמירי.

נשכתב ע"פ ילקוט שמעוני את **בבלי שבועות כו,ב** מפסוק (לה,כב) לפסוק (לה,ה) מיתבי: (דב' תצא כג,ד) **מוצא שפתיך תשמר ועשית** - (זה בחולין וקדשים) - אין לי אלא שהוציא בשפתיו, גמר בלבו מנין? ת"ל: (שמ' ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב**! שאני התם (שונה ב-לה,כב), דכתיב: כל נדיב לב (זה בקדשים). וניגמר מינה (הגמרא מציעה ללמוד מזה גם לחולין)! (דוחה) משום דהוה תרומה (רש"י תרומה מלאכת המשכן זה (שמ' ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב**) וקדשים (רש"י אלו עולות (דהי"ב כט,לא)) שני כתובין הבאין כאחד (שני דברים שבהם מחשבה מחייבת הבאה), וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. הניחא למ"ד אין מלמדין, אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר? הוה חולין וקדשים, וחולין מקדשים לא גמירי.

הפסוק ב- (דב' תצא כג,ד) **מוצא שפתיך תשמר ועשית** עוסק בקיום שבועות ונדרים של חולין. ובחולין מוצא שפתיים הוא הקובע. ואילו בתרומה וקדשים גם מחשבה ללא מוצא שפתיים מחייבת הבאה. אמנם **בבלי שבועות כו,ב** משתמש ב-(שמות ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב** אבל מלת **הביאו** אינה צווי מחייב הבאה אלא תאור עובדה, ולכן חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו ע"פ הלב) יותר מתאים לדרוש כנאמר ב- **ילקוט שמעוני תורה פרשת ויקהל רמז תי** (שמות ויקהל לה,ה) **כָּל נְדִיב לֵב** ומלת **יביא** היא צווי חובת הבאה גם ע"פ הלב (היינו המחשבה).

ניישב את קושיית תוספות הרא"ש על רש"י שהמידה שכדי שיתקיים שני כתובים הבאים כאחד מן התורה אז הפסוק שהביא רש"י מדהי"ב לא מתאים, כי זה תורה וכתובים. (שמ' ויקהל לה,ה) **קחו** - קדמא, הקדיש במחשבה קודם לאמירה, זה מחייב לגבי שני הדברים הבאים **מאתכם תרומה לה'** - מהפך פשטא זקא-קטן, פשוטו תרומת בדה"ב (כפ'רש"י), הוציא ממשוטו זאת תרומת קרבנות קדשים - קדשי מזבח, והכתוב בדהי"ב הוא פתוח מפורש של המרומז בתבנית הטעמים ב- (שמ' ויקהל לה,ה). בכך ניישב את קושיית תוספות הרא"ש על רש"י.

סכום: הנלמד מטעם זקא-גדול במלת **יביא** ב-(שמ' ויקהל לה,ה) **כָּל נְדִיב לֵב** ו**יביא** לענין חיוב הבאה ע"פ מחשבה בלבד (היינו נדיב לב). **יביא** - זקא-גדול, בתפקיד שלושה דברים שמחשבה גרידא מחייבת בהם הבאה ואלו: (א) תרומה למשכן ולבדק הבית שע"פ **ילקוט שמעוני** נלמד אותו מ-(שמ' ויקהל לה,ה) **כָּל נְדִיב לֵב** ו**יביא** (ולא כנלמד ב-**בבלי שבועות כו,ב** מ-(שמות ויקהל לה,כב) **כָּל נְדִיב לֵב** **הביאו**, (ב) תרומות ומעשרות של דגן תירוש ויצהר והמתרבה מהם (במ' קרח יח,כז) **וְנִחְשֶׁב לָכֶם תְּרוּמָתְכֶם** שעל זה נאמר ב-**בבלי מנחות נד,ב**, שתרומה גדולה ותרומת מעשר ניטלות באומד ובמחשבה, ועיין תוספות בבלי שבועות כו,ב שפירשו שהתרומה הכתובה בגמרא היא תרומות ומעשרות (של דגן תירוש ויצהר והמתרבה מהם) (צ"ע מניין שאפשר לעשר במחשבה) (ג) קרבנות כפ'רש"י **שבועות כו,ב** שיש ללמוד אותם מ- **דברי הימים ב כט,לא** ... **וַיָּבִיאוּ הַקֹּהֵל זִבְחֵיהֶם וְתוֹדוֹת וְכֹל-נְדִיב לֵב** (זה במחשבה) **עלות: ולפי שהצענו זה מ-(שמ' ויקהל לה,ה) קחו מאתכם תרומה לה'.**

תורה תמימה הביא מחלוקת הפוסקים לענין חיוב מתן צדקה ע"פ מחשבה בלבד: **תורה תמימה שמות לה,כב** **כָּל נְדִיב לֵב** - תניא, (דב' תצא כג,ד) **מוצא שפתיך תשמר ועשית** אין לי אלא שהוציא בשפתיו שהוא חייב, גמר בלבו מניין שהוא חייב ת"ל כל נדיב לביג) [שבועות כ"ו ב']: **תורה תמימה הערה יג**) נראה דסמך על סוף הפסוק **כָּל נְדִיב לֵב** **הביאו**, דמשמע כיון שגמר בלבו להביא הביא, ואמנם זה הוא רק בנדרי הקדש (לבדה"ב ולקרבנות), אבל בנדרי חולין (בין אם להבירו) אינו חייב אלא א"כ הוציא בשפתיו, דכתיב ר"פ מטות לבטא בשפתים. וע' ביו"ד ס"ו ר"נ"ח חקירת הפוסקים לענין אם חשב בלבו ליתן דבר לצדקה אם מחויב לקיים, וגדר הספק בזה אם מדמינן צדקה לנדרי הקדש או לנדרי חול, יעו"ש. ואני תמה על הספק הזה דהא בנדרי ז' א' בעו בגמרא אם יש יד לצדקה או לא נ"ל כגון שהפריש סלע ואמר הרי זה לצדקה ואמר על סלע אחר וזהו, (בבלי נדרים מסתפק למה לדמות נדר צדקה) מי אמרינן כיון דאתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד (שאמר זה עולה וזה) אף צדקה יש לה יד או וילמא כי אתקש לבל תאחר אתקש, ועלתה בעיא זו בחיקוק, ופסקו כל הפוסקים לחומרא נע' ביו"ד ס"ו ר"נ"ח ס"ב, הצעת הת"ת) ולפ"ז מהיכי יתאם כאן לחלק (לנהוג שונה ב) צדקה מקרבנות לענין מחשבה אחרי דלענין יד פסקו לחומרא דהוי כקרבנות, וי"ל (ויש לעיין). ודע דמה דקיי"ל באו"ח ס"ו תקס"ב ס"ו שאם הרהר לקבל תענית מחויב להתענות נסמך על דרשה זו שהתענית דמי לקרבן, יעו"ש: אפשר כי (שמ' ויקהל לה,ה) **קחו מאתכם תרומה לה' כָּל נְדִיב לֵב** - זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, (ע"פ הצעת הת"ת) כעין רמז לבנין אב או היקש ללמוד מהתורה שהקדש הקרבנות במחשבה בלבד מחייב, כך לרבנן נדיבת צדקה וקבלת תענית במחשבה, מחייב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנח – מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 שמות ויקהל לה,א

שמות ויקהל לה,א: וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת-כָּל-עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם:

דבר מלכות התשעה"ה, שיחות קודש פר' ויקהל התשי"ט, תורת מנחם כרך כה,ע' 81 – 87, איתא בזוהר: "אלו גוברין דכניש לון ואפרישי לחודייהו" **את-כל-עדת** – מקף מקף, אפשר שאחד מהם בתפקיד רב-מצב בנושא ההקהלה לשמוע דבר ה' להביא נדבת המשכן (א) התכנסות של אנשים ונשים ביחד וזו נדחית כדי שלא להגיע לנסיון, על אף שההקהלה היתה ע"י משה רבנו והיתה אחרי יוה"כ ודומים למלאכים (ב) התכנסות של אנשים בפני עצמם ושל הנשים בפני עצמם וזאת הקהלה שאין בה פגם.

שמות ויקהל לו,ו: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחְנֵה לְאֹמֶר

אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ אֶל-יַעֲשׂוּ-עוֹד מְלֶאכֶה לְתַרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּקְלָא הָעָם מִהִבְיָא:

בעקבות **לאור הנר שיעור הרב שלמה לוונשטיין שליט"א**, ביהכנ"ס דברי שיר רח' זכריה 4 בני ברק ת"ו **ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר** ג' מונח רביע קדמא מרכא זרקא סגול, תבנית אפשרית לפרט **ויצו משה** וכלל **ויעבירו** הצריך לפרט **קול במחנה לאמר**. וההסקה נקבעת לפי הפרט האחרון.

הפרט או הפרטים הראשונים **ויצו משה** – מונח רביע, מרמז על ענין של ארבע או יותר או שני ענינים או פרטים של ארבע **ויעבירו** – קדמא, ללא אזלא כעין כלל הצריך לפרט, **קול במחנה לאמר** – מרכא זרקא סגול, פרט בתראה. **ויעבירו קול במחנה לאמר** – קדמא מרכא זרקא סגול, כעין לכתחילה ובפועל, **לכתחילה ויעבירו קול** – הכרזה על הפסקת איסוף עצים וסכך לבניית סוכות (כי זמן ההכרזה הוא בין יוה"כ הראשון במדבר ובין חג הסוכות) ומבקשים מן העם לא לתרום עוד למשכן. בפועל דרש **ויעבירו קול** היא **לאמר** כנוטריקון לאו אמור, וכאן צווי לא **להעביר** מרשות לרשות בשבת (**בבלי שבת צו,ב**) ועדיין לא למדנו מספרן והגדרות גבוליהן של הרשויות.

קול במחנה לאמר – מרכא זרקא סגול, פרט בתראה המחלק לארבע רשויות: יחיד, רבים, כרמלית, פטור

וכמו כן מלמד על פטור בהעברה עד **ארבע** אמות מרשות לרשות. אם לומדים ממקומות אחרים, שתי הרביעיות המרומזות בפרט קדמאה מתבררות בפרט בתראה והן: (ארבע רשויות לשבת, ארבע אמות בהעברה) אז הטעמה כאן מתואמת עם הכתוב במקומות האחרים.

ויצו משה שבת צו,ב גמ' מכדי זריקה תולדה הוצאה היא הוצאה גופה היכא כתיבא א"ר יוחנן דאמר קרא (שמ' ויקהל לה,ו) ויצו משה

ויעבירו קול במחנה משה היכן הוה יתיב במחנה לוי ומחנה לוי רה"ר (רשות הרבים) הואי וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרה"י (רשות היחיד) דידכו (שלכם) לרה"ר וממאי דבשבת קאי דילמא בחול קאי ומשום דשלימא לה מלאכה כדכתיב והמלאכה היתה דים וגו' גמר העברה העברה מיוה"כ כתיב הכא **ויעבירו קול במחנה** וכתיב התם (**י' בהר כה,ט**) **והעברת שופר תרועה** מה להלן ביום אסור אף כאן ביום אסור אשכחן הוצאה הכנסה מנלן סברא היא מכדי מרשות לרשות הוא מה לי אפקי (הוצאה) ומה לי עיולי (הכנסה)

בעל הטורים מחשב שהיום השלישי מעת ההכרזה על התרומת המשכן היה שבת ולכן בפרטי הקול כאילו נאמר "לאו אמר במחנה" מוסיפים הצווי אל יעבירו מרשות היחיד לרשות הרבים ומביא גימטריא כלהלן לתמוך בפירושו:

איש ואשה אל-יעשו-עוד מלאכה לתרומת הקדש, בגמטריא זהו אל יוציאו משא מרשות היחיד לרשות הרבים, יש לקשר זאת לתחילת פרשת ויקהל שנאמר בה (**שמ' ויקהל לה,ב**) **ששת ימים תעשה מלאכה** ומפורש שכתוב זה הוא האזהרה להימנעות מעבודות המשכן בשבת, תבנית הטעמים זרקא סגול עשויה ללמד על גריעה מהחול והוספה על הקודש. בא הקרא **ויעבירו קול במחנה לאמר** בזרקא סגול וגורע מן הזמן של בניין המשכן כפירוש בעל הטורים, שגם מלאכת ההוצאה לתרומת המשכן תחשב בין המלאכות האסורות.

שמות ויקהל לו,ז: וְהַמְלָאכָה הִיְתָה דַּיָּם לְכָל-הַמְלָאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ - אַתְנָח

והותר: ס - סלוק, ללא טפחא בין אתנח לסלוק, אין מיעוט, אין עניות במקום עשירות. פ' **רש"י והותר** כמו

- (**שמות וירא חיא**) **והקביל את-לבו** – מהכבד לבו הביא פרעה כל אוצרותיו לים סוף לדרבן חייליו ורבה הייתה ביזת הים בשביל להותיר במלאכת המשכן. וזה מידה כנגד מידה שהקב"ה הביא **הַרְנוּחָה** מלאה מן המכה וכנגדה פרעה **והקביל את-לבו** ולא שלח את ישראל. נתבונן ב- **שמות וירא חיא**: **וַיֵּרָא פְרֹעֹה כִּי הִיָּמְתָה הַרְנוּחָה וַיִּקְבֹּל אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֶלְהֶם פֶּאֶרְשׁ דְּבַר ה': ס** **הַרְנוּחָה** – מונח זקא-קטן, כעין ריבה וריבה את הכל, הרווחה מלאה מן המכה, וכנגדה פרעה **והקביל את-לבו**
- ועוד מרומז הדבר ב- (**שמות ויקהל לה,בב**) **כָּל-בְּלִי יָזָב וְכָל-אִישׁ זָקָה-קָטָן זָקָה-גָּדוֹל עוֹלָה גִ' הַמְלִים שֶׁפ"א רֵאשִׁי תְבוּת אֲשֶׁר שֶׁלַח פ'רעה** כמו-כן שפ"א ג' מצרי"ם עם הכולל, היינו הזהב מביות מצרים אשר שלח פרעה.
- ועוד בפר"ש (**מלכים ב,גכד**) **וְהַיְתָה אֹת-מוֹאָב** – סלוק מגביל את הכאת מואב, כי הותירו מואב.

שמות ויקהל לח,ח: וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס
דברי הימים ב ד,ד - ה:

וְאֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס
וְאֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

וְאֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס
וְאֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס
וְאֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

לסימוכין מוצג פסוק עשיתי כיור המשכן בתורה ופירושי ראשונים

שמות ויקהל לח,ח: וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת כַּנּוֹתָיו כְּצִבְיָא אֲשֶׁר צָבְאוּ פְתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ס

ב"ה טוב טעם ודעת לאדוני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשפעות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי רבוי/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"פ.

רש"י (ח) בַּמְרָאָה הַצְּבָאוֹת - בנות ישראל היו בידן בַּמְרָאָה שרואות בהן כשהן מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן; והיה משה מואס בהן מפני שעשוין ליצר הרע. אמר לו הקדוש ברוך הוא: קבל, שאילו חביבין עלי מן הכל, שעל ידיהן העמידו הנשים הללו צבאות רבות במצרים; כשהיו בעליהן יגיעים בעבודת פרך בשדה, היו הולכות ומוליכות להן מאכל ומשתה ומאכילות אותם, ונוטלות המראות, וכל אחת רואה עצמה עם בעלה, ומשדלתו בדברים: אני נאה ממך; ומתוך כך מביאות אותם לידי תאוה ונזקקות להם, ומתעברות ויולדות שם, שנאמר "תחת התפוח עוררתיו" (שה"ש ח,ה); וזהו שנאמר: בַּמְרָאָה הַצְּבָאוֹת. ונעשה הכיור מהם שהוא לשום שלום בין איש לאשתו, להשקות ממים שמתוכו את שקינא לה בעלה.

רבי יוסף בכור שור (ח) בַּמְרָאָה הַצְּבָאוֹת - שהיה נתון בין אוהל מועד ובין המזבח (ראה שמ' ל,יח), משוך מעט כלפי צפון (ראה זבחים נט,א), כדי שתראנה אותו הנשים הצבאות (ע"פ ש"א ב,כב) ויהא נזכר להנה, שמשם משקין הסרטות; כדכתיב "מים קדושים בכלי חרס" (לפנינו; חרש; במ' ה,יז), ומתרגמינן: "מי כיוור כמאן דחסף" (ת"א); ונגסרו (ע"פ יח' כג,מח)

ראב"ע וטעם הַצְּבָאוֹת - החכמות שטוו החמשה הנזכרים (ראה שמ' לה,ו). או נשים באות תמיד להתפלל אל מקום האהל, ועזבו כל בנות העולם, על כן נתנו מראותם

דברי הימים ב ד,ה: וְעָבְדוּ אֶת־יְהוָה וְשָׂפוּ אֶת־מַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּחַח שׁוֹשְׁנָה מִחֲזִיק בְּתִים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְכִיל: ס

בשם ר' אלכסנדר שיכמנטר הי"ו אותיות שִׁנָּה מִחֲזִיק בְּתִים שְׁלֹשֶׁת הם בדיוק אותיות חזקת הבתים שלש שנים בפסוק שמות משפטים כא,כט: חזקת הבתים מרומזת בשור – היינו בקר, והפסוק דברי הימים ב ד,ה: המכיל אותיות חזקת הבתים שלש שנים הוא המשכו של פסוק דברי הימים ב ד,ד: עוֹמֵד עַל־שְׁנַיִם עֶשֶׂר בְּקָר המזכיר בקר. לכן יש לשער כי קיים קשר פנימי בין חזקת הבתים ובין בקר.

שמות משפטים כא,כט:

וְאִם שׁוֹר נָזַח הוּא מִתְמַלְּ שְׁלֹשֶׁת וְהוּעַד בְּכַעֲלֵי וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהָמִית אִישׁ אֹו אִשָּׁה הַשׁוֹר יִסְקָל וְנִם־בְּעֲלָיו יוּמָת:

שמות פקודי לח,כח:

וְאֶת־הָאֲלֹף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים עֶשֶׂה נְוִים לְעַמּוּדִים וְצִפְּהָ רֵאשִׁיהֶם וְחִשְׁקֵם אֲתָם:

1.5.1 הסבר לפסוק שמות פקודי לח,כח: בשיטת טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, המקור הבא מכיל מקורות אחדים ומכיל תוכחת מוסר כיצד ינהג העוסק בכספי צבור. מוסר השכל זה מוליך להלכות צדקה שלכאורה הן מרבנו אבל ע"פ תבנית הטעמים מרומזים בפסוק שמות פקודי לח,כח:

של"ה פרשת ויקהל פקודי דרך חיים תוכחת מוסר

כט. (שמ' פק' לח,כא) אֲלֶה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן. . (שמ' פק' לח,כח) וְאֶת־הָאֲלֹף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים וְגו'. בתנחומא (פקודי ז), והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחושת, 'וכסף פקודי העדה מאת ככר ואלף ושבוע מאות' (שמות לח, כה), 'ויהי מאת ככר הכסף לצקת' (שם שם, כז), 'ונחשת התנופה שבעים ככר' (שם שם, כט). עם שהוא עושה חשבון והולך על כל דבר ודבר שעשוין כסדר בתוך המשכן, שכח אלף ושבוע מאות וחמשה ושבועים שקל שעשה מהן וויים לעמודים. ולא היו נראים. התחיל עומד תמה ואומר, עכשיו ימצאו ידיהם של ישראל עלי לומר שאני נטלתי אותם, והוא חוזר לבא על כל מלאכה ומלאכה. מיד האיר הקדוש ברוך הוא את עיניו ותלה עיניו וראה שהיו עשוין וויים לעמודים, התחיל להשיב [להם] בקול רם וְאֶת־הָאֲלֹף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים עֶשֶׂה נְוִים לְעַמּוּדִים. באותה שעה נתפייסו ישראל. מי גרם לו, על ידי שישב ועשה חשבון, עכ"ל. מכאן ילמוד כל אדם להיות נקי מישראל, ואל יחשוב הרי אני מאנשי האמונה. ואף על פי שכתוב (מלכים - ב יב, טז) 'ולא יחשבו [וגו'] כי באמנה הם עשים', מכל מקום ילמוד בקל וחומר בנו של קל וחומר אלף פעמים ממה רבינו ע"ה.

מראה הפנים ירושלמי סנהדרין פ"א ... והכתיב וְאֶת־הָאֲלֹף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים. בבבלי בכורות דף ה' ע"א דקאמר התם סתמא דהש"ס מנא ליה (מתיכן יודע הש"ס כי) דמנא של קודש כפול היה ... (המסקנה בסוף, שכתוב זה מלמד כי) מנא של קודש כפול היה. משה רבנו פרט בחשבון של שקלי קודש שהם כפולים משקל רגיל, וכך גם מחציות שקלי קודש לפקודי המשכן, אלה ראשי השבטים, כיצד השתמשו בכל תרומות מחצית השקל לבנין המשכן. כי הייתה טענה בומנו ובכיבוש הרומי שהחשבון לא לפי שקלי קודש.

רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ט, ה"ה, ה"א

טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנו ... וצריכין הגבאין שיהו נאמנין חכמים ונבונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצריך וידקדקו עליהם שלא יהו רמאים חוץ ממי שמבקש שיאכילוהו שאין מדקדקין אחריו כדפרישית לעיל ואם אין הגבאין חכמים וראויים לכך דוחין אותם ולא יגבו כלל ואם אין יכולין לדחותן אסור לתת צדקה על ידם שכן אמרו חכמים לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא א"כ ת"ח ממונה עליה

טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנז ... גבאי צדקה אין רשאים לפרוש זה מזה לגבות אלא בכדי שיראה זה את זה מצא מעות בשוק או שפרעו לו חובו בשוק לא יתנם לתוך כיס משום חשד אלא יתנם לכיס של צדקה וכשיבא לביתו יחזור ויטלם אין מונין מעות של צדקה ב' ב' שלא יחשדוהו שנוטל אחד מכל מנין אלא מונין אותו אחד אחד לא היו להם עניים לחלק וצריכים להחליף הפרוטות או למוכרן אין מוכרים ואין מחליפין לעצמן אלא לאחרים וכן אם צריכים למכור מה שגבו מהתמחוי ימכרו לאחרים משום חשד גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם ומ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון

וְאֶת־הָאֲלֹף וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת וְחַמְשָׁה וְשִׁבְעִים – מקף אזלא-גרש מהפך פשטא מונח זקף-קטן.

זקף-קטן – מלמד על שתי דרשות, וְשִׁבְעַת הַמְּאוֹת – מהפך פשטא מלמד על לפחות דרשה אחת מהשתיים היוצאת מפשט הכתוב

וְאֶת־הָאֲלֹף – מקף כרב-מצב של משהו וההמשך נדרש בד"כ על מצב אחד בלבד. כאן אותה תוצאה אחד משתי מאפשרויות הבאות: (א) הקב"ה האיר עיני משה וראה את הווין לעמודים, (ב) יצאה בת קול והכריזה שעשה וויין לעמודים. ולהלכה **טור יורה דעה הלכות צדקה סימן רנז** ... רב-מצב גבאי צדקה (א) ... גבאי צדקה הכשרים אין מדקדקין אחריהם (ב) מ"מ כדי שיהיו נקיים מהשם ומישראל טוב להם שיתן חשבון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב"שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת – אולא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, ואפשר שזאת אחת משתי הדרשות המרומזות ע"י זקף-קטן. ע"י שמשה עשה חשבון ומסר דוח מפורט (בין אם הקב"ה האיר עיניו וראה את הווין לעמודים, בין אם יצאה בת קול והכריזה שעשה ווין לעמודים) נתפייסו בני ישראל ולא חשדו עוד במשה.

1.5.2 הסבר לפסוק שמות פקודי לח, כח: בשיטת טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ע"פ דרשת הרב גינצבורג יצחק הי"ו אפשר כי דרשה אחרת היוצאת מפשט הכתוב היא כפי דרשת הרב גינצבורג יצחק הי"ו – תשרי התשע"ה על בסיס הרבה צדיקי עולם ... וביניהם הרבי ר' בנינים מפרשיסחא ו-אדמו"ר הזקן בעל התניא: שהפסוק יוצא מפשרו ומלמד על קץ הגלות וזמן הגאולה. הקטע הבא מובא מתמלול שכתב ר' מימון אייל הי"ו ובו ועליו הערות טט. ראה גם לוח דבר בעתו, התשע"ה המביא במבוא קטע מספר "שאל לך אות" הרב שלזינגר מרדכי, ע' 104, וכן מספר של הרב רבינוביץ אברהם בענין אמרתו של בעל התניא.

הרב גינצבורג יצחק הי"ו – תשרי התשע"ה – מתמלול של אייל מימון עוד משהו מאד יפה: איך הוא מתחיל את הדרוש? ואמר שלומד את כל הענין מטעמי המקרא. הרי המשיח כבר ידרוש את טעמי המקרא. הפסוק **”שֵׁם מֶלֶךְ לַחֲבֹת”** **נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים** מתחיל עם אולא-גרש. אין יותר מדי פסוקים בתורה – לא בדקתי, לא יודע איך לבדוק במחשב – שמתחילים עם אולא-גרש. הוא אומר שהסוד – שמובא בתיקוני זהר – של "אולא גרש" הוא שהגלות-הגרש הולכת-אוזלת. אז הטעם של תחלת הפסוק אומר לי שיש בפסוק הזה נבואת קץ. לכן הוא מביא עוד פסוק, מתוכחת כי תבוא (שקראנו לפני כמה שבועות) – **”דב' תבוא כח, לד) וְהָיְתָה מְשֻׁעָה ... (דב' תבוא כח, נט) מְשַׁשׁ בְּצִהָרִים”** – ואומר שאותו מספר רמוז באותו פסוק (עושה חשבון מיוחד), כי גם מתחיל עם אולא-גרש. מכאן יוצא שכל פסוק שמתחיל ככה חייב להיות רמז לקץ. עבודת בית, בשביל מי שאוהב, שיחפש ויעשה לי רשימה – אולי נוכל להתבונן יחד, בהמשך השנה הזו – של כל הפסוקים בתורה שמתחילים בטעם של אולא-גרש.

- הערות: (א) אלו שני פסוקים והסדר שלהם הפוך מהמובא כאן.
- (ב) רק הפסוק **”דב' תבוא כח, נט) מְשַׁשׁ בְּצִהָרִים** מתחיל באולא-גרש.
- (ג) המסקנה מכאן יוצא שכל פסוק שמתחיל ככה חייב להיות רמז לקץ. היא מסקנה הצריכה הוכחה מהמקורות.

... גם בבני ישראל יש תופעה כזו, שיש את השלמות – הכל מושלם, שש מאות אלף הם שלמות, כנגד שש מאות אלף אותיות התורה. ישראל ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה". יש גם ווארט מדהים של החתם סופר, שאומר שהנשמות האלה – ה-3550 – הן מחוץ לשש מאות אלף אותיות התורה, הן נשמות שאין להן אות בתורה. צריך להסתכל איך בדיוק הוא אומר זאת – הוא אומר שאלה נשמות של קליפת נגה. אבל אנחנו נוכל לפרש גם בצורה אחרת. הוא כותב בפירושו שיש נשמות שאין להן אות בתורה. בשביל הרבי זה משהו שקשה להאמין שיסכים לו – לכל יהודי יש אות בתורה. אבל כאן הוא אומר שיש יהודים – אמנם מעט אז, אבל בתניא כתוב שכל אחד מהשש מאות אלף מתחלק לשש מאות אלף ניצוצות, אז אי אפשר לדעת היום כמה מהשש מאות אלף וכמה מהשלשת אלפים חמש מאות וחמשים – שאין להם אות בתורה. כל אחד נתן מחצית השקל, ועיקר המשכן הוא מאה אדנים ממאה ככר – מחצית השקל של שש מאות אלף איש. מה עשו עם השאר? כמה היה שאר? שוב, השארית של עם ישראל היא 3550, ואם כל אחד נתן מחצית השקל כמה שקלים זה יוצא? 1775, כמו שכתוב בפסוק. לכן, כך מסבירים המפרשים, מתחיל ב-ה הידיעה – **”שֵׁם מֶלֶךְ לַחֲבֹת) וְאֵת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים”** – כי אנחנו כבר יודעים, יכולנו לעשות לבד את החשבון. מהם " **וְיָוִם לְעִמּוּדָיִם וְצִפְחָה רְאִשֵׁיהֶם וְהִשָּׁק אֲתָם:** ". שוב, החשבון הוא ברור.

נְאֻת-הָאֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת – אולא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר, (א) יצא הכתוב לרמז על קץ הגלות והגעת הגאולה (ב) יצא הכתוב לרמז שאם יש נשמות האחויות בקליפת נגה בבוא קץ יעלו מן הקליפה ויתחברו לשאר ישראל. (ג) במקום אחר בתמלול נאמר כי משה היה שומר סוד נאמן עד ששכח מהו הסוד ובא הפסוק ומרמז מהות הסוד בעניני גאולה. אפשר לקרא את הכתוב כרמז לשנה 5775 כך: **נְאֻת** (407 = 52 + 355) עולה בגי' אליה"ו (52) שנ"ה (355) ה' (חמשת) **אֱלֹף וְשִׁבְעַת הַמַּאוֹת וְחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותו האמנותי – ההללים ק"ט, ט"ט, טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבית; **מונח** – רבוי; **מחץ** – מוציא מפשט; **מרכא** = מרכא; **מאריך**, **רבוי**; **זרנא** – מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **חביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול**: 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, נלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.6 שמות ויקהל לה,א (התשע"ו)

שמות תרומה כה, ג,ד: [ג] וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זתב נכסף ונהשת: [ד] ותקלת וארנמן ותולעת שני ונש ועזים:

שמות ויקהל לה,ה,ו: (ה) קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו וביאקה את תרומת ה' זתב נכסף ונהשת: (ו) ותקלת וארנמן ותולעת שני ונש ועזים:

שמות תרומה כה,ה: ועלת אילם מאדמים ועלת תחשים ועצי שטים:

שמות ויקהל לה,ז: ועלת אילם מאדמים ועלת תחשים ועצי שטים:

שמות ויקהל לה,כג: וכל איש אשר נמצא אהו תקלת וארנמן ותולעת שני ונש ועזים ועלת אילם מאדמים ועלת תחשים הכיאו:

רש"י (ה) מאדמים - צבועות היו אדום לאחר עבודן.

ראב"ע (ה) ועורות אלים (בנוסחנו: ועלת אילם) - הם כבשים גדולים. ויש הפרש בין **מאדמים** ובין 'אדומים'; כי 'אדומים' הם כן בתולדותם, וה- **מאדמים** - אדם צָבָעם.

רלב"ג (ה) ועורות אלים (בנוסחנו: ועלת אילם) מאדמים - הם עורות אילים צבועים בצבע אדום; 'גודמסי' בלעז (עור מהעיר גודמס).

מהמפרשים נלמד כי מדובר במלאכת צביעת עורות בהכנת המשכן, הצובע היא אחת מל"ט מלאכות האסורות בשבת. במקורות הבאים מוסברים תכונות מלאכת צביעה שהם האוסרים אותה.

(שמ' ויקהל לה,ה) מלא אלהם חקמת-לב לעשות פלמלאכת חרשו והשב

ורלם בתקלת ונארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי פלמלאכה והשבי מחשבת:

פי' **(הכתב והקבלה) (שמ' ויקהל לה,ה)** ... וההפרש בין חרש ל-השב, שהחרש אומנותו בהשתנות הדברים מברייתו, שהוא דרך משל פוסל את האבנים, כורת את העצים, ומתיך את המתכות וכדומה, וה-השב אין אומנותו בהשתנות הדברים מברייתו כי הוא משאיר אותם כמו שהם, אבל עוסק בהרכבתם וחבורם לעשות בהם סדר וערך נאה ומועיל, כמלאכת האריגה, שאינו משנה החוטיין מכמות שהן אלא שמקבץ ומרכיב אותן יחד לעשות מהם שטוח נאה ומועיל, וכן מלאכת הצובעים שמרכיב הסממנים לעשות מהם צבע שלישי, או שוטח אותם על אופן מיוחד שיש לו צורה מיוחדת, וזה הנקרא **השב** מלשון חשבון שצריך לחשוב מדת וקצב הדברים וערכם באופן התחברותם,

ועלת – קדמא התפקיד בא מימי קדם, מימי בראשית, ע"פ **(הכתב והקבלה) (שמ' ויקהל לה,ה)** ה-השב אין אומנותו בהשתנות הדברים מברייתו כי הוא משאיר אותם כמו שהם, ... וכן מלאכת הצובעים שמרכיב הסממנים לעשות מהם צבע שלישי,

ותוספתא מסכת שבת (ליברמן) פ"ח,הכ"ג מנין למאדים בשבת שהוא חייב שני' **(שמ' תר' כה,ה)** **ועלת אילם מאדמים** אי זו היא חבורה כל שיצא ממנה דם, נצרך הדם אף על פי שאין יכול לצאת הרי זה חייב מנין לדם שהוא משקה שני' **(במ' בלק כג,כד)** **נדם-חללים ישפה:** **(ירושלמי (וילנא) שבת פ"ז,ה"ב)** (מהי מלאכת) **הצובע**. מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין בבהמה ב-**עלת אילם מאדמים**. א"ר יוסה הדא אמר העושה חבורה ונצרך בה דם חייב. המאדם אודם בשפה חייב. המוציא דם חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום. הצר צורה הראשון חייב משום כותב והשני חייב משום צובע. חיסר בה אבר ובה אחר וגמרה חייב משום מכה בפטיש.

(שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב) שהיו משרבטין בבהמה. **בב"מ (בבבא מציעא) ספ"ד גרסינן מאי שרביטין הכא תרגמו מיא דחזירא זעירא אמר רב כהנא מזקפתא ופירש"י מיא דחזירא אותה מי סובין והן נופחין ושערה נזקף מזקפתא קרופף **(שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב)** הדא אמרה העושה חבורה וכו'. מכאן נראה ראיה מבוררת לפירש"י בפרק ח' שרצים שפי' כיון דיש להן עור נצבע העור בדם הנצרך בו וחייב משום צובע ... וכשיצא הדם חייב משום נטילת נשמה**

(רמב"ם הלכות שבת פ"ח,ה"ט) שמנה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף, אבל שאר שקצים ורמשים אין להן עור, לפיכך החובל בהן פטור, ואחד החובל בבהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן חבורה ויצא מהם דם או שנצרך הדם אף על פי שלא יצא חייב.

(רמב"ם הלכות שבת פ"ט,ה"ג) הצובע חוט שארכו ארבעה טפחים או דבר שאפשר לטוות ממנו חוט כזה חייב, ואין הצובע חייב עד שיהא צבע המתקיים, אבל צבע שאינו מתקיים כלל כגון שהעביר סרק או ששר על גבי ברזל או נחשת וצבעו פטור, שהרי אתה מעבירו לשעתו ואינו צובע כלום, וכל שאין מלאכתו מתקיימת בשבת פטור.

יש בתורה שלושה פסוקים הכתובים לעיל בהם מלת **ועלת** – מוטעמת בטעם קדמא, כל כתוב וטעמו משמש לדרשה אחרת. **ועלת** – קדמא, ע"פ **(שיירי קרבן ירושלמי שבת פ"ז,ה"ב)** קודם לשחיטה משקין בהמה במי סובין הגורמים לשער להזדקף, ויהיה קל יותר להסירו אחרי השחיטה.

תוספת של י.ש.א. ה"ו בענין טעם קדמא על ועלת

[בבלי ביצה מא,ג] גמרא למה לי למימר משקין ושוחטין מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דלשקי אינש בהמתו והדר לשחוט משום סרכא דמשכא. **(רש"י)** משום סרכא דמשכא - שתהא נוחה להפשיטה, שהוא נדבק יותר מדאי בבשר:

(רמב"ם פירוש המשניות) אין משקין ושוחטין את המדבריות כו' - ואמרו משקין להודיעך תועלת כי ההשקאה קודם שחיטה יתיב ריאתה, ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת.

הערה של י.ש.א. על הפירוש הנ"ל: הרמב"ם בביצה כותב רב קודם סרכא דמשכא (סירכות בריאות). הרמב"ם בתמיד כותב רק טעם שיהיה נח להפשיט העור. הרב קאפח בתרגומו לפירוש המשניות מערבית לעברית, הביא במסכת הביא את שני הטעמים. ההת"ס מסכת ביצה מא, מסביר שבכבשים עד בני שנה לא מצויות סרכות, לכן התמיד ועוד קרבות צבור של כבשים מוגבלים לבני שנה.

(שו"ע יורה דעה - סימן לט) (יב) טוב להשקות הבהמה סמוך לשחיטה:

(יב) (שפתי כהן על יורה דעה - סימן לט) (לב) טוב להשקות כו'. כ"כ הכל בו קבלה מרביתו ומאת זוכחי הזבח הבקי אין בהמה שלא הושקתה מים קודם לשחיטה כולה מלאה סרכות דקות וקשות כו' ואמר הגאון אמ"ו ז"ל שני"ל שיצא להם זה ממאי דאמרינן בש"ס סוף ביצה (דף מ') ל"ל למימר משקים ושוחטים מלתא אגב אורחא קמ"ל דלישקיה אינש בהמתו והדר לשחוט משום סירכא דמשכא ופירשו רש"י והר"ן שתהא נוחה לפשוט שהעור נדבק ביותר בבשר ונראה שהם פירשו משו' סירכות דמנתקות מחמת השקאה וראיה מצאתי לדבריו ממאי דאיתא להדי' בהרי"ף דאי איכא סירכא משתמטא:

(הרב א"מ פרל ה"ו) רמז לריאות כ-**(רמב"ם פירוש המשניות)** נמצא באמצעות צירוף המלים **ועלת אילם** זו לזו **ועלתאילם** ואה"כ חילוקי אותיות **ועלתאילם** או **ועלתאילם** בשנוי סדר אותיות מתקבלת מלת ראת בכתיב חסר או מלת ריאת בכתיב חסר

הסבר **[הרב עזריאל זילברברג ה"ו פוסק בעיני כשרות בהמות]:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לריאות בהמה יש 3 אונות בימין ו-2 אונות בשמאל. לדעת השו"ע סירכות בין האונות (נקרא כסידרן) מותרות בלי בדיקה ומיעוד. אבל סירכות שלא כסידרן (מגב לגב של אונות) אסור לכולם. לדעת הרמ"א סירכה כסדרה גם כן אסורה. אבל הרמ"א אומר מה שמתירן סירכות במיעוד ומישוש, זה מפני שסירכה אמיתית לא מתנתקת לעולם, ולכן מה שמנתקים ע"י מיעוד ומישוש זה רק הפשטת ליהות ותו לא. לכן מה שמותר לנו לנתק הסירכות, אפילו שהן לא כסדרן, זה רק מפני שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות ותו לא.

סירכות דמנתקות מחמת השקאה אלו רירים על הריאה שהשקיית הבהמה קודם לשחיטה גורמת לניתוקן מעצמן מן הריאה בלי מגע יד הבודק. סירכות כאלו אינן סימן טריפה גם לבעל שו"ע. סירכות שמתנתקות במגע קל בעקבות השקיית הבהמה קודם לשחיטה אסורות לשו"ע ומותרות לרמ"א כי אלו אינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.

סירכות שאינן מתנתקות אסורות לכולי עלמא. לפיכך נסביר **אילם מאדקמים וערת תחשים** – בכתוב הזה יש שתי תכונות, תבנית הטעמים דרגא תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (א), תבנית הטעמים **מאדקמים וערת תחשים** – תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (ב)

תכונה (א) (קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, כאן סירכות בריאות בהמה, שעל כל אחד חלה אותה הלכה שפוסלות בהמה) ללא השקיית הבהמה קודם לשחיטה, כתב הכל בו קבלה מרבתינו ומאת זובחי הזבח הבקיאין בהמה שלא הושקתה מים קודם לשחיטה כולה מלאה סירכות דקות וקשות (שלא מתנתקות) ולכן תפסל לדעת כולם. לדעת הרמ"א גם סירכות כסדרן (שבין האונות של הריאות) וגם סירכות שלא כסדרן (שעל גב האונות של הריאות)

תכונה (ב) (קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, כאן סירכות בריאות בהמה, שלא חלה עליהן ההלכה שפוסלות בהמה) ע"י השקיית הבהמה קודם לשחיטה טעם מלת **מאדקמים** – תביר בתפקיד שיתמעטו הסירכות המתנתקות מעצמן מלפסול הבהמה, כדעת הרמ"א שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.

ובנוסף עליהם תבנית הטעמים של **וערת תחשים** – מרכא טפחא כיתור לרבות, תרמוז שיתמעטו גם הסירכות המתנתקות במגע קל מלפסול הבהמה כדעת הרמ"א מפני שאינן סירכות אמיתיות אלא ליהות.

וערת – קדמא, ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח,ה"ט]** תנאי מוקדם לחיוב חבורה בשבת רק בבעל חיים שיש לו עור לענין שבת, כי בכך נצבע העור. ב-**[שו"ת אבני נזר חלק אורח חיים סימן קע"ד]** ד' ואפשר דרש"י נקט משום צובע לחיובו לכולי עלמא. ולר' שמעון כיון דלא הוי מלאכה לגבי הדם שנצטרך ורק מראה. והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה (ט): ולא כרבי יהודה המחייב גם במלאכה שאינה צריכה לגופה, (שם,ג), וכן משמע להדיא בירושלמי [נא ע"א] דאמר התם מה צביעה היתה במשכן שהיו משרבטין ב-**וערת אילם מאדקמים**. אמר ר' יוסא דא אמרה העושה חבורה ונצטרך הדם חייב כו' המוציא דם חייב משום נטילת נשמה. הרי להדיא דנצטרך הדם לא מחייב משום נטילת נשמה. רק משום צובע וכדעת רש"י הנ"ל:

וערת – קדמא, ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח,ה"ג]** תנאי מוקדם לחיוב צובע בשבת הוא שיהא הצבע מתקיים, כמו צביעה בדם צרור או יוצא של עורות לענין שבת.

וערת – קדמא, ענין של קדימה, בדרך דרש מפרש **כלי יקר** כי כשם שקדם מתן שקלי ישראל לשקלי המן להעביר הגזרה, כך גם מתן חמרי בנין המשכן (**שמ' תרומה כה,ג**) (**שמ' ויקהל לה,ה**) **זָהָב וְכֶסֶף וְנֶחֱשֶׁת: ... וערת אילם מאדקמים** מקדים וממתיק בהתאמה את גלויות בבל, פרס, יון ואדום

כאן נעשה מעבר מלת **וערת** להמשך הכתוב בבעוד שני פסוקים שכתוב במ **אילם מאדקמים וערת תחשים**. **בבלי שבת קז,ב** ושאר שקצים כו'. הא הורגן – חייב, מאן תנא? אמר רבי ירמיה: רבי אליעזר היא, דתניא, רבי אליעזר אומר: ההורג כינה (הנבראת מן הזיעה ולא מפריה ורביה ויש לה נשמה) בשבת - כהורג גמל בשבת. מתקיף לה רב יוסף: עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בכינה, דאינה פרה ורבה. אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבינן - לא פליגי. ושניהם לא למדוה אלא מ-**אילם**, רבי אליעזר סבר: כ-**אילם**, מה **אילם** שיש בהן נטילת נשמה - אף כל שיש בו נטילת נשמה (כמו הכינה שנבראת מן הזיעה). ורבנן סברי: כ-**אילם**, מה **אילם** דפרין ורבינן - אף כל דפרה ורבה. **וערת** – קדמא, בא מימי בראשית, וכשם שהוא פרה ורבה מימי בראשית כך כל השקצים ורמשים הפרים ורבים מימי בראשית.

וערת – קדמא התפקיד בא מימי קדם, מימי בראשית, ע"פ **[הכתב והקבלה (שמ' ויקהל לה,ה)** הצובע משאיר דברים כברייתן רבי אליעזר סבר: כ-**אילם**, מה **אילם** שיש בהן נטילת נשמה - אף כל שיש בו נטילת נשמה. ורבנן סברי: כ-**אילם**, מה **אילם** דפרין ורבינן - אף כל דפרה ורבה. **אילם מאדקמים וערת תחשים** – בכתוב הזה יש שתי תכונות, תבנית הטעמים דרגא תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (א), תבנית הטעמים **מאדקמים וערת תחשים** – תביר מרכא טפחא מייצגת תכונה (ב)

תכונה (א) בעלי חיים בעלי עור לענין שבת. האלים מייצגים בעלי חיים טהורים שכולם בעלי עור, תחשים עשויים לייצג בעלי חיים לא טהורים בעלי עור, וביניהם שמונה שרצים.

ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח ה"ט]** שמנה שרצים האמורים בתורה הן שיש להן עורות לענין שבת כמו חיה ובהמה ועוף, ... אחד החובל בהמה חיה ועוף או בשמנה שרצים ועשה בהן חבורה ויצא מהם דם או שנצטרך הדם אף על פי שלא יצא חייב.

תכונה (א) **אילם מאדקמים וערת תחשים** – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי עור לענין שבת ושעל כל פרט חלה אותה הלכה בקשר לנושא. חבלה בשבת בבעלי עורות לענין שבת שעשתה חבורה בין יצא הדם בין נצטרך גורמת לצביעה המתקיימת, וזה מל"ט מלאכות האסורות בשבת.

תכונה (ב) ע"פ **[רמב"ם הלכות שבת פ"ח ה"ט]** ... אבל שאר שקצים ורמשים אין להן עור, לפיכך החובל בהן פטור, ... תכונה (ב) **מאדקמים וערת תחשים** – תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים הקשורים לנושא בעלי עור לענין שבת ושחלקם ממועטים מההלכה בקשר לנושא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיוו לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

אפשר כי הכינה הנבראת מן הזיעה ולא מפריה ורביה והיא בעלת נשמה מרומזת ב-**(בראשית א) פ [כ] וַיִּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָעֵל הַיָּמִים שְׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל-הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי רִקיעַ הַשָּׁמַיִם: [כא] וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת-הַתַּיִמִּים הַגְּדֹלִים וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה וְהַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְעוּ הַיָּמִים לְמִינֵהֶם וְאֶת כָּל-עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּבְרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב:**

פסוק **(בר' א, כא)** מכיל כמאמר **[בבלי עבודה זרה ג,ב]** מקרני ראמים עד ביצי כנים, מן הבריות הגדולות עד הבריות הזעירות.

(בראשית א, כא) ... וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה וְהַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְעוּ הַיָּמִים לְמִינֵהֶם

אם מלת **לְמִינֵהֶם** מתיחסת לא רק ל-**וְאֶת כָּל-נֶפֶשׁ הַחַיָּה** | **הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְעוּ הַיָּמִים**, אלא גם ל-**הַיָּמִים** אז אפשר לומר שהכתוב

שָׂרְעוּ הַיָּמִים לְמִינֵהֶם מתאר גם נוזלים שונים שבהם יכולים להתקיים יצורים חיים, היינו בעלי נשמה מסוג כלשהו. ב-**[המהפך 2, רב**

זמיר כהן, 2010, ע' 104 רבייה עצמית] מובאים מחקרים על כנים וכנימות שאין בהם זכרים רק נקבות שמשערים שמתרבים ברבייה עצמית. מקום חיותם במקומות חסרי היגיינה, כמו זיעה. לכן נדמה שהזיעה משריצה אותם. (קטע זה פורסם בויקהל)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותו האמנותי – תהלים ק"ט, ש: טעמי המרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערה: אתנה, סלקו = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ואור רבוי ואם מתפשט; מרצא טפקא – קב' ששניה לגדול, תור רבות, מכל מקום: דרנא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרצא תבר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרצא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרעא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו – זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחר/בתשובע"פ.

1.7 שמות ויקהל לה,א (התשע"ז)

שמות ויקהל לה,א: אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן אֶת-אַהֲלֹו וְאֶת-מִכְסֵהוּ אֶת-קַרְסֹו וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיתֹו אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו:

אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות המשכן ויריעות האהל קודם לסיום הקרשים. ראה הסבר מפורט ב-**שמות ויקהל לה,כה,כו:** המתחיל ב-**(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנָּשִׁים

שמות ויקהל לה,כה,כו:

[כה] וְכָל-אִשָּׁה חַכְמָת-לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיִּבְיֵאוּ מִטָּנָה אֶת-הַתְּחִלָּת וְאֶת-הָאָרְנָמָן אֶת-תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:

[כו] וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אַתְנָה בַּחֲכֵמָה טָווּ אֶת-הַעֲזִים:

[דבר מלכות פר' ויקהל, התשע"ו, נקודות משיחות קודש, כך ט"ז, עמוד 449] טוויית היריעות מעל העיזים. **(שמות ויקהל לה,כב)** וּבְצַלָּל בְּיָדֵיהֶם בְּיָדֵיהֶם לְמַשָּׁה וְהוּגָה עֵשֶׂה אֶת-פְּרָצִי-רִצְנָה ה' אֶת-מִשְׁהָה. אפילו דברים שלא אמר לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסני. נכי משה צוה בצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן; אמר לו בצלאל: מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו; אמר לו: כך שמעתי מפי הקדוש ברוך הוא; אמר לו משה: בצל לא היית, כי בוודאי כך צוה לי הקדוש ברוך הוא, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים **[ראה ברכות נה,א]**. פירוש מ-**[בשיחות קודש]** אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו', כי משה ציווה בצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן. אמר לו בצלאל, מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו... וכן עשה **(ל"ח,כ"ב. ובפירוש רש"י)** יש לעיין, דאם היו צריכים לבנות המשכן כ"מנהג העולם", מדוע עשו את היריעות תחילה ואח"כ את הקרשים ולא כמנהג העולם שבונים את קירות הבית, ורק אח"כ את גגו **(וראה גם רבותינו בעלי התוספות ויקהל ל"ו, י"ד, ועוד)** ? ויש לתרץ בפשטות:

על הפסוק **(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אַתְנָה בַּחֲכֵמָה טָווּ אֶת-הַעֲזִים: פירש רש"י "היא היתה אומנות יתרה, שמעל העיזים היו טוויין אותן". וכן פירש רש"י במסכת שבת **(ע"ד, ב דיבור המתחיל- ד"ה שטרף)** "קרא קדיש, טוו את העיזים, בגופן של עיזים משמע". והיינו שהביאו הנשים את העיזים כשהצמר טווי על גופם ממש. ואם כן מובן מעצמו, שמצד צער בעלי-חיים, לא היה אפשר להשהות את העיזים עם הטווייה על גביהם עד שייסימו לבנות את הקרשים, ולכן היו מוכרחים לעשות את היריעות מיד אחרי שטוו אותן.

העבודה חולקה בין אומנים בנושאים שונים, והנשים הטוות הקדימו לסיים טוויית חוטי האהל **(המכסה על המשכן (יריעות המשכן))** לכן אפשר היה לארוג את יריעות האהל לפני סיום הקרשים עליהם הונחו המשכן והאהל ועורות האלים ועורות התחשים. **(שמות ויקהל לה,כב)** וְכָל-הַנָּשִׁים – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות האהל לפני הקרשים.

מוצע לומר שלא רק יריעות האהל קדמו לקרשים אלא שגם טוויית חוטי הצמר של כבשים ליריעות המשכן קדמו לקרשים.

את זה נלמד מ-**(שמות ויקהל לה,יא)** אֶת-הַמְשַׁכֵּן אֶת-אַהֲלֹו וְאֶת-מִכְסֵהוּ אֶת-קַרְסֹו וְאֶת-קַרְשָׁיו אֶת-בְּרִיתֹו אֶת-עַמֻּדָיו וְאֶת-אֲדָנָיו:

אַתְּ-הַמְשַׁכֵּן – קדמא זקף-קטן במלים במקף, תבנית טעמים בתפקיד מוקדם והוא מאוחר בענין, מלמד על הקדמת סיום יריעות המשכן

כמו הקדמת סיום יריעות האהל קודם לסיום הקרשים. יריעות המשכן הן מצמר והן חלק מן המתואר ב-**(שמות ויקהל לה,כה)** וְכָל-אִשָּׁה

חַכְמָת-לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיִּבְיֵאוּ מִטָּנָה אֶת-הַתְּחִלָּת וְאֶת-הָאָרְנָמָן אֶת-תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת-הַשֵּׁשׁ:

(שמות ויקהל לו,יב) חַמְשִׁים לְלָאָת עֵשֶׂה בְּיָרִיעַה הָאֶהָת – זרקא מונח סגול, בתפקיד גריעה ממין הענין מהענין, ללמד ש-**(שמות ויקהל לו,יא)** לְלָאָת תְּלָלָת לא היו ממש על שפת היריעה האחת מקצה במחברת אלא מעט פנימה, ואז החיבור ע"י הקרשים הביא למשכן להיות אחד ללא רווח ככתוב ב**(שמות ויקהל לו,יג)** וַיַּעַשׂ חַמְשִׁים קָרְסֵי וְהָב וְנִחְבָּר אֶת-הַיָּרִיעֹת אֶת-אֶלְאֶהָת בַּקָּרְסִים וְהָיָה הַמְשַׁכֵּן אֶחָד: מתבנית הטעמים של **(שמות ויקהל לו,יא)** וַיַּעַשׂ לְלָאָת תְּלָלָת – אולא-גרש מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל, נלמד כי כשמ עשוי את הלולאות של מחברת יריעות המשכן מעט פנימה ולא בשפת המחברת כך גם עשו את לולאות מחברות האהל מעט פנימה וזה יבאר כיצד לא היה רווח בין שתי מחברות האהל ככתוב ב-**(שמות ויקהל לו,יז,יח)** וַיַּעַשׂ לְלָאָת חַמְשִׁים עַל שַׁפַּת הַיָּרִיעָה הַקִּיצָהּ בַּמְחַבְרֹת וַחַמְשִׁים לְלָאָת עֵשֶׂה עַל שַׁפַּת הַיָּרִיעָה הַשְּׂנִיָּת: **[יח]** וַיַּעַשׂ קָרְסֵי נְחֹשֶׁת לְסַבָּר אֶת-הָאֶהָל לְהִתָּ אֶחָד: וצ"ע מה מלמד **(שמות ויקהל לו,יז,יח)** **[יח]** וַיַּעַשׂ לְלָאָת חַמְשִׁים – אולא-גרש מונח רביע

שמות ויקהל לה,יט: אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרְת בַּקָּדָשׁ אֶת-בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת-בְּנֵי בְנֵי לֶכְהֵן:

[תורה שלמה סא – מדרש הגדול] אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד אלו בגדי כהונה משמשיין בהן

במקרא ויש אומרים **אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד** אלו שבעה בגדים שפורשין על גבי הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי השרת בדרך כשעת משוי, **אֶת-בְּנֵי הַקֹּדֶשׁ** אלו בגדי כהונה. הרי אלו תשעה ושלושים צוויין כנגד תשעה ושלושים אבות מלאכות שנאסרו בשבת. **אֶת-בְּנֵי הַשָּׂרָד** זה שנאמר **(ש' תצ' כח, ב)** וַעֲשִׂיתָ בְּגְדֵי-קָדָשׁ וְגו' הרי אלו תשעה ושלושים צוויים שמע משה מפי קודש וכמותן צוה משה את ישראל, לא הוסיף ולא גרע ועליו הוא אומר **(ב' בה' יב, ז)** בְּכִלְיֵינִי נֶאֱמַן הוּא: שלא הוסיף ולא גרע בעשיית המשכן. מנין למדרש הגדול לומר מתוך שדן בבגדי השרד ובגדי כהנים "הרי אלו תשעה ושלושים צוויין כנגד כנגד תשעה ושלושים אבות מלאכות שנאסרו בשבת" ?

בפרשת תרומה ופרשת תצוה ובפרשת כי תשא אתה מוצא הרבה מעבר ל"ט צוויין הקשורים לבנין המשכן לבגדי הכהנים, לכהונתם הפותחת בחנוכת המשכן. מתוך דברי ה-**[מדרש הגדול]** שנאמר **(ש' תצ' כח, ב)** וַעֲשִׂיתָ בְּגְדֵי-קָדָשׁ וְגו' הרי אלו תשעה ושלושים צוויים שמע משה מפי קודש, מוצע לומר שהרמז לשיעור ל"ט צוויין נמצא בטעמים מונח תרסא (=תלישא-קטנה) בתפקיד שיעור הצוויין והבחניה הנעלה שלהם לשמירת שבת ויום טוב במלים הקרב אליך בפסוק הקודם הפותח את מני כהנים **(ש' תצ' כח, א)** **(א)** וְאַתָּה הַקָּרֵב אֵלַי אֶת-אֶהָרֹן אֲחִירִי וְאֶת-בְּנָיו אֲתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנֵי-אֶהָרֹן וְגַב וְאִבְיָהוּא אֶלְעָנָר וְאִתְמָר בְּנֵי אֶהָרֹן:

אמנם בפרשת תצוה עצמה הסברנו את טעמי הקרב אליך – מונח תרסא כעין שני תרסא, בדרך אגדה: הקרב אליך – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא. תרסא בתפקיד בחינה נעלה ובתפקיד מחיצה להחזיר את אהרן בעל הבחינה הנעלה אל מחיצת הקודש שהתרחק מהבחינה הנעלה וממחיצת הקודש בנסותו למנוע את העם מעבודה זרה ויצא העגל, וגם הסברנו בדרך הלכה: הקרב אליך – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא. תרסא אחת בתפקיד שיעור מים בכיור, תרסא אחת בתפקיד שיעור מראה מים בכיור ולנטילה בכלל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק | – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחר/בתושבע"פ.

אבל בעקבות הדרשה של ה-[מדרש הגדול] אפשר שהפתרון הנכון הוא בשיעור ל"ט הצוויין ובחינתם הנעלה לשמירת שבת ויום טוב. ואילו דברים הקשורים למי הכיור ונטילה נלמדים מפרשות הכיור ההלכה ב-(שם' תשא לז), וב-(שם' פק' מ, ל).

[תורה תמימה = ת"ת] (שם' ויקהל לה, יט) אַתְּ-בְּנֵי הַשָּׁרָד – מאי דכתיב אַתְּ-בְּנֵי הַשָּׁרָד לְשַׁת בְּקָדְשׁ, אלמלא בגדי כהונה לא נשתיירו משונאיהם של ישראל שריד ופליטי⁽¹⁾ [יומא ע"ב ב']:

[ת"ת הערה יא] לישנא מעליא כלפי ישראל נקט, ודריש שָׁרָד מלשון שריד. ונראה דקשה לו למה לא כלל אותם בשם בְּנֵי הַקָּדָשׁ שבסמוך בפסוק, ופירש"י⁽²⁾: [יומא ע"ב, ב] אלמלא בגדי כהונה שעל ידיהם מקריבין קרבנות שמכפרין על ישראל, עכ"ל, ולכאורה קשה למה לא פירש פשוט דבגדי כהונה עצמן מכפרין כדאיתא בזבחים [פ"ח ב'], וי"ל דהוכרח לפרש כן משום דקשה ליה מה שאמר אלמלא בגדי כהונה וכו', דמה בכך אלמלא הבגדים הא הקרבנות עצמן מכפרין, ולכן פירש משום התכלית הבא ע"י בגדי כהונה דהיינו הקרבנות:

אַתְּ-בְּנֵי הַשָּׁרָד – מהו לשון שרד, א"ר שמואל בר נחמני, בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהם ומשרדין מהם כלום, ומאי היא - מעשה מחט⁽³⁾ [יומא ע"ב ב']:

[ת"ת הערה יא] ר"ל כשהיו חותכין אותן בגרדין שלהן מתוך כלי אריגתן היו עושין כברייתן חלולין כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן ואותו שיוור היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט. ואף על פי דבגדי כהונה בכלל אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג כדכתיב (שם' תצ' כח, לב) מַעֲשֵׂה אֲרָג, אך הכא איירי לענין הבית יד שלהם והוא נארג בפני עצמו ומתחבר ונדבק עם הבגד, וגו': (טט: מכנסיים בחלק המותן עד הרגליים כעין צנור אחד וממשיכים לחלק הרגליים כעין שני צנורות, כותנת כעין צנור אחד ואת בתי הידיים (=שרוולים) שני צנורות הנארגים בנפרד ומשאירים בהם חוטים לא ארוגים ואתן מחברים במחט לגוף הכותנת).

אַתְּ-בְּנֵי – מקף בתפקיד רב-משמע (א) יריעות לכסוי כלי המשכן בשעת המסעות (ב) בגדי כהונה שרק כאשר הכהנים לבושים בהם עבודת המשכן והמקדש כשרה וזה מעשה הקרבנות למיניהם והעבודות התומכות במעשה הקרבנות.

אַתְּ-בְּנֵי הַשָּׁרָד – מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות, אפשר במשמעות של קבוצת פרטים העשויה לגדול וזה בא ללמד על הכנת בגדי מסעות ובגדי עבודת כהנים מראש כדי שלא תהיה הפסקה בעבודה או עיכוב במסע.

(שם' תצ' כח, לב) וְהָיָה פִּירְאֵשׁוֹ בְּתוֹכָוּ שִׁפְהָ וְהָיָה לְפָיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּפִי תַּחְרָא וְהָיָה לָוּ לֹא יִקְרָע: (שם' פקודי לט, כב) נַעֲשֶׂה אֶת-מַעֲוֵל הָאָפֶד מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת: (שם' פקודי לט, כז) וְנַעֲשִׂוּ אֶת-הַקֶּתֶנֶת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אֲרָג לְאֶהָרָן וּלְבָנָיו:

[בבלי זבחים פח, א] ... ת"ר: בגדי כהונה אין עושין אותם מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר: (שם' תצ' כח, לב) מַעֲשֵׂה אֲרָג; נתגעלו, אין מכבסין לא בנתר ולא באהל. הא במים מכבסין? אמר אביי, ה"ק: הוגעו במים - מכבסין אותו בנתר ואהל, [בבלי זבחים פח, ב] הוגעו לנתר ואהל - אף במים אין מכבסים. ויש אומרים: אין מכבסין אותן כל עיקר, שאין עניות במקום עשירות.

[רש"י בבלי זבחים פח, ב] הוגעו למים - כלומר אם היה גיעולן מועט ולא הזקיין אלא לכיבוס מים מכבסים אותן אף בנתר ואהל. הוגעו לנתר ואהל - שנתגעלו גיעול רב שהגיעו לזיקק לכיבוס נתר ואהל תו לא מתקן להו כלל. אף במים - לאו לרבותא הוא אלא למימרא דנתר ואהל דנקט לאו לענין כיבוס נקט דהיכא דאסור אסור לגמרי והיכא דשרי לשרי לגמרי אלא לענין גיעול נקט ליה וה"ק (והכי קאמר) נתגעלו אין מכבסין אותו כלל אם הזקקו לנתר ואהל.

לפי פ' רש"י יש הגבלות אחדות על נקיון בגדי כהונה. בלכולך מועט שמספיק בבגדים לא של כהנים נקיון בנתר ואהל אז מנקים במים. אבל אם הזקקו לנתר ואהל אז אין מכבסים אותם כלל ולא משתמשים בהם שוב לעבודה. זה מתאים לתבנית הטעמים של (שם' פקודי לט, כב) מַעֲשֵׂה אֲרָג מונח אתנה כרבו הגבלות וגם של (שם' פקודי לט, כז) מַעֲשֵׂה אֲרָג מונח אתנה כרבו הגבלות.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, תצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.8 שמות ויקהל לה,א (התשע"ט)

שמות ויקהל לה,ל: פ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן־אוֹרִי בֶן־חֹרֵר לְמִטָּה יְהוּדָה:

(שם ויקהל לה,ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, שני לימודים שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב. ההסבר משולב בתוכן המדרש.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויקהל ג (שם ויקהל לה,ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם, זש"ה (משלי ג,ד) וּמִצְאֵתוֹ וְשִׁקְלֵי־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: פ מהו כן בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה בהור על מלאכת המשכן הראהו כל כלי וכלי היאך לעשות שנא' (שם' תר' כה,מ) וְרָאָה וְנִעְשָׂה בְּתַבְנִיְתָם אֲשֶׁר־אֶתְּנָה מִרְאָה בְּקֶרֶב: ס, (לימוד א) אחרי כל זה) והיה משה סבור שהוא יעשה את המשכן שאמר לו ועשית את הקרשים ועשית שלחן ועשית מזבח ועשית פרכת ועשית כיור, כך כל מלאכת המשכן כיון שסדר לו כל דבר ודבר אמר משה רבש"ע מי יעשה כל זאת, (התשובה יצאה מפשט מחשבת משה שרצה אישור לכך שהוא יעשה, אבל הקב"ה) א"ל (שם' תשא לא,ב) רָאָה קְרָאתִי בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל, (הקטע הזה מסוים המדרש. לא כשם שמשה היה סבור כיון שראה בשמים כך יעשה בארץ, אלא בצלאל שעשה צל לאל שנא' (תהי צא,א) וְיָשֶׁב בְּסִתְרֵי עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוּן: הוא יעשה וינהיג את העושים). (לימוד ב) כשירד משה אמר להם לישראל כך אמר לי הקדוש ברוך הוא לעשות לו משכן קרשים ומזבח ושלחן, אמרו לו ומי יעשה כל זאת אמר להם בצלאל התחילו ישראל מרננים על משה ואמרו לא אמר הקדוש ברוך הוא למשה לעשות את המשכן על ידי בצלאל אלא משה מעצמו מננה אותו על שהוא קרובו משה מלך ואהרן אחיו כ"ג בניו סגני כהונה אלעזר נשיא הלוי בני קהת נושאי המשכן וזה שליט על מלאכת המשכן כל הגדולה הזו מבקש משה לכונן אמר להם משה אני לא (כפשט שאתם סבורים) עשיתי כלום מדעתי אלא הקדוש ברוך הוא אמר והוא מראה להם רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל לקיים מה שנאמר (משלי ג,ד) וּמִצְאֵתוֹ וְשִׁקְלֵי־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: פ הוי (משלי ג,ד) וּמִצְאֵתוֹ וְשִׁקְלֵי־טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים זה בצלאל שאמר הקדוש ברוך הוא ראו קרא ה' בשם, (משלי ג,ד) וְאָדָם אלו ישראל שנאמר (ויחזקאל לו,לא) וְאַתָּה צֹאנִי צֹאן מְרִיעֵתִי אָדָם אַתָּם, ולמה נקרא שמו בצלאל שעשה צל לאל שנא' (תהי צא,א) וְיָשֶׁב בְּסִתְרֵי עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׂדֵי יִתְלוּן:

רְאוּ – פועל בלשון רבים, טעם תביר בתפקיד למעט את משה וכל אחד אחר מהמוני. זהו מה שדרש [פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב)] (שם' ויקהל לה,ל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל. אמר להם, הקדוש ברוך הוא קראו ולא מדעתי מניתיו:

קָרָא ה' – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בצלאל כולל כל החכמים שעסקו בבנין המשכן. זהו הנדרש ב- [ש"ר (וילנא) ויקהל פר' מח,ב] (כתוב אחד אומר) (ישעיה מכו) הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא, וכתוב אחד אומר (תהלים קמו,ד) מוֹנֵה מִסְפָּר לְפִנְיָם לְכֻלָּם שְׁמוֹת יְקָרָא: כיצד יתקיימו שני כתובים אלו, אלא כשהקב"ה מבקש לקרוםם כאחד הוא קורא לכלם שם אחד (יחידישי הרד"ל: הוא שם הוי"ה), וכשהוא קורא לכל אחד ואחד בשמו הוא קורא אותו מיכאל גבריאל (ש"ר ונשל) ליקוטים: כוחות מחולקות), לכך נאמר לְכֻלָּם שְׁמוֹת יְקָרָא: אין לי אלא למעלן מנין אף למטן שנאמר (שם' ויקהל לה,ל) רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל, (ש"ר ונשל) ליקוטים: אם ימצא אדם גדול המעלה שכלול בו כל הכוחות הטובות אז נקרא בשם כללי ... כולל בו השלימות מחכמה בינה דעת כי כולם נקבצו בו (אשד הנחלים)

קָרָא ה' – טפחא בתפקיד כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה בְּשֵׁם – אתנה בתפקיד הגבלה, שם אחד בְּצִלְאֵל שכאשר הוא מוזכר הוא מייצג את כל החכמים שעסקו בבנין המשכן וכליו. וכן ב- [ש"ר (וילנא) ויקהל פר' מח,ג] (לה,לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים, ולא זה בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקדוש ברוך הוא חכמה ובינה ודעת ... ולא בכני אדם אלא אפי' בבהמה ובחיה

(לה,לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ואלו כל שניתן בו חב"ד בקשר לבנין המשכן. [ש"ר (וילנא) ויקהל פר' מח,ג] ד"א (שם' ויקהל לה,ל) קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן־אוֹרִי בֶן־חֹרֵר, מה ראה להזכיר כאן חור אלא בשעה שביקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים נתן נפשו על הקדוש ברוך הוא ולא הניחן עמדו והרגוהו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שאני פורע לך, משל למלך שמרדו עליו לגיונותיו עמד שר הצבא שלו ונלחם עמהם אמר להם על המלך אתם מורדים עמדו והרגו אותו, אמר המלך אילו ממון נתן לי לא הייתי צריך לפרוע לו עאכ"ו שנפשו נתן עלי מה אני עושה לו אלא כל בנים שיצאו ממנו אני מעמידם דוכסים ואפרכים, כך בשעה שעשו ישראל העגל עמד חור ונתן נפשו על הקדוש ברוך הוא אמר לו חייך כל בנים היוצאים ממך אני מגדלם שם טוב בעולם שנאמר (שם' ויקהל לה,ל) רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל (לה,לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים, ולא זה בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכת המשכן נתן בו הקדוש ברוך הוא חכמה ובינה ודעת שנאמר (שם' ויקהל לו,ח) וַיַּעֲשֵׂוּ כָל־חֲכָמֵי־לֵב, ולא בכני אדם אלא אפי' בבהמה ובחיה שנאמר (שם' ויקהל לו,א) חֲכֵמָה וְתַבְנִיָּה בְהֵמָה, בהמה כתיב (ט: שנוי ניקוד משנה משמעות לבעל חיים) שנתנה חכמה באדם ובבהמה ולא נתפרסם מכלם אלא בצלאל, הוי קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל.

(שם' ויקהל לה,ל) בֶּן־אוֹרִי בֶן־חֹרֵר – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב ואלו כל בנים היוצאים ממך (מחור) אני מגדלם שם טוב בעולם אבל בְּצִלְאֵל – תביר בתפקיד מחלק את בצלאל מבנים אחרים המרומזים בכתוב אחריו, והוא מיוחד במינו.

(שם' ויקהל לה,ל) לְמִטָּה יְהוּדָה – מונח סלוק, בתפקיד לרבות הגבלות, (ט: א) [ש"ר ויקהל פר' מח,ד] וכל השבח הזה מנין לו (לצלאל) משבט יהודה ומהיכן זכה לכל החכמה הזאת בזכות מרים שנאמר (שם' א,כא) וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים: ומרים נטלה חכמה שהעמידה בצלאל יוצא ממנו דוד ... , (ט: ב) [עץ יוסף ש"ר ויקהל מח,ג] (בסוים)] שבשביל יהודה זכה לכל הכבוד הזה.

שמות ויקהל לה,לא: וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה וְתַבְנִיָּה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה:

[ש"ר (וילנא) ויקהל פר' מח,ד] בג' דברים הללו נברא העולם שנאמר (משלי ג,ט) ה' בְּחֻכְמָה יִסְדַּרְרֵץ פִּנּוֹן שְׁמִים בְּתַבְנִיָּה: (משלי ג,כ) בְּדַעַתוֹ תְּהוֹמֹת נִבְקְעוּ וְיִשְׁתַּקְּמוּ: ובג' דברים הללו נעשה המשכן שנאמר (שם' ויקהל לה,לא) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה וְתַבְנִיָּה וּבְדַעַת, (ט: במדרש משלב פסוק זה ו- (שם' תשא לא,א) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה וְתַבְנִיָּה וּבְדַעַת וּבְכָל־מְלָאכָה: שהוא באותם טעמים) ובג' דברים הללו נבנה בית המקדש שנא' (מ"א ז,ד) בְּרֵאשִׁיָּה אֶלְמִנָּה הוּא מִמָּטָה נִפְתְּלִי וְאָבִיו אִישׁ־צַר הָרַשׁ נִחְשַׁת וַיִּמְלֵא אֶת־הַחֻכְמָה וְאֶת־הַתַּבְנִיָּה וְאֶת־הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל־מְלָאכָה בְּנֻחָשׁת וְנִבְאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה וַיַּעַשׂ אֶת־כָּל־מְלָאכָתוֹ: הפסוק מלמד על ג' תכונות למומחיות בנחושת. המדרש דורש ג' התכונות בכלל) וכן כשיעמוד הקדוש ברוך הוא לבנותו לעתיד לבא בג' דברים הללו נבנה שנא' (משלי כד,ג) בְּחֻכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וְתַבְנִיָּה יִתְפַּנֵּן: וכתיב (משלי כד,ד) וּבְדַעַת תִּדְרְגִים יִמְלְאוּ כְּלֵיהֶן יִקָּר וְנִעְשִׂים: ד"א (שם' תשא לא,א) וַיִּמְלֵא אֹתוֹ, כל החכמה הזה מנין מן הקדוש ברוך הוא רוּחַ אֱלֹהִים,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו-1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשייף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

דרש [ש"ר ויקהל מח,ד] בג' דברים הללו נברא העולם ... ובג' דברים הללו נעשה המשכן שנאמר (שם' ויקהל לה,לא) וַיִּמְלֵא אֱתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים - (סלוק) מרכא טפחא מונח אתנה, 16 אותיות, והקשר לבריאת העולם באותה תבנית טעמים (בר' אג,ג) וַיִּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר - (סלוק) מרכא טפחא מונח אתנה, 16 אותיות, ובפר' תרומה באותה תבנית טעמים מלמד על ארון הנושא לוחות העדות המעידים על הבריאה ומנורה המעבירה את אור בראשית. (שם' תר' כה,ה) וַעֲשֵׂי אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים - (סלוק) מרכא טפחא מונח אתנה, 15 אותיות, (שם' תר' כה,לא) וַעֲשִׂית מִנְהַת זָהָב טְהוֹר - (סלוק) מרכא טפחא מונח אתנה, 16 אותיות המנורה מאירה אור בעולם הזה שהוא גלוי האור האלקי ככתב [עקידת יצחק שמות שער מד (פרשת יתרו)] הנביאים המדברים ברוח הקדש אשר על יד רבן (משה רבנו) של כלם עליהם השלום נתנה התורה האלהית ועל ידי כללם נתפשטה אור ההנהגה הנה הנם כעין מנורה העליונה וטהורה השואבת האור הזך והמצוחצח מהמקור העליון האלהי שהתורה (בגילויה בלוחות המונחים בארון) עצמה מושפעת ממנו

[פסיקתא זוטריתא (לקח טוב)] (שם' ויקהל לה,לא) וַיִּמְלֵא אֱתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֻכְמָה בְּתַבְנִינָה וּבְדַעַת גְּדוּלָה חֲכָמָה (מהתכונות הכתובות אחריה) שבחר בה הקדוש ברוך הוא, החכמה מלימוד, התבונה מעצמו, הדעת הלומד דבר מדבר: גדולה דעה שהיא נתונה בין שני שמות, (שמר'א ב,ג) כִּי אֵל דַּעוּת ה' (תפילת הנה): להתרחב וזה כדרשת [לקח טוב] התבונה מעצמו, הדעת הלומד דבר מדבר: בְּחֻכְמָה - תביר בתפקיד מחלק אותה מהכתוב אחריה כדרשת [לקח טוב] גדולה חכמה (מהתכונות הכתובות אחריה) שבחר בה הקדוש ברוך הוא, החכמה מלימוד,

שמות ויקהל לה,לב: וְלִחְשֵׁב מַחְשְׁבַת לַעֲשֵׂת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת: את פסוק (שם' ויקהל לה,לב) וְלִחְשֵׁב מַחְשְׁבַת וגו' אפשר להבין כהמשך פסוק את פסוק (שם' ויקהל לה,לא) וַיִּמְלֵא אֱתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים ... (שם' ויקהל לה,לב) וְלִחְשֵׁב מַחְשְׁבַת נעלות של דבקות בה' מהמילוי שמלאהו ה', ואפשר להבין שבצלאל התעלה מההתעוררות דלעילא אליו לדבקות והתבטלות לה' בהתעוררות מלמטה. ומרומז בתבנית הטעמים של- (שם' ויקהל לה,לב) וְלִחְשֵׁב מַחְשְׁבַת - (סלוק) טפחא אתנה כטעמי הרישא של (דב' וא' נד,ד) שְׁמַע וְשָׂרְאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֱהָד: היינו (שם' ויקהל לה,לב) וְלִחְשֵׁב מַחְשְׁבַת - של קבלת עול מלכות שמים,

שמות ויקהל לה,לד: וְלַהוֹרֹת נָתַן בְּלִבּוֹ הוּא וְאַהֲלִיאֵב בֶּן-אֲחִיסָמֶךְ לְמַטֵּה-דָן: שמות ויקהל לה,לה: מִלֵּא אֲתָם חֲכַמְת־לָב לַעֲשׂוֹת כָּל-מְלָאכַת חֻרְשׁוֹ וְחֻשְׁבַּ וְרָקִים בְּתַבְנִית וּבְאֲרָנָמֶן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבִשְׁשׁ וְאַהֲגַ עֲשֵׂי כָל-מְלָאכָה וְחֻשְׁבֵי מַחְשְׁבַת:

[פסיקתא זוטריתא (לקח טוב)] (שם' ויקהל לה,לה) מִלֵּא אֲתָם חֲכַמְת־לָב לַעֲשׂוֹת כָּל-מְלָאכַת חֻרְשׁוֹ וְחֻשְׁבֵי וְרָקִים בְּתַבְנִית וּבְאֲרָנָמֶן. חושב שני פרצופין מיכן ומיכן, רוקם פרצוף אחד: טט: רוקם פני אחד מחיות המרכבה בצד אחד של הפרכת ומתקבל בצד השני פנים של חיה אחרת. כגון המפרשים אריה ונשר. והנה נאמר ב-(שם' ויקהל לו,לה) וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרֻכַת תַּבְנִית וְאֲרָנָמֶן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁר מַעֲשֵׂה חֻשְׁבַּ עֲשָׂה אֲתָה פְּרָכִים: (שם' ויקהל לו,לה) וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרֻכַת - פשטא מקף זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני דברים, פשטא מלמד על דבר אחד, כנלמד ב-[לקח טוב] רוקם פרצוף אחד בפרוכת, חושב שני פרצופין מיכן ומיכן. תַּבְנִית וְאֲרָנָמֶן וְתוֹלַעַת שָׁנִי - דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה בקשר לנושא. מַעֲשֵׂה חֻשְׁבַּ עֲשָׂה אֲתָה פְּרָכִים - מרכא תביר מרכא טפחא, תבנית בעלת שני לימודים. לימוד (א) בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם ביחס לנושא. (ב) חֻשְׁבַּ עֲשָׂה אֲתָה - תביר מרכא טפחא - כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, הקשורים לנושא ושלגבי חלקם לא חל ענין או לא חלה הלכה מסוימת בקשר לנושא.

שמות ויקהל לו,ח: וַיַּעֲשׂוּ כָל-חֲכָמֵי-לָב בְּעֵשִׂי הַמְּלָאכָה אֶת-הַמִּשְׁכָּן עֲשֵׂר וַיְרִיעֵת יֵשׁ מְשֻׁר וְתַבְנִית וְאֲרָנָמֶן וְתוֹלַעַת שָׁנִי פְּרָכִים מַעֲשֵׂה חֻשְׁבַּ עֲשָׂה אֲתָם: (שם' ויקהל לו,ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל-חֲכָמֵי-לָב - מקף מקף, מקף אחד בתפקיד בורר בין החכמים, מקף אחד כבורר במשמעויות חכם-לב. נעיין בבורר הראשון בין החכמים ונשלב כפי' [ספורנו] (שם' ויקהל לו,ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל-חֲכָמֵי-לָב בְּעֵשִׂי הַמְּלָאכָה. (מקף כבורר בין) היותר חכמים שבהם עשו את המשכן שהיה מעשה חושב על צורות שונות משני עבריהם, כמו שהזכירו ז"ל, ולא היו היריעות עבות כמו הפרכת.

(שם' ויקהל לו,ח) וַיַּעֲשׂוּ כָל-חֲכָמֵי-לָב - קדמא ואולא, כעין לימוד של סדר בעבודה, שמן הסתם עבדו בקבוצות עבודה במקביל, ובפסוקים הבאים מלמד על יריעות המשכן לולאות החיבור וקרסי החיבור, יריעות האהל לולאות החיבור וקרסי החיבור, יריעות חיבוריות, קרשים ואדניהם, הבריחים וטבעותיהם, צפויי הזהב, הפרוכת לפני קה"ק עמודיה ואדניהם, מסך פסח ועמודיו ואדניהם, ולא הזכיר קלעי החצר, הארון וכפורתו וכרובים שעליה, השולחן זרו וכליו, המנורה קניה קישוטיה, מזבח הקטורת, מזבח העולה. אם כל מעשה המשכן נעשו במקביל אז המשכן לא הקדים את הכלים והם לא הקדימו את המשכן.

(שם' ויקהל לו,ח) בְּעֵשִׂי הַמְּלָאכָה אֶת-הַמִּשְׁכָּן - דרגא תביר טפחא, תפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה. נעיין בתפקיד תבנית הטעמים ונשלב בהמשך פי' [ספורנו] וכפל בפרשה זו כל האמור למעלה בצווי בפרשת תרומה, להודיע שעשו (כל חכם לפי מעלתו) הכל בכיון לעשות כרצון מי שצוה ולתכליתו. והארון שהיה המיוחד שבכלים נעשה על ידי בצלאל שהיה הגדול שבכלם, כאמרם ז"ל יודע היה בצלאל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ (ברכות נה א):

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורול) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בדר' בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עשירה, שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עשירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע.פ.

1.9 שמות ויקהל לו,הא (התש"פ)

שמות ויקהל לו,ז: והמלאכה היתה דים לכל-המלאכה לעשות אתה והותר: ס

[רש"י] (שם' ויקהל לו,ז): והמלאכה היתה דים לכל-המלאכה - ומלאכת ההבאה היתה ש' דים של עושי המשכן. לכל המלאכה של משכן לעשות אותה ולהותיר:

[שפת"ח ח] כלומר תיבת המלאכה קאי אהבאות נדבה ותיבות לכל-המלאכה קאי אהמלאכה מלאכת המשכן מפני שאין טעם לומר המלאכה היתה מספקת לכל המלאכה אם הוא ממין אחד גם כינוי דים שב על עושי המלאכה:

(שם' ויקהל לו,ז): והמלאכה – רביע, צ"ע

(שם' ויקהל לו,ז): לכל-המלאכה – ע"פ **[שפת"ח א]** זאת מלאכת הכנת המשכן, טעם מקף כבורר בין ל"ט מלאכות המשכן,

(שם' ויקהל לו,ז): היתה דים לכל-המלאכה – מרכא תבר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לבנין המשכן והשונים ביניהם בענין כלשהו לגבי הנושא. אפשר שמלמד על הבדל בין ל"ט המלאכות לבנין המשכן **[משנה שבת פ"ז,מ"ב]**. בשלב ההכנה היו מלאכות שלא היה בהן הבאת חומרים כגון מלאכת "המוציא", הכותב, המוחק, המכה בפטיש, ובין מלאכות האחרות מל"ט המלאכות במשכן שלצרכן הובאו חומרים להכנת המשכן.

[רש"י] והותר כמו (ט: א) **(שם' וארא ח,יא) והקבד את-לבו** (ט: ב) **(מלכים ב ג,כד) והקבד את-מואב**:

(שם' וארא ח,יא) והקבד את-לבו - מהכבד לבו הביא פרעה כל אוצרותיו לים סוף לדרבן חייליו ורבה הייתה ביזת הים בשביל להותיר במלאכת המשכן. וזה מידה כנגד מידה שהקב"ה הביא **הַרְנוּחָה** מלאה מן המכה וכנגדה פרעה **והקבד את-לבו** ולא שלח את ישראל. ועוד מרומז הדבר ב-**(שם' ויקהל לו,ב)** (כל-כלי) זהב וכל-איש זקף-קטן זקף-גדול עולה ג' המלים שפ"א ראשי תבות א'שר ש'לח פ'רעה כמו-כן שפ"א ג' מצרי"ם עם הכולל, היינו הזהב מביות מצרים אשר שלח פרעה.

(מלכים ב ג,כד) והקבד את-מואב – סלוק מגביל את הכאת מואב, כי הותירו ממואב.

(שמות וירא ח,יא) בנרא פרעה כי היתה הרנוחה והקבד את-לבו ולא שמע אליהם כאשר דבר ה': ס

(שם' וארא ח,יא) כי היתה הרנוחה – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי דרשות, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב. הרווחה מלאה מן המכה, וכנגדה פרעה **והקבד את-לבו**

(שם' ויקהל לו,ז) והותר - סלוק. ללא טפחא בין אתנח לסלוק. אין שנוי מהנאמר, אין עניות במקום עשירות.

שמות ויקהל לו,ט: ארץ היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל-היריעות:

שמות תרומה כ"ו,ב: ארץ היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל-היריעות:

דה"ב ג,ג: ואלה הוסד שלמה לבנות את-בית האלהים הארץ אמות בפנה הראשונה אמות ששים ורחב אמות עשרים:

[אבן עזרא(ראב"ע)] (שם' ויקהל לו,ט) אולי טעם באמה היא הידועה (מפני שאות ב' קמוצה במקום ה' הידיעה). אולי היתה כמדת בית ראשון שהיתה אצילה (כלומר אמת בנין ארוכה מאמת כלים):

[העמק דבר] (שם' תר' כ"ו,ב) ארץ היריעה האחת. האי **האחת** מיותר, עוד אינו מדויק לשון **שמנה ועשרים באמה**, אמה מיבעי (היה לו לכתוב אמה ללא ב'), וכבר עמד ע"ז **[הראב"ע]** להלן (בפרק) ל"ו ט' ודבריו סתומים, והנראה שבא ללמדנו שהיו **אמות היריעות גדולות מאמות הכלים**, וכדאי' במנחות דף צ"ז באמות בהמ"ק (בית המקדש) שהיו אמות בנין גדולות משל כלים, וכתוב ב-**(דה"ב ג,ג) במדה הראשונה**, פירושו כמו שהיה במשכן ראשית למקדש, זהו לשון **באמה**, דשמנה ועשרים אמה היה נמדד באמה של היריעות, שהיו עודפות על אמות הכלים, ואולי גם הראב"ע כוון לזה. מעתה מבואר גם יתור לשון **האחת** (או **האחת**), דמאחר דגלי קרא שיהא האמות גדולות ולא נתפרש בכמה, א"כ אם היו כמה אנשים אורגים ביחד כמה יריעות, יכול להיות שלא יהיו האמות של כל היריעות שוין בצמצום, דזה יוסיף מעט וזה יוסיף יותר, על כן היתה המצוה שלא יתחילו לארוג כי אם **אחת**, וכאשר תהיה נגמרת יריעה **האחת** (או **האחת**), אז תהיה מדה אחת לכל היריעות. ובהו מדויק עוד שנוי הלשון בפרשה זו שהחל ארך היריעה האחת, ובכל הסדרה החל הכתוב במדה כמה ארכו, היינו משום דבכ"מ עיקר נושא המקרא הוא המדה, וכאן נושא המקרא ג"כ שתהיה היריעה האחת כמש"כ:

[זוהר מהדורת הסולם - שמות פרשת פקודי מאמר קו המדה וקנה המדה אות רמא]

במשכנא בההוא מדידו דלתמא, דאיהו קו המדה, בגוונא דההוא פתיל, דכד שרי לאתפשטא, בכול אמה חד קשרא, ובההוא מלשקתא מדיד, נאקרי אמה. ובג"כ. שמנה ועשרים באמה, דא הוא ארפא. ופותיא ארבע באמה, ולא פתיב ארבע אמות, בגין דאמה מדיד לכל סטר.

[פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת פקודי מאמר קו המדה וקנה המדה אות רמא]

במשכנא בההוא מדידו וכו': במשכן, במדידה שלמטה, שהוא קו המדה, שהוא כעין פתיל פשתים הוא, כשהתחיל להתפשט, היה בכל אמה קשר אחד, שעד הקשר היה שיעור אמה ובמדת אמה ההיא היה מודד, וע"כ אפילו כשמודד כמה אמות, נקרא אמה, ולא אמות, ומשום זה כתוב, שמנה ועשרים באמה, שזה הוא האורך, והרוחב ארבע באמה, ולא כתוב ארבע אמות, משום שהיה מודד אמה לכל צד. כלומר, שאין כאן אמה חדשה, אלא אותה האמה היה הולך וכופל לכל צד שצריך.

[תורה תמימה(=ת"ת)] (שם' תר' כ"ו,ב) ארץ היריעה האחת - איזו קשירה היתה במשכן, א"ר יוסי בר חנינא, מאורגי יריעות למדו, מאי טעמא, **(שם' תר' כ"ו,ב) ארץ היריעה האחת** - שתהא כולה **אחת** (ט: או **אחת**), נפסק היה קושירו" **[ירושלמי שבת פ"ז ה"ב]**:

[תו"ת הערה ז] ר"ל משום דכל אבות מלאכות האסורות בשבת ילפינן ממלאכות שהיו במשכן, ואחת מאבות מלאכות דשבת היא קשירה, וא"כ צריך למצוא ענינו במשכן, ועל זה פריך (מקשה) היכן מצינו קשירה במשכן (ראה הרחבה [ירושלמי שבת]):

(שם' ויקהל לו,ט) ארץ היריעה האחת – אזלא מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו, שמכאן למדו על קשירה של חוט למלאכת אריגת יריעות המשכן שהיריעות תארגנה מכעין חוטים שכל אחד מהם הוא כעין חוט ארוך אחד.

[תו"ת הערה ח] ר"ל שתהא היריעה נארגת באחת ולא שיארגו חתיכות חתיכות ואח"כ יתפרן יחד ולא היו החוטים ארוכין כל כך והיו צריכין לקשור:

(שם' תר' כ"ו,ב) ארץ היריעה האחת – מונח לגרמיה (=מונח פסק) מונח רביע, כעין שתי קריאות בכתוב, קריאה עם פסק **(שם' תר' כ"ו,ב) ארץ היריעה** מלמד על חוט שנפסק מפני שלא היה ארוך מספיק כדי להיות נארג לכל אורך 28 האמות של היריעה. לכן קושר אליו חוט אחר ואז מונע אריגה של חתיכות חתיכות. בסיום האריגה מכניס את קצות החוטים הקשורים והבולטים מעל האריגה לתוך היריעה וכך מסתירים. (מדוע לא חותכם?)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

קריאה ללא פסק (שמ' תר' כ"ב) אַרְךְ הַיְרִיעָה הָאֲחַת מלמד על אורך היריעה הארוגה כפי הצווי של 28 אמה שתהא היריעה נארגת באחת.

(שמ' ויקהל לו"ט) אַרְךְ הַיְרִיעָה הָאֲחַת – אזלא מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל יצא. מיריעות המשכן הנחשבות לחלק הבנין לכן אמות מזידת עמודי המשכן ואדניהם, עמודי החצר ואדניהם, יריעות החצר, כולם מדודים באמת הבנין אשר אורכה ששה טפחים. לגבי הכלים מחלוקת האם מעשיהם לפי אמה של ששה טפחים כמו אמת הבנין או באמה של חמשה טפחים. כגון הנידון בממדי ארון הברית.

(שמ' ויקהל לו"ט) הָאֲחַת (או הָאֲחַת) – טעם מלת הָאֲחַת – אתנה כמגביל מרמז שהגבילו עצמם לארוג יריעה אחת בזמן מסוים, אח"כ יריעה נוספת.

(שמ' ויקהל לו"ט) הַיְרִיעָה הָאֲחַת – מונח רביע, אפשר שמרמז ללפחות ארבעה לימודים בכתוב זה. (א) אמת בנין (ב) אריגת יריעה אחת ביחידת זמן אחת (ג) אריגה בכעין חוט אחד ארוך שהספיק ל-28 אמות ארוגות (ד) קשירת חוט אל חוט (ה) חוט ככלי מזידת אורך ורוחב היריעות, סיום כל אמה מצוין בקשר בחוט המזידה.

(שמ' ויקהל לו"ט) שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים פָּאֵמָה וְלַחֵב אַרְבַּע פָּאֵמָה – זקא-קטן ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, ממשכן לבית המקדש כפי **[העמק דבר]** וכתוב ב- **ב- (דה"ב ג,ג) בַּמִּזְבֵּחַ הָרִאשׁוֹן**, פירושו כמו שהיה במשכן ראשית למקדש,

הרחבה (ירושלמי מסכת שבת פ"ז, ה"ב) (וילנא נא, ב)

האורג שני חוטין והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר. מה קשירה היתה במשכן שהיו קושרין את המיתרים. ולא לשעה היתה. אמר ר' יסה מכיון שהיו חוטין ונוסעין על פי הדיבור כמי שהוא לעולם. א"י יוסה מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ כמי שהיא לשעה. א"י פניחס מתופרי יריעות למדו. נפסק היה קושרו חזר ונפסק לעשותן קשרים קשרים אי אפשר. אלא חוזר ומתיר את הראשון. אמר חזקיה ההן חייטא אומנא מבלע תרין ראשיה. והיידא אמרה דא דא"ר יוסי בי רבי חנינא מאורגי יריעות למדו מה טעמא אורך היריעה האחת כדי שתהא כולה אחת. נפסק היה קושרו. מכיון שהיה מגיע לאריג הוי שרי ליה ומעל לה. ר' תנחומא בשם רב הונא (חולק על הלימוד הקודם ואומר) אפי' ערב שבה (חוטי הרוחב הקצרים מחוטי השתי שלאורך) לא היה בו לא קשר ולא תימת.

[קרבן העדה מסכת שבת פ"ז, ה"ב]

[דף מד עמוד א] (נאמר במשנה) הפוצע. כשהחוט ניתק פוצע ראשיהן ושורזן ביד עד שיהא נארג וקאמר דאם עשה כן בשני חוטין חייב והני כולהו ממיסך ואילך עד קושר ומתיר שייכי בציידי חלזון. ותופר וקורע ביריעות הוה:

[קרבן העדה מסכת שבת פ"ז, ה"ב]

ומשני שהיו קושרין את המיתרים. של הקלעים: ופריך ולא לשעה היתה. הקשירה הלזו כשנסעו התיירו את הקשרים וה"ל קשר שאינו של קיימא שאין חייבין עליו: כמו שהוא לעולם. שהרי לא ידעו אימתי יסעו: מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא להכניסן לארץ. ידעו שלא יהיו הקשרים לעולם וכיון שכן אינו קשר של קיימא וקשיא מאי קשירה היתה במשכן:

מתופרי יריעות למדו. מלאכת הקושר והמתיר:

לעשותן קשרים קשרים. תרי קשרי בהדי הדדי אי אפשר שמגונה הוא אלא לאחר אריגתו מתיר הראשון ומניח השני: ההן חייטא אומנא. חייט שהוא אומן אינו מניח צדדי הקשירה של החוט שיהא נראה מבחוץ אלא מבליע שני ראשיו בתוך התפירה: והיידא אמרה דא. אהאי קאמר חזקיה דבר זה שהחייט האומן מבליע אותן (מחביא בתוך האריג): מאורג היריעות למדו. וקשיא א"כ היה מגונה שהרי חוטין היו כפול ששה לכך קאמר שהיו מבליעין הצדדים: אורך היריעה האחת. שתהא נארגת באחת ולא שיארגו חתיכות חתיכות ואח"כ יתפרם יחד ולא היו החוטין ארוכים כל כך והיו צריכין לקשרו:

הוה שרי ליה. פתח אותו ומעייל את הצדדים לתוכו:

אפי' ערב. שביריעות לא היה בהן קשר ולא שום חיבור וכ"ש בשתי שניכר יותר:

האורג [רמב"ם שבת פ"ט, ה"ח]

המיסך חייב והיא מלאכה מאכות, והשובט על החוטין עד שיפרקו ויתקנם הרי זה תולדת מיסך, וכמה שיעורו משיתקן רוחב שתי אצבעות, וכן האורג שני חוטין ברוחב שתי אצבעות חייב, בין שארגן בתחלה בין שהיה מקצת הבגד ארוג וארג על האורג שיעורו שני חוטין, ואם ארג חוט אחד והשלים בו הבגד חייב, ארג בשפת היריעה שני חוטין ברוחב שלשה בתי נירין חייב, הא למה זה דומה לאורג צלצול קטן ברוחב שלשה בתי נירין.

הפוצע [רמב"ם שבת פ"ט, ה"כ]

הבוצע שני חוטין חייב, ובוצע הוא המפריד את האורג, בין שהוציא הערב מן השתי או שהעביר השתי מעל הערב הרי זה בוצע וחייב, והוא שלא יהא מקלקל אלא יתכוין לתקן כדרך שעושיין אלו שמאחיז את הבגדים הקלים ביותר שבוצעין ואחר כך מאחיז וחוזרין ואורגין חוטין שני שבצעו עד שיעשו שני הבגדים אחד, והסותר את הקליעה לתקן הרי זה תולדת בוצע ושיעורו כשיעור הבוצע. { השגת הראב"ד. הבוצע שני חוטין חייב ובוצע הוא המפריד את האריג. א"א זה הפירוש נוטה לקורע ע"מ לתפור וכבר הוא שנוי במשנה (שבת עג) ואנו מקובלים בוצע כמו פוצע והוא לשון חתוך שחותך שני חוטין, אחר שהשלים אריגתו חותך את האורג מן המשוייר שבמסכת ואפילו לא חתך ממנו אלא שני חוטין חייב בחתיכה זו. }

הקושר [רמב"ם שבת פ"י, ה"א]

הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב, כגון קשר הגמלין וקשר הספנין וקשרי ארצות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת ב עשייתן וכן כל כיוצא בזה, אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה ג אומן פטור *, וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה.

[רמב"ם שבת פ"י, ה"ז]

כל קשר שחייבין על קשרו כן חייבין על התיירו ט וכל קשר שהקושר אותו פטור כך המתיר אותו פטור, וכל קשר שמותר לקשרו כך מותר להתירו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורם ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

חדש, ולכן יעשה כאלה כאלה שבעת הימים פחטא פעה נכמנה נכשמן: היינו שחטאת קודם לעולה גם בחג, כיון שאין לו מספר הפרים והאילים, וזה ענין נפלא ואמתי בס"ד. [מהוספות].

(במ' פי' כטי, יח, כא, כד, כז, ל כמלשפט, לג כמלשפטם בקרבנות מוספי סוכות) **כמלשפט** – סלוק מגביל היינו שרק במספר הכותב של הקרבנות יש חובה להביא עולה לפני חטאת, אבל כאשר אין מספר מדויק אין חובה להקדים עולה לחטאת, ויביא מה שיש, וגם אם אין מין מסוים לא יעכב מלהקריב מהמינים שיש. אפשר שאחד או אחדים מטעמי תלשא כמו **לפריים** בכל יום מימי הסוכות מלמד על שיעור חסר של קרבנות. אפשר שאחד או אחדים מטעמי פזר כמו **ונספיהם** בכל יום מימי הסוכות מלמד להעביר רעיון זה של חסר בקרבנות לחסר בקרבנות במועדים אחרים. (הסבר לנאמר "שאחד או אחדים" – כי כבר נמצאו תפקידים אחדים שלא מעכב) **(יחזקאל מו, ו) ולפכשאים** – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה ל"א מל"ב מידות מוקדם והוא מאוחר בענין, או סיפא של מידה י"ב מי"ג מידות "דבר הלמד מסופו" אפשר שזה מה ש-**[מנחות מה, א]** מלמד דכמה דאפשר להדורי מהדרין, ואם אין מלוא הכותב יקיים המצווה במה שיש כנלמד מ-**(יחזקאל מו, ו) ויששת ככשם ואל** – דרגא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חלה אותה הלכה, כאן שאם אין מלוא הכותב מקיימים המצווה בכל מספר ככשם, בכל מספר פרים בכל מספר אילים, ויקריבו אפילו בחסר של חלק מהם.

נחזור לספר **(יחזקאל מה)** **(יחז' מה, כא) בראשון** - תלישא-גדולה **בארבעה עשר** - קדמא ... **הן שבעות ימים** - זקא-גדול מונח זקא-קטן, תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול, שינוי גדול מהסדר הרגיל כפי' **[רש"י]** כי מדובר בהוראת שעה בדומה לימי המילואים להקרכת קרבן הנשיא להכשרת המזבח החיצון לקרבן פסח של הציבור בפסח הראשון לאחר הגאולה בבית השלישי יב"א ולפי פי' **[רד"ק]** אל כרחינו חדוש יהיה בקרבנות לעתיד.

רמז א **(שמ ויקהל לה, כז) והנשאם** - אפשר לקרא והנשיא שלהם, ע"פ רש"י יביא בהוראת שעה, קרבנות פר חטאת מיוחדים להכשרת המקדש ולהכשרת המזבח החיצון בבית השלישי. ע"פ רד"ק יהיה כך כל שנה בערב פסח וזה שינוי וחינוך גדול על הכתוב בתורה. רמז ב' - רש"י ורד"ק שדברי יחזקאל נראו סותרים את הכתוב בתורה ורצו לגונזם. זכור לטוב חנניא בן חזקיה בן גרי(ו)ן (גורין) שהעלה ג' מאות גרבי שמן לעליה ופירש את נבואת יחזקאל.

● טט – **(לה, כח) השמן למאור** של חנניא בן חזקיה בן גרי(ו)ן מרומז ב- **(לה, כח) ואת השמן** - אתנה **למאור ולשמן המשחה** - זקא-גדול פשטא זקא-קטן תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול: **(א)** להכללת ספר יחזקאל בתנ"ך **(ב)** לתיקון גדול ע"י הנשיא (כ"ג או מלך באמצעות כהן גדול?) של ישראל, ע"פ רש"י יביא בהוראת שעה, קרבנות פר חטאת מיוחדים להכשרת המקדש ולהכשרת המזבח החיצון בבית השלישי. ע"פ רד"ק יהיה כך כל שנה בערב פסח וזה שינוי וחינוך גדול על הכתוב בתורה. **[רד"ק]** **(יחזקאל מו, ג) נכבש בן-שנאו תמים** חודש לעתיד וקרבן הערב לא זכר נראה שלא יעשה לעתיד אלא עולת הבקר:

[רש"י יחזקאל מה, כב] ועשה הנשיא ביום ההוא בערו ובעד כל עם הארץ פר חטאת: רבותינו אמרו שבקשו לגנוז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה ברם זכור לטוב חנניא בן חזקיהו בן גרון שישב בעליה ודרשו ובעונינו נעלם ממנו מה שדרש בקרבנות האל' **(יחזקאל מה, יח) פר (יחזקאל מה, כא) בארבעה עשר** בניסן למה, ואומר אני שמא בי"ד בניסן של פסח ראשון שנתחנך בו הבית עומד ופר זה בא תחת עגל בן בקר שהקריב אהרן בשמיני למלואי ומגיד שאם לא הקריבו בשמיני למלואים יקריבו בי"ד בניסן כדי שיתחנך לעבודה קודם י"ט לפי שעליו קרבנות ועולת המועד לעשות כמו שאמור למעלה **(יחזקאל מה, ז) ועל הנשיא יהיה העולות והמנחה והנסף והנסף והבשרים והשפחות ככל מועדי בית ישראל וגו':**

[רד"ק יחזקאל מה, יח] כה-אמר ... **בראשון באחד לחודש תקח פר-בן-בקר תמים וחסאת את המקדש:** בראשון זהו חדש ניסן שהוא חדש הגאולה שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידין להגאל לעתיד באחד לחדש יחנכו את המזבח בקרבנות כמו שאמר למעלה ואמר קרבן הכהנים שיקריבו **(יחזקאל מה, יח) פר** ... וכן עשו במשכן באחד בניסן החל אהרן לעבוד במזבח אלא שקדמו לו שבעת ימי המלואים ששמש בהם משה ואפשר גם כן הנה כי מה שזכר למעלה יהיו שבעת ימי מלואים וכיום השמיני שיהיה אחד בניסן יהיה זה הקרבן שאמר עתה וגם באותו יום יזו (= **מה, יט**) **ונתן אל מוזהר הציור** על המזבח ועל פנות העזרה (= **מה, יט**) **אל-ארבע פנות העזרה למזבח** (.... ורז"ל הקשו חטאת עולה היא כלומר איך אמר כי פר של ר"ח יהיה חטאת שאמר **(מה, יח) וחסאת את המקדש:** והלא פר ר"ח עולה הוא כמו שכתוב בתורה **(במ' פי' כטי, יח) ובראשי חודשי השנה תקריבו עליה לה' פרים בגיבוק שנים ואיל אחד ככשם בגיבוקה שבעה תמימים:** והשעיר הוא שהיה חטאת ואמרו אמר רבי יוחנן פרשה זו עתיד אליהו לדרשה כלומר שאין אנו יודעין לדרשה רב אשי אמר מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה תניא נמי הכי רבי יהודה אומר פרשה זו עתיד אליהו לדרשה אמר לו רבי יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה כלומר פר המלואים חטאת היה וכן יהיה לעתיד כי בר"ח ניסן יקריבו מלואים:

פר המלואים חטאת היה **(וי' שמ' ט, ט) ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ונשח את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ונשח את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה':** **(וי' שמ' ט, ט) ויקרב אהרן אל המזבח ונשח את-עגל החטאת אש-רלו:**

(וי' שמ' ט, ט) ויאמר משה – קדמא ואזלא מרמז ללימוד כעין כלל כלשהו, כגון ע"פ **[אור שמח]** כאשר יש מלוא מספרי הקרבנות לסוגיהם אז עולה קרבה קודם חטאת, אבל כאשר חסרים קרבנות במינים שונים אין הסדר מעכב, ואין המספר מעכב מלהקריב מה שיש. **(וי' שמ' ט, ט) ונשח את-חטאתך ואת-עלתך** – גרשיים מרמז ללימוד של יצא מהכלל, שמיני למילואים לחנוכת המשכן במדבר היה אחד בניסן. **יצא מן הכלל חנוכת בית ראשון היה ביום הכפורים.** חנוכת בית שני וחנוכת בית שלישי אמורים להיות באחד בניסן **(וי' שמ' ט, ט) עלתך** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה (יח) מל"ב מידות "מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל", מרמז לימי המילואים וליום ראשון לחנוכת בית שני ובית שלישי כמו במשכן במדבר באחד בניסן. בחטאת פר **(וי' שמ' ט, ט) ונשח את-קרבן העם וכפר בעדם** – גרשיים מהפך פשטא מונח זקא-קטן, לימוד (א) גרשיים מהפך פשטא – כעין יצא מן הכלל להקל ולא להחמיר, אפשר שזה מה שהרחיב ב-**(יחזקאל מו, ו) וביום החדש תקח** **פר בן-בקר תמימים ויששת ככשם ואיל תמימים יהיו:** ע"פ פי' **[אור שמח]** ב-**[רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פ"ח ה"כ]** המתיחס אל **[בבלי מנחות מה, א]** שבחסרון קרבנות מכל סוג שיהיה יקיימו המצווה בהקרכת מה שיש, ואז הסדר יהיה חטאת ואח"כ עולה. לימוד (ב) צ"ע.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי תאו רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגבול, תור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"פ – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחקה: **תלישא-גדולה** = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחקה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

1.11 שמות ויקהל לה,א (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות ויקהל לה,ו: וַתְּהַלַּת וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְנִשְׁשׁ וְעֵזִים:

[אור החיים] (שמ' ויק' לה,ה) זָהָב וְנִכְסָף וְנַחֲשֶׁת וְגו'. ראיתי לתת לב בכל הפרשה בסדר התחברות השמות ופרטי הדברים כי לא השוה מדותיו בהם לפעמים יאמר וא"ו בכל פרט הנוסף כמעשהו בסדר י"ג דברים הבאים בנדבת המשכן שאמר וא"ו בכל נוסף ולפעמים יאמר וא"ו בהתחברות הג' כאומרו את המשכן את אהלו ואת מכסהו ותכף חזר בו בכתוב עצמו ולקח סדר התחברות אחר ואמר את קרסיו ואת קרשיו וכן על זה הדרך עד סוף סדר פרטי המשכן כמה שינויים בפרט זה.
ונראה ליישב בהקדים דבריהם ז"ל [ב"ר פ"ל] כי הי"ו יגיד התקשרות הנוסף עם הראשון, וחסרון הוא"ו יגיד כי הוא גבול בפני עצמו, ומזה נשכיל על כל דבר ודבר ונלך ליישב כל פרט ופרט במקומו, וזה יצא ראשונה בנדבת המשכן אמר ו' בראש כל פרט כתי להסמך ולהשוות כל הי"ג דברים לומר שכולם שוים ליקראות תרומת ה' וזכותן שוה מביא הנחושת כמביא זהב כמו שמצינו שאמר הכתוב בעולת הבהמה ריח ניחוח ובעולת העוף ריח ניחוח ואמרו ז"ל [מנחות ק"י א] לומר לך אחד המרבה ואחד הממעיט כו', ועיין מה שפירשתי בענין ב- (וי' איז) גם נתכוין לומר שכל הי"ג דברים חובה הם לצורכי המשכן דבר קטן כדבר גדול מעכבין אשר על כן חברים במחברת הוויין, כל זה בערך דבר הניתן אבל בערך הנעשה ממנו יש בהם הדרגות הקדושה כמה קדושות הם זו למעלה מזו ולא תדמה שום קדושה למה שלמעלה ממנה:

(שמ' ויק' לה,ה) וַתְּהַלַּת וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי – מבנית הטעמים של כתוב זה מלמדת שני ענינים או שתי הלכות. **(נושא א) (שמ' ויק' לה,ה) וַתְּהַלַּת וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי** – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו (ענין א) או אותה (הלכה א) כפי' **[אור החיים] (לה,ה) בנדבת המשכן אמר ו' בראש כל פרט כדי להסמך ולהשוות כל הי"ג דברים לומר שכולם שוים ליקראות תרומת ה' וזכותן שוה מביא הנחושת כמביא זהב [תר"ש תצוה כח סעיף לו והערה לו]** נאמר בין היתר לפי שארז"ל שהאפוד בא לכפר על ע"ז (לעיל אות כח ולהלן לח) וכאן עברו ישראל ועשו את העגל ע"כ יתעסקו כולם באפוד להיות לכלם כפרה.

(נושא ב) (שמ' ויק' לה,ה) וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל (ענין ב) או (הלכה ב) אפשר שכאן יש ללמוד כפי' **[אור החיים] (לה,ה) שאמנם כל החומרים לצורכי המשכן הם חובה וזכות המביאים של החומר היקר או הרב שווה לזכות המביא החומר הזול או המעט. אבל בערך הנעשה ממנו (מהחומר הנתרם) יש בהם הדרגות הקדושה כמה קדושות הם זו למעלה מזו ולא תדמה שום קדושה למה שלמעלה ממנה. כלומר יש פרטים הנעשים מחומרים מסוימים, שקדושתם בדרגה נמוכה ולא חלה עליהם קדושה גדולה יותר שחלה על פריטים שנעשים מחמרים אחרים. כגון קדושת ארון העדות גדולה מקדושת כלי שרת וקדושת כלי שרת גדולה מקדושת כסויי הכלים.**

(שמ' ויק' לה,ה) וְנִשְׁשׁ וְעֵזִים – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות. כאן צריך ללמוד שחסרון בכל פרט מעכב את שלמות המשכן. כפי' **[אור החיים] (לה,ה) שכל הי"ג דברים חובה הם לצורכי המשכן דבר קטן כדבר גדול מעכבין אשר על כן חברים במחברת הוויין, [תורה שלמה הערה ג, נא] מפנה ל- [תר"ש תרומה כח סעיף לו]** וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וגו' אמר ר' יהודה ב"ר סימון אמר הקב"ה לישראל לא תהיו סבורים שאתם גומלים עלי י"ג דברים שהפרשתם לי כנגד י"ג דברים שעשיתי לכם במצרים ... הוי כנגד י"ג דברים שהפרשתם לי ואני מעלה עליכם שאתם גומלים עלי. בהערה מביא גרסה של ט"ז דברים.

דרך הסבר אחרת למה מרמזות תבניות הטעמים בפסוק זה.
(נושא א) (שמ' ויק' לה,ה) וַתְּהַלַּת וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו (ענין א) או אותה (הלכה א) אלו צמר מהכבש שהוא מהצאן ואחריו **וְנִשְׁשׁ** – חוטי פשתן מהצומח שאפשר לטוות אותם כמו חוטי הצמר **וְעֵזִים** – שער עזים שהם מהצאן. לפני כן מתכות, אחרי כן עורות בעלי חיים שלא מהצאן ועצים.
(נושא ב) (שמ' ויק' לה,ה) וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל (ענין ב) או (הלכה ב) צבע תכלת מופק מן החלזון שיש בו דעה שהוא דג כשר ויש בו דעה הנתמכת בממצאים מתנורי הפקת תכלת שהוא מדם או נוזל אחר בחלזון ימי, ובתהליך הפקתו יש לחשפו לאור השמש כדי שיתקבל גוון התכלת. **וַאֲרָנְנָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי** – גם מופקים מבעלי חיים אלא שאין צורך לחשפם לאור השמש בהכנתם, לכן אפשר לומר שלא חל עליהם הצורך להיחשף לאור השמש בתהליך ההפקה.

שמות ויקהל לה,ז: וְכָל-חֲכָם-לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה ה':

[ריקאנטין] (שמ' ויק' לה,ה) קָחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לָהּ, כָּל-יָדֵיכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת-כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה ה': **[ריקאנטין] (שמ' ויק' לה,ה) וְהָיָה כִּי-בִהִיאֶם אֶת-הַתְּרוּמָה מִכּוּוֹנִים לַה''א הַשְּׁנִייה, זֶהוּ (ירמיה ב,ג) רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ בְּה''א. וזוהו (שמ' ויק' לה,ה) וְכָל-חֲכָם-לֵב בְּכֶם, שיכונו שם. וכבר פירשתי מלת **לֵב**, כי היא כוללת כל התורה כולה, (אות) ב' ד' (מלת) **(בר' א,א) בְּרֵאשִׁית** (אות)למ"ד (דב' לז, יב) **לְעֵינֵי פְלִי-שֶׁרְצָל**, וזוהו (תהלים קמז,כ) **וּמִשְׁפָּטֵיכֶם ב' לִי-דְעוּסָם**, ר"ל משפטים ל"ב נתיבות. **(שמ' ויק' לה,ה) וְכָל-חֲכָם-לֵב בְּכֶם**, (שמ' ויק' לה,ה) **וְכָל-חֲכָם-לֵב** – מקף מקף, כל מקף בורר בין משמעויות המלים שמקף ביניהם.**

(שמ' ויק' לה,ה) וְכָל-חֲכָם – מקף בורר בין חכם שאין בו המאפיינים הבאים **וּבֵין חכם שיש בו המאפיינים הבאים**. (והברור הוא בין האפשרויות חכם בתורה המתאנה על כבוד הקב"ה וכבודם של ישראל, ירא ה' אף שאינו בקי באומנות, בקי באומנות) **[ילקוט שמעוני תורה פרשת כי תשא רמז שצא]** וכל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו ומתאנה על כבודו של הקדוש ברוך הוא ועל כבודו של ישראל כל ימיו ומחמד ומתאוה ומצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות ורוח הקדש בדבריו [איה השם] בקרבנו את רוח קדשו אותו תלמיד חכם אינו צריך לא חרב ולא רמח ולא חנית ולא כל דבר שיהיה לו שומר אלא הקדוש ברוך הוא משמרו בעצמו ומלאכי השרת עומדים לו סביב וחרבות ביד כולם ומשמרין אותו שנאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם: ואילו **[העמק דבר]** פ' דאפילו מי שאינו לומד תורה אלא שהוא חכם לב, היינו חכמת יראת ה' כמש"כ לעיל כ"ח, ג'. אף על גב שלא למד אומנות זו במצרים. זה מתאים עם מה שהבאנו ב- **(שמ' תשא לא,ב) רָאָה קָרָאתִי בְּשֵׁם [שמות רבה (וילנא) תשא פ"מ ס"א]** ר' תנחומא בר אבא **(איוב כח,כו) אֲזַן רָאָה וְנִסְפָּרָה תורת ה'** היא מחכמת ה', **(איוב כח,כו) רָאָתִי אֲדֹנָי** (סור מרע ע"פ התורה) **הָיָה (תנאי להשיג) חֲכָמָה של התורה (הָיָה) – מונח מרבה חֲכָמָה – סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות להשגת חכמת התורה, (שמ' ויק' לה,ה) חֲכָם-לֵב** – מקף כבורר לפי **[ריקאנטין] בֵּין משמעות של לב כמרכז למשהו וּבֵין משמעות ל"ב נתיבות בלמוד התורה, כגון ל"ב מדות דר' אלעזר (או אליעזר) בן רבי יוסי הגלילי. ע"פ מקורות שונים בזהר: ל"ב נתיבות בפנימיות התורה, ל"ב נתיבות חכמה שבין היתר קשורות להופעת מלים מסוימות ל"ב פעם, ל"ב אותיות מסוימות, ל"ב ענינים רוחניים אותם כיוונו בבנין המשכן, באריגים, בציורים, ברקמות וכד'. ולפי [מדרש אגדה (בובר)] כוונות החכם-לב נועדו לבטל מ"ב קרבנות שהקריב בלק בן צפור לקלל את ישראל.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוואת האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

תורה שלמה הערה נב] ומי שהם בקיאים שהם חכמי לב הם באומנות

(שמ' ויק' לה,י) **וְכָל-חֲכָמֵי-לֵב בְּכֶם** – אתנח מגביל, שחכמי הלב חייבים להיות יראי ה' ויש עוד הגבלות כמו שהבאנו הבאנו ב-(שמ' תשא לא,ב) **רָאָה קְרָאתִי בְשֵׁם מ-שמות רבה (וילנא) תשא פ"מ ס"א**. ועוד מ-**ש"ר תשא פ"מ ס"ב** ... אמר לו (הקב"ה למשה) כל אחד ואחד התקנתיו מאותה שעה (של בריאת האדם), וכן בצלאל מאותה שעה התקנתיו (וזה גם שייך בחכמים אחרים),

מדורש הגדול (שמ' ויק' לה,י) וְכָל-חֲכָמֵי-לֵב בְּכֶם יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ. מלמד שכל אחד ואחד חייב לסעד בעשיית המשכן בגופו ובממונו אחד אנשים ואחד נשים. וכן במקדש דורות. **תורה שלמה הערה נב]** בספהמ"צ להרמב"ם בסוף מ"ע צה. שמצות בנין בית המקדש אינה מוטלת על כל יחיד כי אם על הצבור כולו, כשיבנה הבית במהרה בימינו תקוים מצות עשה. ומ"ש הרמב"ם לבנות ולסעד "בעצמן" ובמדרש הגדול "בגופו" נראה שזה למדו מהמלים **יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ** שבעצמן ובגופן יעשו (וראה לקמן אות צ).

(שמ' ויק' לה,י) **יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ** – מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים כמ"ש הרמב"ם (הגברים) **לבנות** (והנשים) לסעד "בעצמן" ובמדרש הגדול "בגופו" נראה שזה למדו מהמלים **יִבְאוּ וַיַּעֲשׂוּ** שבעצמן ובגופן יעשו ברמב"ם יש הוספת מלה: והכל חייבין "לבנות" וע"ז הקשו המפרשים הרי אין בונים ביהמ"ק בליה, והוה מ"ע שהז"ג (שהזמן גרמא) ונשים פטורות, ובפ"י הר המוריה מתרין דהחיוב על הנשים לסעוד בגופן להביא הדברים הצריכים לבנין כו' ואין זה בכלל מ"ע שהז"ג, דתמיד זמנה. ובמדרש הגדול ליתא כלל המלה "לבנות" ואפילו בלשון הרמב"ם י"ל לבנות קאי על אנשים ולסעד על נשים.

נמצא דברים המעכבים את המקדש אף נשים חייבים. **חכמי-לב** - תרגום יונתן וכל חכמי ליבא דבכון ייתון. ובתרגום ירושלמי השלם וכל חכם ליבא דבכון ייתון (ייעלו) ובפ המלים **חכמי-לב** ראה תו"ש תשא פ"א פסוק ז, ובאע"ז כאן: ומי שהם בקיאים שהם חכמי לב הם באומנות וכו' כמו"נ ח"ג פנ"ד ששם חכמה נופל גם על ידיעת המלאכות איזו מלאכה שתהיה.

(שמ' ויק' לה,י) **אֵת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה ה'** – תביר מרכא טפחא סלוק.

(שמ' ויק' לה,י) **אֵת כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה ה'** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב,

(שמ' ויק' לה,י) **אֵת** – מלת "את" עצמאית מרבה כעין תולדות של **כָּל-אֲשֶׁר צִוָּה ה'**, אפשר מרמז לכלי גבוי כללים הראשונים (כעין הלמוד מ-בר' אא,א) את השמים ואת הארץ, כל את מרבה תולדות לשמים (שמש, ירח, כוכבים) תולדות לארץ (המתגלים בחמשה הימים הבאים אחרי היום הראשון).

(שמ' ויק' לה,י) **אֵת** – תביר מחלק בקבוצת הפרטים, אפשר מרמז לכך שרק הכלים הראשונים נתקדשו במשיחתם בשמן המשחה. כלי הגבוי והכלים לדורות נתקדשו מהשימוש הראשון במ.

שמות ויקהל לה,ט: וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר **לפאתו נגב תימנה קלעי החצר שש משוך מאה באמה:**

(שמ' ויק' לה,ט) **וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר** – סלוק) טפחא אתנח כתבנית הטעמים של (דב' וא' נד) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:**

רמז לקבלת עול מלכות שמים ופי' **[תורת משה] החצר בית שער ליראה**.

תורת משה (שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר. הנה בכל מלאכת המשכן נאמר חצר לבסוף, אף על גב דסידר משכן ואח"כ כליו, מ"מ החצר לבסוף, לרמז מה דאחז"ל **[שבת ל"א ע"ב]** וי מאן דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד, פי' שאין לו יראה שהוא עיקר דירה ולומד תורה שהוא שער ליראה פנימית, ע"כ העמידו משכן שהוא הדירה תחלה ורומז **ליראת ה'**, ואח"כ **החצר בית שער ליראה** שהוא התורה, ועוד הארכתה בזה.

(שמ' ויק' לה,ט) **וַיַּעַשׂ** – טפחא בתפקיד שנוי שעשיית חצר המשכן ואח"כ המקדש תהיה ביראת ה'

רמב"ם בית הבחירה ז, א] מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר **(וי' קד' טל) וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ**, ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו.

טעם **אֶת-הַחֲצֵר** – סלוק בתפקיד הגבלה שהעשייה חייבת להיות לשם ה', ואז טעם **(שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ** – טפחא בתפקיד כפוחח טפח להתאפיין מההגבלה מטעם סלוק ואז **(שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ** – טפחא בתפקיד רבוי שתהיה כוונה לשם ה' לכל מקום ומקום כפי' **[שפתי כהן (ש"ד)] (שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפְּאֵתוֹ נִגְבַּ תִּימְנָה ... מֵאָה בָּאֲמָה (לה,י) עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת**, **(לה,יא) וּלְפָאֵת צִפּוֹן מֵאָה בָּאֲמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאֲדָנֵיהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת**. הפסוק (ט: לה,יא) כולו מיותר שהיה לו לומר וכן לפאת צפון, אבל בא לומר שצריך לעשות לשם כל מקום ומקום.

תורה שלמה ויקהל פ"לח הערה ח] מפנה אל **[תורה שלמה תרומה פ"כז סעיף מט, ברייתא דמלאכת המשכן (קירשנר) פ"ה] ... ומן הקלעים שבדרום ועד האהל עשרים אמות (ט: לפי ההמשך מובן שב-20 אמה כולל את עובי קרשי המשכן) ו(ט: פנים חלל) האהל עשר אמות (ט: ללא הקרשים) ומן (ט: פנים) האהל (ט: בצפון ללא הקרשים) ועד הקלעים שבצפון עשרים אמות הא למדת שרחבה חמשים אמה מן הקלעים שבמזרח עד האהל חמשים והאהל שלשים (ואחת) [אמה] ומן האהל ועד הקלעים שבמערב עשרים אמה הא למדת שארכה מאה אמה שני אורך החצר מאה באמה (שמ' תר' כו יח)**

תו"ש הערה סעיף מט] ... יריעות המשכן והאהל היו מחוץ לקרשים ומכסות עליהם וחלל הבית נמדד שלשים על עשרה. אבל הקלעים היו מבפנים לעמודים וחלל החצר נמדד מן הקלעים עד האהל (וכ"ה דעת בעל מעשה חושב בפה"ה והביא דעת התוספות בזבחים ס' ע"א שהכלונסאות היו על הויץ שקבועין בעמורין מבחוץ ועיי"ש שחתר לפרש דבריהם).

(שמ' ויק' לה,ט) **וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר** – מקף כבורר בין משמע שהקלעים היו מחוץ לעמודים כלפי מחנה ישראל ובין משמע שהקלעים היו כלפי המשכן והעמודים כלפי חוץ. וראה להלן שנלמד מפסק הרמב"ם שהעמודים בחול והקלעים מצינינים את הקודש.

(שמ' ויק' לה,ט) **וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפְּאֵתוֹ נִגְבַּ תִּימְנָה** – מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע.

בקריאה ללא פסק **(שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפְּאֵת נִגְבַּ תִּימְנָה** מלת "לפאת" מצטרפת לנאמר אחריה וזה שפוחח בדרום. בקריאה עם פסק **(שמ' ויק' לה,ט) וַיַּעַשׂ אֶת-הַחֲצֵר לַפְּאֵתוֹ** מלת "לפאת" מצטרפת לנאמר לפנייה ללמד שלכתחילה צריך לעשות מחיצות של חול כדי להקים את מחיצות הקודש וכל בנין אחר של קודש, שחמרי ההקמה לא יהיו מוקדשים עד שישלימו את ההקמה כדי למנוע מעילה מהבונים. **[מעשי למלך בית הבחירה ז, כג]** ועוד יפלא ד-**[רמב"ם בפ"ו ממעילה]** כ' דלכן בונין בחול כדי שלא יבוא לידי מעילה ע"י צל או ישיבה

לשיטה שמצרפים אותיות המלוות בטעם מתקבל בכתוב **לַפְּאֵתוֹ נִגְבַּ תִּימְנָה** א-ת-נ-מ = אמנת רמז למרכז (א)נת ה' בארץ טעם **אֶת-הַחֲצֵר** – סלוק בתפקיד הגבלה שלכתחילה הבונים יהיו מבחוץ **[מעשי למלך בית הבחירה ז, כג]** אזמן הבית כשנפל מקצת מחיצות והי' צריכין לתקן הי' בונין קלעים מבחוץ דמבפנים א"א דינהו בראיתן מן הכתלים שלא נפלו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותקדימים) – להגביל: מונח – רבוי; מוציא מפשוט – מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשוט; מרכא טפחא – קב' שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; מונח רביעי – לפחות 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנשואים/אחרים בתרשוב"פ.

1.12 שמות ויקהל לה,א (התשפ"ג)

שמות ויקהל לה,ט: ואבני־שהם ואבני מלאים לאפור ולחשן:

שמות תרומה כה,ז: אבני־שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן:

שמות תצוה כז,כ: והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים וזה יהיו במלואתם:

[רש"י] (שם' תר' כה,ז) אבני־שהם – שתיים הוצרכו שם לצורך האפור האמור בואתה תצוה (שמות כה יב):

מלאים – על שם שעושיין להם בזהב מושב כמין גומא ונותנין האבן שם למלאות הגומא, קרויים אבני מלואים, ומקום המושב קרוי משבצות: **לאפד ולחשן** – אבני־שהם ... **לאפד**, **ואבני מלאים** ... **ולחשן**,¹ והשן ואפור מפורשים בואתה תצוה, והם מיני תכשיט: **[שפת"ח אות ע]** שלא תאמר אבני שהם ואבני מלואים לאפור וכן לחושן הוצרך רש"י לפרש כן וכתב הרא"ם שאע"פ שהיו אבני שהם גם בחשן כיון שמלת **מלאים** כוללת כל אבני החשן הנה גם השהם בכלל ("ב אבני החושן) ואם כן לא אמר אבני שהם רק בעבור אותם אבני שהם שבאפור לבד: אבל לדעת **[רמב"ן]** הכתוב **אבני־שהם** מרמז לשתי אבני האפור וגם לאבן שהם שבחושן.

[רמב"ן] (שם' תר' כה,ז) ... הוא כדברי אונקלוס שתרגם מרמזן **(שם' תצ' כה,ז)**, והוא שעשו מלמטה מושב כמדת האבן ומוציאין ממנו מזלג שלש השנים שיאחזו את האבן, מלשון חכמים ומפקי ליה ברמצא דפרזלא [גדה סב א], כגון דבוצא ברמצא דפרזלא **[בבלי שבת קג א]**. וכן יעשו גם היום בכל אבן יקרה בטבעות כדי שתתראה מכל צד ולא יטמן יפיה והדרה בתוך הגומא:

אבל ענין **מלאים** הוא, שתהיינה האבנים אבני שלמות, שנבראו כך, ולא תהיינה אבני גזית שנכרתו ממחצב גדול או שנחצב מהן כלום, כי גם בתולדת ידוע שאין שלמות כחות האבנים היקרות והסגולות שבהן זולתי באבן אשר היא כחלוקי אבנים מן הנחל. ולכך תרגם אונקלוס אשלמותא, כאן תרגם המלוי ללשון שלמות, וכן **(שם' ויק' לה,ה)** מלא אהם תקמתי לב אשלם, כי איננו דבר שימלא כלי, אבל הוא שלימות, שהיו שלמים בחכמה, וזה טעם **(שם' תשא לא,ה)** ובתְרַשֶׁת אָבֶן לְמֵלֶאֱת, שידעו לפתח פתוחי חותם באבנים במלואותם (אבל לא עשו כך באבני החושן):

והנה **באבני האפור** נאמר **(שם' תצ' כה,יא)** מעשה חרש אבן פתוחי חתם תפתח את־שתי האבנים על־שמת בני ישראל, כי היו עושיין חריץ בהם בכתיבת השמות כאשר יעשו חרשי האבן, והנה לא היו במלואותם, אבל באבני החשן כתוב **(שם' תצ' כה,יז)** ומלאת בו מלאת אבן, וכתוב **(שם' תצ' כה,כ)** יהיו במלואותם, **(שם' ויק' לט,יד)** והאבנים על־שמת בני־ישראל הנה שפטים עשירה על־שמתם פתוחי חתם אש על־שמו לשנים עשר שבט: לא מעשה חרש, ולכן לא היה למשה רבינו עצה בהם זולתי בשמיר שהזכירו רבותינו, כמו שאמרו במסכת **[בבלי סוטה מח ב]** (א) אבנים הללו אין כותבין עליהן בדיו, שנאמר **(שם' תצ' כה,כא)** פתוחי חתם, (ב) ואין מפרשין עליהן באיזמל, שנאמר **(שם' תצ' כה,כב)** במלואותם, (ג) אבל מביא שמיר ומראה להן והן נבקעין מאיליהן. **(שם' תצ' כה,כג)** במלואותם לא נאמר אלא באבני החשן:

ולא תחוש למה שהוזכר באגדה **[בבלי גיטין סח א]** איכא שמיר דאייתי משה לאבני אפור, שהחשן יקראו לו אפור בדרך העברה, מפני שהוא מחובר בו, וכתוב נמי הגישה האפור (ש"א כג ט), ובחשן היו שואלין (ולא באפור שנושא את החושן). והנה פירוש הכתוב **(שם' תר' כה,ז)** **אבני־שהם** שלש, שתיים לאפור ואחת לחשן, **(שם' תר' כה,ז)** **ואבני מלאים**, לחשן. ואם היה דעת רבותינו שיהיו גם אבני האפור מלואים (שלמים בלי שנוי ע"י חרש אבן), מן הכתוב הזה, יהיו לאפור ולחשן, שניהם, אבני שהם ואבני מלואים: **[רמב"ן]** מסכם ומדגיש שלדעת רבותינו אבני האפור עובדו ע"י חרשי אבן, אבני החושן וביניהם אבן שהם שבחושן לא עובדו ע"י חרשי אבן).

(שם' תר' כה,ז) **אבני־שהם** – זקא-גדול בתפקיד שלוש, ע"פ **[רמב"ן]** (א) שעשו מלמטה מושב כמדת האבן ומוציאין ממנו מזלג שלש השנים שיאחזו את האבן; ו/או (ב) שלש, (ובתפקיד 2 באופן אחד ו-1 באופן אחר) שתיים לאפור ואחת לחשן,

ואבני מלאים – טפחא בתפקיד שנוי מעבודת חרשי אבן הרגילה, **מלאים** – אתנה בתפקיד הגבלה. שני הטעמים טפחא אתנה מרמזים לכך שאבני החשן נשארו שלמות ולא עשו בהן שנוי או חריץ ע"י מעשה חרש אבן. אבל בשתי אבני שהם שבאפור חרצו.

ההבדל בין הפסוקים **שמות ויקהל לה,ט: ואבני־שהם ואבני מלאים לאפור ולחשן: שמות תרומה כה,ז: אבני־שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן:** הוא רק בתבנית הטעמים של **(שם' ויק' לה,ט)** **ואבני־שהם** – קדמא זקא-קטן במלים מחוברות בטעם מקף

ואילו **(שם' תר' כה,ז)** **אבני־שהם** – זקא-גדול במלים מחוברות בטעם מקף. יש דעה שאחד מתפקידי קדמא זקא-קטן במלים מחוברות בטעם מקף או במלה אחת בתבנית טעמים קדמא זקא-קטן הוא שמרמז למספר שלוש. דבר זה מופיע ב-**(בבמ' אה, טו)** (ה) ואלה שמות האבנים אשר בעמדו אתכם לראובן (זקא-גדול) אליצור בן־שדיאור: (ו) לשמרון (זקא-גדול) שלמיאל בן־ציורשדי: (ז) ליהודה (זקא-גדול) נחשון בן־עמינדב: (ח) ליששכר (קדמא זקא-קטן) נמנאל בן־צווער: (ט) לזבולן (זקא-גדול) אליאב בן־חלון: (י) לבני יוסף לאפרים (זקא-גדול) אלישמע בן־עמינהוד למנשה (זקא-גדול) גמליאל בן־פדעצור: (יא) לבנימין (קדמא זקא-קטן) אביהן בן־גדעני: (יב) ללוי (זקא-גדול) אחיעזר בן־עמישדי: (יג) לאשר (זקא-גדול) פגעאל בן־פועקרו: (יד) לגד (זקא-גדול) אלסר בן־דעואל: (טו) לנפתלי (קדמא זקא-קטן) אחיעזר בן־עמישדי:

[חזקוני] (שם' תר' כה,ז) אבני־שהם ... לאפד, ואבני מלאים ... ולחשן דוגמא (תה' קיגה) מי פה' אלהינו המגביהי לשבת:

(ו) המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית בְּשָׂמִים וּבְאָרָזִים: **[הדר זקנים] (שם' תר' כה,ז) כי האי גוונא יש בתהלים (תה' קיגה) המגביהי לשבת (ו)** המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית ואין השפלה שייכא בְּשָׂמִים אלא בְּשָׂמִים קאי המגביהי לשבת. ו-ו (ו) המִשְׁפִּילֵי קאי וּבְאָרָזִים לְרֵאשִׁית. היינו המגביהי לשבת ... בְּשָׂמִים, המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית ... וּבְאָרָזִים. עתה נחזור אל **(שם' ויק' לה,ט)** **ואבני־שהם** – קדמא זקא-קטן במלה אחת בתפקיד מדה ל"א מל"ב מדות "מוקדם והוא מאוחר בענין" הכתוב המוקדם **ואבני־שהם** קשור לכתוב המאוחר **לאפד** בלבד, והכתוב **ואבני מלאים** קשור לכתוב המאוחר **ולחשן**

לענ"ד ב-**[זוהר ב פר' בא דף לז,א]** **[פירוש הסולם לזוהר שמות פר' בא מאמר ויהי בחצי הלילה אות קה]** העוסק ב-**(תה' קיגה) מי פה'** אלהינו המגביהי לשבת: (ו) המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית בְּשָׂמִים וּבְאָרָזִים: יש רמז "מהמוקדם והוא מאוחר בענין" אל ענין של "שלוש"

פתח ר"ש וכו': פתח ר' שמעון ואמר. **(תה' קיגה) מי פה' אלהינו המגביהי לשבת:** (ו) המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית בְּשָׂמִים וּבְאָרָזִים: פירושו, **(תה' קיגה) מי פה' אלהינו**, (קדמא זקא-קטן) **ואבני־שהם** המוקדם הפותח בפעולה שלהלן) שהוא ז"א (זעיר אנפין), העולה ומתעטר להתישב בכתר עליון הק', שהוא בינה, שהארתו מעל כל האורות המאירים והכתרים והעטרות. כי כל המוחין שבעולמות, מן הבינה הם נמשכים. (ו) המִשְׁפִּילֵי לְרֵאשִׁית, היורד בספירותיו מכתר לכתר, דהיינו מקו ימין דבינה לימין של עצמו. מנור לנור, מקו שמאל דבינה לשמאל של עצמו. מהארה להארה, מקו אמצעי דבינה לקו אמצעי של עצמו. ממאור למאור ממלכות דבינה למלכות של עצמו. להשגיח בעליונים בשמים ובתחתונים בארץ. ז"ש, **(תה' יד, ב) ה' משמים השקיף על־בני־אדם לראות הנה משקיף ארש את־אלהים:** פירוש. הכתוב מדבר בהשגות המוחין של ז"א. ונודע שמתחילה עולה ז"א למ"ן אל הבינה, ומכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל דבינה

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מדיני (טוור"ל) כי במצוותו האמנותי – ההללים ק"ט, ט"ו, טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תחנת ההשערה: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מנח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט, תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שחקה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעות. מחיצה. עמירה. שגגה = שחקה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

ע"כ התשפ"ב

רמב"ם בית הבחירה ז, כג מקום שהיה בעלייה מכוון על קדש הקדשים אין נכנסין לו אלא פעם אחת בשבוע לידע מה הוא צריך לחזק בדקו, בשעה שנכנסין הבנאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם את הטומאה, מצוה שיהיו הנכנסין כהנים תמימים, לא מצאו תמימים יכנסו בעלי מומין, ואם אין שם כהנים יכנסו לויים, לא מצאו לויים יכנסו ישראל, מצוה בטהורים, לא מצאו טהורים יכנסו טמאים, טמא ובעל מום יכנס בעל מום ואל יכנס טמא שהטומאה דחוייה בציבור, וכל הנכנסין להיכל לתקן יכנסו בתיבות, אם אין שם תיבות או א"א להם שיעשו בתיבות יכנסו דרך פתחים. (על בסיס הנאמר ב-[מדות פ"ד לז,א])

מעשי למלך בית הבחירה ז, כג אומן הבית כשנפל מקצת מחיצות והי' צריכין לתקן הי' בונין קלעים מבחוץ דמכפנים א"א דיהנו בראייתן מן התלים שלא נפלו משום מעלה אסור ושייך מעלה גם בהיכל ונראה ראוי לשיטת רבינו דרק הא דר"א משום מעלה מדקאמר בשבועות דקלעים לצניעותא בעלמא מהא מוכח דלא מדינא רק מעלה עשו גם בהיכל וריב"ז דישב בצילו של היכל ולא עשו מעלה היינו דבחוץ לא עשו מעלה אבל היכא דמדינא אסור לית ליי' לרבינו הסברא דליתוכו עשוי ולכן בה' מעילה שפיר כ' דאי מקדישין תחילה יש לחוש שישב בצילו דאז יש מעילה מה'ת ואסור אף מבחוץ דשלכדה"נ בקדשים אסור וא"ש הכל ודו"ק:

שמות ויקהל להו, ו: ותקלת וארנמן ותולעת שני ושש ועזים:

[מדרש הגדול] (שמ' ויק' להו, ו) (ו - ט) ותקלת וארנמן וג'. בוא וראה כנגד חמשה עשר דבר שהביאו לתרומת המשכן שיבחנו הכתוב בחמשה עשר מיני שבת, דכתיב (נשלב סימון השבחים מה' לישראל בתוך פסוקי שה"ש),

(שה"ש ד, א - ה) (א) (שבח א) הָדָר יָפֶה רַעֲיָתָי (שבח ב) הָגָד יָפֶה עֵינַיְךָ יוֹנִים מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ (שבח ג) שַׁעֲרָךָ פְּעָדָר הַעֲזִים שֶׁגִּלְשׁוּ מִתַּר גְּלַעַד:

(ב) (שבח ד) שְׁנִיף פְּעָדָר הַקְּצוּבוֹת שֶׁעָלוּ מִן־הַרְחֵקָה שֶׁפִּלַּם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁפְלָה אִין בָּהֶם:
(ג) (שבח ה) קָחוּט הַשְּׁנִי שֶׁפְּתוּלָתוֹ וּמִדַּבְּרֵיךָ נֶאֱמָרָה (שבח ו) פִּלְחָה הַרְמוֹן רְקֹמֶךָ מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ:
(ד) (שבח ז) כִּמְגַדֵּל דְּוִיד צִנְאָרְךָ בְּנוֹי לְמַלְאָכֹת אֵלֶיךָ הַמִּגְוָל תִּלְוֵי עֲלֵיו פֶּל שְׁלַמֵי הַגְּבוּרִים:
(ה) (שבח ח) שְׁנֵי שְׁנִיפֵי פְּשָׁנֵי עַפְרַיִם תְּאוּמֵי צִבְיָה הַרוּעִים בִּשְׁוֹשָׁנִים:

(שה"ש ז, ב - ז) (ב) מה'יפו פעמיה בפעלים בתנ"כי (שבח ט) חמוגי ירכיב קמו חלאים מעשה יגי אמן:

(ג) (שבח י) שררף אגן הסהר אל-יחסר המג (שבח יא) בסנהר ערמת חטים סנהר בשושנים: (ד) שני שניפ פשני עפרים תאמי צביה:
(ה) צנארך כמגדל השן עניף ברכות בחשבון על-שער בתרביים (שבח יב) אפך כמגדל הלכנון זופה פני דמשיק:
(ו) (שבח יג) ראשך עליה כפרמל ונתת ראשך פארנמן מלך אסור ברהמים: (ז) מה-יפית ומה-נעמת אהבה בתענוגים:
(ח) (שבח יד) זאת קומתך דמתה לתמר ונשן: לאשפלות: (ט) אמרת אעלה בתמר אתנה בסנסניו ויהיינא שניף פאשפלות הגפן גרים אפך פתפוקים:

(י) (שבח טו) ונחפך קנין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים:

וכנגדן שיבחה כנסת ישראל להקב"ה בחמשה עשר מיני שבת (נשלב סימון השבחים לה' מישראל בתוך פסוקי שה"ש),

(שה"ש א, יג - יד) (יג) (שבח א) צָרוּר הָמָרוּ דוּדֵי לֵי בְּיֵן שְׁנַי גְּלוּ: (יד) (שבח ב) אֲשַׁפֵּל הַפְּרֹו דוּדֵי לֵי בְּכַרְמֵי עֵין גָּדִי: ס (שה"ש ג, א)

(ג) (שבח ג) כַּתְּפוּחַ בְּעֵצֵי הַיָּעָר בֵּן דוּדֵי בְּיֵן הַבָּנִים בְּצִלֹו חֲמֻדָּתִי וְנִשְׁבַּמֵי וּפְרִיָו מְתוֹק לְחַפִּי: (שה"ש ב, ט) (ט) (שבח ד) דוּמָה דוּדֵי לְצִבֵי אֹו לְעִפְר הָאֵלִים הַנְּהַיָה עוֹמֵד אַתָּר פְּתֻלָנוּ מִשְׁגִּילֵם מִן־הַחֲלֹנוֹת מִצִּיּוּ מִן־הַתְּרָפִים: (שה"ש ה, י - טז) (י) (שבח ה) דוּדֵי צַח וְאֲדוּם דְּגוּל מְרַבְּבָה: (יא) (שבח ו) רֵאשׁוּ בָתָם פֶּז (שבח ז) קוּצוּתֵי לְמַלְלִים שְׁחָרוֹת פְּעוּרָב: (יב) (שבח ח) עֵינֵי בְּיוֹנִים עַל־אֶפְסֵי מִים רְחֻצוֹת בְּחָלָב יִשְׁבוֹת עַל־מְלֶאת: (יג) (שבח ט) לְחַלֵּל כְּפֻרְוֹת הַבָּשָׂם מִגְדֻלוֹת מְרַקְתִּים (שבח י) שְׁפֹתֵיךָ שׁוֹשָׁנִים נִטְפוֹת מוֹר עֲבָר: (יד) (שבח יא) דְּוִד גְּלִילֵי זָהָב מִמְּלָאִים בְּתַרְשִׁישׁ (שבח יב) מְעִיו עֲשֶׂת שֵׁן מִעֲלֶמֶת סְפִירִים: (טו) (שבח יג) שׁוֹקִי עֲמוּדֵי שֵׁשׁ מְסָדִים עַל־אֲדָנֵיכֶם (שבח יד) מְרֵאָהוּ פִּלְבָנוֹן בְּהוֹר פְּאָרְזִים:

(טז) (שבח טו) חֶפֶל מִמְּחִים וְכִלֹו מִחֻמְדִים זָה דוּדֵי וְנָה רַעִי בְּנוֹת ירושלים:

ד"א **(שמ' ויק' להה, ז) זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֶׁת,** בוא וראה כנגד חמשה עשר דברים שנתנדבו ישראל לעבודת המשכן כנגדן עתיד הקדוש ברוך הוא להשפיע להן טובה ולפרוע להן כפלי כפלים עד לאין קץ. **(שמ' ויק' להה, ז) זָהָב וְכֶסֶף וְנִחְשֶׁת,** **(ישעיהו ס, יז)** תַּחַת הַנּוֹחַשֶׁת אָבִיא זָהָב וַתַּחַת הַבְּרוּזֵל אָבִיא כֶּסֶף וַתַּחַת הַעֲצִים נַחֲשֶׁת. **(שמ' ויק' להו, ו) ותקלת וארנמן ותולעת שני,** **(ישעיהו נבא)** עֲנָרֵי עוֹנְרֵי לְבָשֵׁי עֲנָר צִיּוֹן לְבָשִׁיו בְּגָדֵי תַפְאָרְתָּךְ ירושלים עיר הקדש. ואומר **(ישעיהו סאג, א)** לְשִׁוּם לְאֲבָלֵי צִיּוֹן לְמַתְּ לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֶפְרַי. ואומר **(יחזקאל טזג)** וּמַלְבוּשֶׁךָ שֵׁשׁ וְנִשְׁוּלֵי וְרַקְמָה.

נציב שבחי ישראל מה' ושבחי ה' מישראל כנגד מלות הפסוק **שמות ויקהל להו, ו: ותקלת וארנמן ותולעת שני ושש ועזים:**

(שמ' ויק' להו, ו) ותקלת (שה"ש ד, א) (שבח ד) שְׁנִיף פְּעָדָר הַקְּצוּבוֹת (ט, ט) (שבח ד) דוּמָה דוּדֵי לְצִבֵי אֹו לְעִפְר הָאֵלִים:
(שמ' ויק' להו, ו) וארנמן (ג, ד) (שבח ה) קָחוּט הַשְּׁנִי שֶׁפְּתוּלָתוֹ (ה, י) (שבח ה) דוּדֵי צַח וְאֲדוּם דְּגוּל מְרַבְּבָה:
(שמ' ויק' להו, ו) ותולעת שני (ג, ד) (שבח ו) פִּלְחָה הַרְמוֹן רְקֹמֶךָ (שבח ו) רֵאשׁוּ בָתָם פֶּז:
(שמ' ויק' להו, ו) ושש (ד, ד) (שבח ז) כִּמְגַדֵּל דְּוִיד צִנְאָרְךָ (ה, יא) (שבח ז) קוּצוּתֵי לְמַלְלִים שְׁחָרוֹת פְּעוּרָב:
(שמ' ויק' להו, ו) ועזים (ד, ה) (שבח ח) שְׁנֵי שְׁנִיפֵי פְּשָׁנֵי עַפְרַיִם (ה, יב) (שבח ח) עֵינֵי בְּיוֹנִים עַל־אֶפְסֵי מִים רְחֻצוֹת בְּחָלָב יִשְׁבוֹת עַל־מְלֶאת:

[דר"ק] (יחזקאל מה, כ) וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שנה ומפתח וכפרתם את-הבית: - זה יהיה חרוש לעתיד לחטא על המזבח ועל הבית גם בשבעה לחדש וזה שמרוב שמחה על חנוכת המזבח שמה נכנס אדם בשוגג במקום שאין לו רשות להכנס או אדם שהיה פתי ולא ידע שאסור להכנס ובעבור זה יעשו כפרה גם כן בשבעה לחדש ורו"ל דרשו בו וכן תעשה פר הנשרף בשבעה שבטים שהם רובו של קהל ודרשו כחדש שחדשו דבר והורו ב"ד שלהם שחלב מותר ועשו שבעה שבטים שהם רוב הקהל על פיהם שהם מביאים את העלם דבר:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, ו; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישיה; (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גריש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פוזר - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

מאיש שוגה ומפתי - מלמד שאין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ואמרו זכור אותו האיש לטוב וחנניא בן חזקיה בן גרון שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרים דברי תורה מה עשה העלה ג' מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרש ומה שדרש חנניא על זה לא נמצא היום אצלינו:

(כא) בראשון, יהיה לכם הפסח - שחיטת פסח:

חג שבעות ימים מצות יאכל - שבעות בחולם כמו שבעת בפתח כמו שכתבנו במלת לעמות אחד החלקים שהוא כמו לעומת בפתח וכן תרגם יונתן שבעת יומין:

(כב) ועשה הנשיא - כמו שאמר למעלה שהוא יעשה קרבן העם ביום ההוא ביום הראשון של פסח שהרי זכר חג ואפשר שיהיה פירושו ביום ההוא כי"ד בניסן שזכר וזה הקרבן אינו בן בקר הכתוב בתורה כי אין בפסח ולא בשאר המועדים פר חטאת אלא שיער חטאת וכאן אומר פר חטאת ושעיר חטאת וכן מה שאמר שבעת פרים ושבעת אילים לעולה ובתורה פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושבעת כבשים וכן במנחה אומר איפה לפר ואיפה לאיל ושמן הין לאיפה ובתורה שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש אלא על כרחינו חדוש יהיה בקרבנות לעתיד:

כ"ד אדר התש"פ 20 מרץ 20 הוספות ר' י"ש אוילברט הי"ו

ייש"כ גדול על כל היבול המבורך - נפלאות מתורתך

רמז ב' - רש"י ורד"ק שדברי יחזקאל נראו סותרים את הכתוב בתורה ורצו לגוננם. זכור לטוב חנניא בן חזקיה בן גרי(ו)ן (גורין) שהעלה ג' מאות גרבי שמן לעליה ופירש את נבואת יחזקאל.

טט - השמן למאור של חנניא בן חזקיה בן גרי(ו)ן מרומז ב- נאת-השמן - אתנח למאור ולשמן המשחה - זקף-גדול פשטא זקף-קטן תבנית המרמזת על צורך בתיקון גדול:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג. **תמצית ההשערות:** **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מוצא** = מוציא מפשוט; **מרכא** = מרבי; **מהפך פשטא** = מרבי; **דראג** = מרבי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק; **מענט**, **לא ממש**; **טפאא** = טרףא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; **מרכא טפאא** – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפאא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מוצא רביע** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.13 שמות ויקהל לה,א (התשפ"ד)

שמות ויקהל לה,ב: אַתְּ הָאָרֶן וְאֶת־בְּרִיּוֹ אֶת־הַכֹּהֵן וְאֶת פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה:

[אור החיים (אוה"ח)] אַתְּ הָאָרֶן. התחיל הכתוב במעולה שבכלים כמו שהתחיל במשכן ביריעות של שש שהם גדר הקדושה המעולה שבבית, ואומר **וְאֶת־בְּרִיּוֹ יודיע הכתוב כי שוים הבדים לגופו של ארון בקדושה, ולזה תמצא שצוה הכתוב (שמ' תר' כה, טו) לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:** ואומר **אַתְּ הַכֹּהֵן** כי לא שוה לקדושת הארון, וכן תמצא שלא היה קבוע בארון וגם אין אזהרה שלא להסירו, ואומר **וְאֶת פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה** השוה הכתוב קדושתו לקדושת הכפורת שהם בגדר אחד:

[אילת השחר] אַתְּ הָאָרֶן. צ"ב למה לא נזכר בפסוק ציווי לעשות כרובים: כאן כבעין מדה כ"ג

הנה הכלל הוא שכשיש טעם בתיבת "את" זה מנוקד בצירי, וכשאינן טעם זה מנוקד בסגול, אלא צריך לדעת מה הסיבה בדבר: יש מקומות שכתוב "את" ויש מקומות שכתוב ואת (בוי"ו), וה- **[אוה"ח]** מפרש דהיכן שקדושתם שוה כתוב ואת:

(שמ' ויק' לה,ב) אַתְּ הָאָרֶן וְאֶת־בְּרִיּוֹ – (סלוק) מרכא טפאא רמז ללמוד אפשרי במדות כ"ב וכ"ג ממדות מדבר שמלמד על חבירו ו/או מדבר שחבירו מלמד עליו. כאן כבעין מדה כ"ג מל"ב מדות מדבר שהוא מלמד על חבירו, כאן הפסוק שלפניו פותח **(שמ' ויק' לה,ב)**

אַתְּ־הַמִּשְׁכָּן. כפי **[אור החיים (אוה"ח)] אַתְּ הָאָרֶן.** התחיל הכתוב במעולה שבכלים (הארן ולוחות הברית ואח"כ גם ספר התורה הראשון שלקדושתו נבנה המשכן. נזכיר כי ג' מלת ארון העולה רנ"ז מרמזת אל ג' מלת ויאמר העולה רנ"ז ושתי המלים מרמזות לשכינת השכינה במשכן ובארץ) כמו שהתחיל במשכן (אלו עשר יריעות הארוגות הנקראות משכן ומהם אהל מועד נקרא משכן) ביריעות של שש שהם גדר הקדושה המעולה שבבית. שכינת השכינה במשכן ובארץ היא **הַמִּסְכָּה** כפ' **[רש"י] (שמ' ויק' לה,ב) וְאֶת פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה** – פרוכת המחיצה. כל דבר המגיין², בין מלמעלה (קרוי סכך) בין מכנגד (קרוי מסך), קרוי מסך וסכך, וכהסבר **[אילת השחר] ... [רש"י] מפרש כל דבר המגיין בין מלמעלה בין מכנגד קרוי מסך וסכך, והנה מתפללים ופרוש עלינו סכת שלומיך, וצ"ב מה המיוחד בשלום שצריך סוכה, ולא מצינו שיאמרו כך בשאר דברים כגון סוכת ענוה, ולפרש"י כאן י"ל משום ששלום זה דבר שצריך הגנה, ומשו"ה מבקשים שיפרוש את סוכת שלומנו: (על עם ישראל וארץ ישראל)**

[אוה"ח] פירש **וְאֶת־בְּרִיּוֹ יודיע הכתוב כי שוים הבדים לגופו של ארון בקדושה, מוצע לומר שתבנית הטעמים של אַתְּ הָאָרֶן וְאֶת־בְּרִיּוֹ – מרכא טפאא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אלא שכאן זאת התרחבות – התפשטות – תגבורת קדושה ולא עוד פרט. **[אוה"ח] אַתְּ הַכֹּהֵן** פחותה מקדושת הארון, ויש לזה תמיכה מטעם אתנה בתפקיד הגבלה, כאן ע"פ **[אוה"ח]** הגבלת הקדושה, הגבלת קביעותה על הארון, הגבלת אזהרה שאין להסירה **[אוה"ח]** וכן תמצא שלא היה קבוע בארון וגם אין אזהרה שלא להסירו. ולהלן עוד הגבלה שאין הכרובים מכילי המקדש.**

[אוה"ח] מפרש **וְאֶת פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה** השוה הכתוב קדושתו לקדושת הכפורת שהם בגדר אחד. מוצע לומר שמלת **וְאֶת** – טפאא בתפקיד שנוי מרמז לשוני בקדושת הכפרת ממדרגת הקדושה של ארון הברית. ועוד טעם טפאא כטעם עוצר חזק אפשר שמכניס דרגת קדושת הכפורת כקדושת ביניים בין קדושת הארון ובין קדושת **פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה**.

[אוה"ח] פירש **וְאֶת פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה** השוה הכתוב קדושתו לקדושת הכפורת שהם בגדר אחד: טעם מלת **וְאֶת** טפאא והוא תחבירית עוצר בדרגת מלך, אלא שבין תפקידיו גם תכונה של פותח טפא לאפין את שהוא מטעים ולפניו מהאפיון הכתוב אחריו, כאן קדושת **פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה** שכפי **[אוה"ח]** השוה הכתוב קדושתו (של **פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה**) לקדושת **הַכֹּהֵן** שהם בגדר אחד.

פְּרֹכֶת הַמִּסְכָּה – מרכא מרבה סלוק מגביל בסה"כ רבוי הגבלות בהכנת כל הפרטים שבפסוק מפני קדושת הארון והקרובים אליו. הארון מכונה ע"י יהושע **(יהושע ג,יא) הנה ארון הברית אֲדוֹן פְּלִי־הָאָרֶץ עֵבֶר לַפְּנִימָה בַּיָּרְדֵן:** ועוד מגביל אויבי ישראל מגשת אליו. **(שמ' ויק' לה,ב) אַתְּ הַכֹּהֵן** – **(שמן המנחה, ביאורים על מנחת חינוך – ב, ורנר מ"ש, ע' טב, אוצה"ח) ...** הכרובים שנעשו מהכפורת אינם מוזכרים כאן לעצמם, אלא בעשיתם **(שמ' ויקהל לו,ז – ט) ... [תוס' בבלי ראש השנה כד,ב] כרובים לא מקרו (נקראים) שמשיי, וכרובים שבשמים לא נתבררה צורתם ע"כ. ומקשה הגמ' ומי שרי והכתוב לא תעשון אתי, כלומר לא תעשון כדמות שמשיי, ומשני אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן. ודעת **[רמב"ם]** בתבנית מקדש ליכא ללאו אלא איסור מורא מקדש גיחא. ... וראיתי ב-**[ספר המפתח לרמב"ם מהדורת פרנקל פ"ז מבית הבחירה ה"י]** דהביא בשם ה-**[צפנת פענח]** דכתב, דבארון לא היה האיסור של לא תעשון כיון שהוא אינו מעכב במקדש, וכמו דמוכרח מדברי ה-**[רמב"ם ריש הל' בית הבחירה]** ועיין מה דכתבנו לגבי הארון **[במצוה צ"ה]**.**

(שמ' ויק' לה,ב) אַתְּ הַכֹּהֵן – מלת "את" מרבה ואפשר שמרבה את הכרובים, וטעם מקף כבורר האם הכרובים הם חלק מכלי המקדש או אינם חלק מכלי המקדש. טעם אתנה כמגביל את חיוב הימצאות הארון במקדש, אם הארון לא מעכב אז גם הכרובים לא מעכבים.

שמות ויקהל לה,ג: אַתְּ־הַשֹּׁלֶתָן וְאֶת־בְּרִיּוֹ וְאֶת־כָּל־פְּלִיּוֹ וְאֶת לַחֵם הַפָּנִים:

[רש"י] (שמ' ויק' לה,ג) לַחֵם הַפָּנִים - כבר פירשתי (שמות כה כח) על שם שהיו לו פנים לכאן ולכאן, שהוא עשוי כמין תיבה פרוצה: **[שפת"ח נ דק"ל]** (מה מיוחד בהכנת לחם זה) והא כל אשה יכולה לאפות לחם ועל זה פירש כבר פירשתי וכו' ולכך צריך חכם לב: **(שמ' ויק' לה,ג) לַחֵם הַפָּנִים** – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי מומחיות בהכנתו ובמתלווה אליו לכן מגביל מאד מי יכול להשתתף בכל הקשור בלחם הפנים.

שמות ויקהל לה,ד: וְאֶת־מִנְחַת הַמָּאֹר וְאֶת־כֹּלְהָ וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר:

[רש"י] (לה,ד) וְאֶת־כֹּלְהָ - מלקחים ומחתות: **נִרְתִּיהָ** - לוציית"ש בלעז [מנורות] בזיכים שהשמן והפתילות נתונין בהן: **וְאֶת שֶׁמֶן הַמָּאֹר** - אף הוא צריך חכמי לב, שהוא משונה משאר שמנים, כמו שמפורש ב-**[מנחות פו,א]** מגרגרו בראש הזית, והוא כחית וזך:

(לה,ד) וְאֶת־כֹּלְהָ – מקף כבורר האם קדושת כלי המנורה (כפ' **[רש"י]** מלקחים ומחתות) שאינם מגוף המנורה קדושים באותה דרגת קדושה כמנורה עצמה. **[אוה"ח]** להלן מפרש שמלת "ואת" מלמדת שהפריט שבא אחרי מלת "ואת" שווה בקדושתו לפריט שלפניו. וכן **(לה,ד) וְאֶת־נִרְתִּיהָ** – מקף כבורר האם קדושת הנרות שווה לקדושת המנורה. הברור נחוץ מפני שיש מאן דאמר שהבזיכים אינם מגוף המנורה (אינם קבועים בה) **[הר המוריה תמידין ומוספין ג, יד]** מושך הפתילה וכו'. שבת כ"ב ב' ועיין לעיל פ"ג מהל' בית

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה; אתנה, סליק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרגא – מדרגה; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טפחא – שני ואו רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה, עמירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה, עמירה. שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובת"פ.

הבחירה ה"ו וה"ז ומעטה מבוואר למה פסק כן התם משום דהך סוגייתא אזלא אליבא דמ"ד דשל פרוקסיה והיה וכמ"ש התוס' בשבת ובמנחות פ"ח ב' ד"ה גר וכו' יעו"ש היטיב ועיין יומא כ"ד ב' משמע קצת דלא היו הנרות קבועין והיה מסלקן בכל יום יעו"ש ויש לדחות והבן.

(לה"י) וְאֵת שְׁמֵן הַמָּאֹר – טפחא בתפקיד שני ובתפקיד טפה להתאפיין מהכתוב אחריו, ומרמז לפ' [רש"י] שהוא (שמן המנורה) משונה משאר שמנים,

שמות ויקהל לה,טו: וְאֵת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֵת־בְּרֵי וְאֵת שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים

וְאֵת־מִסְךְ הַפֶּתַח לַפֶּתַח הַמִּשְׁכָּן: שמות ויקהל לה,טז: אֶתוּ מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֵת־מִכְבַּר הַנְּחֻשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֵת־בְּרֵי וְאֵת־פְּלִי וְאֵת־הַפִּיֹר וְאֵת־פְּנֵי: (לה"י) וְאֵת־מִכְבַּר – מקף כבורר בין [מדרש הגדול] (לה"י) ואת מכבר הנחשת אשר לו, זו הרשת. ובין ההסבר שזה משהו אחר באותו איות.

שמות ויקהל לה,יז: אֵת קְלַעֵי הַחֲזָר אֲת־עֲמֻדָיו וְאֲת־אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲזָר:

שמות ויקהל לה,יח: אֲת־יִתְדֵי הַמִּשְׁכָּן וְאֲת־יִתְדֵי הַחֲזָר וְאֵת־מִיתְרֵיהֶם:

(לה"י) אֲת־יִתְדֵי הַחֲזָר – מקף כבורר בין [מדרש הגדול] (לה"י) אלו יתידות שתוקעין אותן בארץ סביב למשכן ולחצר לקשור בהן היתרים שלהן. [רש"י] (שמ' תר' כז,טו) בורר (א) ואינו יודע אם תוחבן בארץ, (ב) או קשורין ותלויין, וכובדן מכביד מכביד שיפולי היריעות שלא ינועו ברוח.

שמות ויקהל לה,יט: אֲת־בְּרֵי הַשְּׂרָר לְשֵׁיחַת בַּקֹּדֶשׁ אֵת־בְּרֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֵת־בְּרֵי בְנָיו לְכַהֵן:

(לה"י) אֲת־בְּרֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מונח מרמז שעשוים להיות יותר מזוג למודים אחד, מהפך פשטא מרמז שעשויה להיות לפחות למוד אחד היוצא מהפשט.

[מלב"ם ויקרא פרשת תזריע] ומ"ש (לה"י, מ) אֲת־בְּרֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן לְלַמַּד (א) שהבגדים הם תנאי לכהונה בזמן שאין בגדיהן עליהם אין כהונתם עליהם. (למוד ב) (וזה עפ"י הכלל שיסדתי (שמיני ס' מא ובכ"מ) שבכ"מ שכתב תואר א' מיותר בא לתת איזה גדר ופי', ותואר הכהן שגם לא לצורך אחר שבכ"מ יודיעו בשם אהרן לבד, הוא לדייק שמדבר רק מצד הכהונה לבד) וז"ש בספרא אין לי אלא אהרן עצמו (פי' הכ"ג שעומד במקום אהרן) מנין לרבנות כהן אחר ת"ל הַכֹּהֵן. שממה שהוסיף שם הכהן ידעין שר"ל כל כהן אף הדיוט. (כשמסיים במלת כהן, כהנים, מדבר רק בכהנים כשרים לעבודה וכשמסיים בני אהרן כולל כולם)

שמות ויקהל לה,כ: וַיֵּצְאוּ כָל־עֲבַדְתַּי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה:

[אור החיים] (שמ' ויק' לה,יג) אֲת־הַשְּׂלָחַן. אין קדושת השלחן שוה לקדושת הקודם לו (הנמנים ב-לה"י), לזה אמר את (ללא וא"ו החיבור), ואמר בכל פרטיו (הנמנים ב-לה"י) ואת כי מדרגת כולם שוה בקדושה, (לה"י) וְאֵת־מִנְיַת הַמָּאֹר בתוס' וא"ו לומר כי זו קדושתה וקדושת כליה שוים לקדושת שלחן וכליו, ואמר (לה"י) וְאֵת־ (טו) וְאֵת־ (טו) מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת שהוא) מִזְבַּח הַזֹּהֵב כמו כן בגדר שוה למנורה ולשלחן הוא וכליו ושמן המשחה וגו' עד מִסְךְ הַפֶּתַח בכל פרט אמר הכתוב ואת לומר שכולן בגדר אחד הם, ואמר (לה"י) אֶתוּ מִזְבַּח הָעֹלָה בלא וא"ו לומר שאינו בגדר קדושת הקודם ומקומו מוכיח עליו, ואמר וְאֵת־מִכְבַּר שהוא בגדר עמו, ואמר אֵת־בְּרֵי שאינו בגדר עמו, וְאֵת־פְּלִי וְאֵת־פְּנֵי בגדר א' עם בדיו, אֵת־הַפִּיֹר אינו בגדר מִזְבַּח הַנְּחֻשֶׁת, וְאֵת־פְּנֵי בגדר א' עם הכיור, (לה"י) אֵת קְלַעֵי הַחֲזָר אינם בגדר מִזְבַּח הָעֹלָה וכליו, אֵת־עֲמֻדָיו גדר למטה מהקלעים, וְאֵת־אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ בגדר א' עם עמודיה, (לה"י) אֵת־יִתְדֵי הַמִּשְׁכָּן גדר בפני עצמו, וְאֵת־יִתְדֵי הַחֲזָר וְאֵת־מִיתְרֵיהֶם כולן שוים בגדר אחד, (לה"י) אֵת־בְּרֵי הַשְּׂרָר הם דברים שמכסים הקודש בפרק הנסיעה ומדרגתם למטה ממדרגת יתדות וגו', אֵת־בְּרֵי הַקֹּדֶשׁ הם מדרגה בפני עצמן, ועיין מה שכתבתי בפרשת תרום (כ"ה ז') כי אין מועלים בבגדי כהונה ומועלין בכל כלי הקודש, וְאֵת־בְּרֵי בְנָיו שוים הם לקדושת בגדי אהרן אביהם לזה חברים בוא"ו המחברת:

[אברבנאל פרשת ויקהל] (פרק לה) ... וזכר עוד מהנדה (שמ' ויק' לה,י) וְקָל־חַכְסֵי לָבַב בָּכֶם וַיֵּצְאוּ רֹצֵחַ לומר שמי שמלאו לבו לעשות איזה דבר מן המלאכה הזאת יבוא ויתנדב עצמו לעשותם כי המלאכה מחכם לב שיעשהנה גם היא מהנדה. והנה תלה הענין הזה בחכם לב לפי שהם לא היו יודעים במלאכות האלה מפאת ההרגל כי לא נסו לעשותם במצרים אבל האיש שלבו נקפו ונפשו אומרת אליו שיוכל לעשותה יבוא ויתנדב לעשות אותה. ומפני שיש אנשים שיש בהם לב לעשות אומנות אחד ויש אחרים שיש להם ציור באומנות אחרת לכן הוצרך משה לזכור להם כל הדברים בשמותם (לה"י) את המשכן את אהלו ואת מכסהו וגו' כדי שהשומע ישמע ויצא אחד מהם לומר אני אעשה יריעות. ואחר אומר אני אעשה קרשים וכן שאר הדברים כלם שבעבור זה נזכרו פה.

(שמ' ויק' לה,יג) אֲת־יִתְדֵי הַמִּשְׁכָּן וְאֵת־יִתְדֵי הַחֲזָר – (תבנית טעמים א) דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; אפשר שכתוב זה מלמד על חיפוש אומנים לעשיית כל הפרטים הקשורים לבנין המשכן. ותכונתם שמי שמלאו לבו לעשות איזה דבר מן המלאכה הזאת יבוא ויתנדב עצמו לעשותם כי המלאכה מחכם לב שיעשהנה גם היא מהנדה.

הַמִּשְׁכָּן וְאֵת־יִתְדֵי הַחֲזָר – (תבנית טעמים ב) תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; אפשר שתבנית זאת מרמזת שבעל לב לעשות אומנות אחד לא יתנדב לעשות אומנות שאינו בעל לב בה.

ואמנם (לה"י) בְּרֵי הַשְּׂרָר אפשר שהיו כמו שכתב [רש"י] הבגדים שהיו נותנים על הארון והשלחן והמנורה והמזבחות בנסוע המחנות ויותר נכון לפרש שהיו בגדים שעשו לנקות בהם כלי הקדש כדי שיהיו תמיד נקיים וטהורים ומפני זה תמצא תמיד שזכרו בגדי השרד אחר כלי המשכן קודם זכרון בגדי הכהנים. לפי שהיו מיוחסים לנקותם ולא היה ענינם כשאר כלי המשכן.

(לה"י) אֵת־בְּרֵי הַשְּׂרָר מקף כבורר בין שני מסלולי למוד. (מסלול א) כהסבר [רש"י] ו-1 [אוה"ח] הבגדים / הדברים לכסות את כלי הקודש. (מסלול ב) כהסבר [אברבנאל] בגדים שעשו לנקות בהם כלי הקדש. ואילו [מדרש הגדול] (לה"י) אלו בגדי כהונה שמשמשין בהן במקדש. ויש אומרים את בגדי השרד אלו שבעה בגדים שפורשין על גבי הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי השרת בדרך בשעת משוי.

(לה"י) אֵת־בְּרֵי הַשְּׂרָר – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שמרמז לשני מסלולי ההסבר ובכל אחד רבוי פריטים להחלפה, כדי שהכהנים יראו מכובדים, בשעת הפעילויות, ואם מתלככים עומדים לרשותם בגדים חלופיים.

[אברבנאל שם] כי הנה הכלים שנזכרו בצווי הם אותם שהיו מורים ומעירים על הרמז המכוון בהם ושאר הדברים היו מתשמשי בבית. ולכן זכרם משה פה וזכר בפרשת פקודי שנעשו מן התכלת והארגמן ותולעת השני ולא נזכרו במצות השם ולא בספור המעשה אלא הדברים המכוונים לענין הרמז וההער' כמו שזכרתי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.14 שמות ויקהל לה,א (התשפ"ה)

מגילת אסתר ט,י: עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּן בֶּן-הַמֶּדְתָּא צִרְרֵי הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבְפִיָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם:

[בבלי מגילה טז:ב] ... (אס' ט,י) וְאֵת אֶת פַּרְשְׁנֵהֲתָא וְגו' (אס' ט,י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּן, אמר רב אדא דמן יפו: עשרת בני המן ו-עֲשֶׂרֶת -

צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו.

עשרת [רמב"ם מגילה וחנוכה ב,יב] וצריך הקורא לקרות עשרת בני המן ועשרת ע בנשימה אחת פ כדי להודיע לכל העם שכולם נתלו ונהרגו כאחד, ומנהג כל ישראל שהקורא את המגילה קורא ופושט צ כאגרת (להראות הנס) וכשיגמור חוזר וכורכה כולה ומברך.

[שו"ע אורח חיים הלכות מגילה ופורים תרצ:טו] (ו') ט' < צריך לומר עשרת בני המן ועשרת, יז י' < (נב) הכל { ג } בנשימה אחת, להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד. הגה: ודוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם (נג) הפסיק ביניהם יצא (תוס' ספ"ק דמגילה ואבודרהם ומהרי"ל).

ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת <ט> מתחלת חמש מאות (נד) איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת; (מהרי"ל בשם רוקח).

[מסכת סופרים פ"ג ה"ב] עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח, ולבינה על גבי לבינה, כל בניין דכן לא קאים, מאי

כדון למצוה או לעיכוב, אמר ר' יוסי לר' חנינא בר אחוי דרב אושעיא נהיר את כדי דהוינן קיימין קדם חנותה דרב אושעיא חביבך עבר

ר' אבא בר זבדא, ושאלנא ליה, ואמר בשם רב לעיכוב. ר' חייא בריה דרב אדא דיפו, ר' ירמיה בשם ר' זעירא וצריך לאומרן בנפיהה

אחת, ועשרת בני המן עמהן.

[שם ה"ג] אמר ר' יוסי כ"ר אבון בכתבן צריך שיהא איש בראש דפא, ואת כסופה בעשר שטין, עשרת בסוף דפא, שניץ ונחין כהדין

קנטרה, כדי שיפלו ולא תהיה להם תקומה.

[פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מט] ר' אליעזר אומ' ארבעים בניו היו לו להמן עשרה כותבי המלך ושלישים מושלים בכל

המדינות, שנ' ואת עשרת בני המן תלו, וכלם נתלו על עץ אביהם, שנ' עשרת בני המן תלו על העץ, וכתוב אחר אומ' ואת עשרת בני

המן תלו (על העץ) **(אס' ט,י) עֲשֶׂרֶת** – תלישאה גדולה, לימוד אלפניה ולאחריה בתפקידי תלשא: שעורין חציצין מחיצין הלכה למשה מסיני.

כאן רמז לקריאת שמות בני המן שלפני תלשא ופסוק עשרת וגו' שאחרי תלשא ב-(שעור) נשימה אחת. תפקיד שני כעין מחיצה,

כתיבת שמות העשרה בשתי עמודות בדף אחד. בנפרד משאר המגילה.

(אס' ט,י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הַמֶּן בֶּן-הַמֶּדְתָּא צִרְרֵי הַיְהוּדִים – דרגא תביר מרכא טפחא, (הלכה א) דרגא תביר

מרכא טפחא, קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; כאן צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו.

(הלכה ב) תביר מרכא טפחא, קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין או הלכה מסוימת; (הסבר א) לעיכוב במגילה חייב להיות כתוב

ממלת איש בצד ימין ותחתיה בעשר שורות שם בן אחד של המן. בצד שמאל של השורה מלת ואת ובשורה העשירית מלת עשרת

(הסבר ב) ע"פ הגה של הרמ"א [שו"ע א"ח הל' מגילה ופורים תרצ:טו] ודוקא לכתחלה (טט: בנשימה אחת), אבל בדיעבד אם (נג) הפסיק ביניהם יצא

(הסבר ג) ע"פ **[פרקי דרבי אליעזר פמ"ט]** מארבעים בני המן רק עשרה כותבי המלך נתלו על העץ יחד עם המן (אפשר כי טעם קדמא של בְּנֵי במשמע המוקדמים - החשובים). אפשר שהאחרים נתלו עשר עשר על עצים אחרים **(אסתר ט,יב, יג, יד)**

מגילת אסתר ט,יח: והיהודיים והיהודים אשר-בשושן נקהלו בשלשה עשר ב' ובארבעה עשר ב' ונזם בתמשה עשר ב' ונעשה אלו זום

משקה לשמחה: זה מה שקרה בשושן בשעת הישועה. הפסוק הבא על-פי תבניות טעמי המקרא מכיל לימודים של הרחבות על שושן, אל

היהודים שמחוץ לעיר שושן.

מגילת אסתר ט,יט: על-פ' ה'יהודים הפרוזים הפ'רזים הישבים בערי הפ'רזות

עשים את יום ארבעה עשר לתרש אדר שמחה ומשחה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו: פ

הרי כבר למד ב-(אס' ט,יז-יז) על ערי הפרוזות, וב-(אס' ט,יח) על שושן עיר חומה, מדוע חוזר ב-(אס' ט,יט) עם מסקנה מעיר חומה **(אס' ט,יט)** על-פ' אל ה'יהודים הפרוזים הפ'רזים?

(אס' ט,יט) על-פ' ה'יהודים הפרוזים הפ'רזים – גרשיים מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל.

(אס' ט,יט) הישבים בערי הפ'רזות – זרקא מונח סגול, מונח מרבה דרשות בתפקיד זרקא סגול. זרקא סגול בתפקיד כעין גורע ממין

הענין מהענין או כעין מוסיף ממין הענין על הענין.

[רמב"ם הל' מגילה וחנוכה פ"א ה"ד] איהו הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר **(אסתר ט)** בזמניהם", ואלו הן זמני

קריאתה, כל מדינה שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ אף על פי שאין לה עכשיו חומה קורין

בחמשה עשר באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך, וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואף על פי שהיא מוקפת עתה

קוראין בארבעה עשר ומדינה זו היא הנקראת עיר.

[שם ה"ה] שושן הבירה אף על פי שלא היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון קוראין בחמשה עשר שבה היה הנס שנאמר **(אסתר ט)**

ונוח בחמשה עשר בו, ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לארץ ישראל שהיתה חרבה באותו הזמן, כדי שיהיו קוראין כבני

שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה אף על פי שהן עתה חרבין הואיל והיו מוקפין בימי יהושע ויהיה זכרון לארץ ישראל

בנס זה.

[בבלי מגילה ג:ב] גופא, אמר רבי יהושע בן לוי: כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נדון ככרך. תנא: סמוך - אף על פי שאינו נראה,

נראה - אף על פי שאינו סמוך. בשלמא נראה אף על פי שאינו סמוך - משכחת לה כגון דיתבה בראש ההר. אלא סמוך אף על פי שאינו

נראה, היכי משכחת לה? אמר רבי ירמיה: שיושבת בנחל.

[שו"ע א"ח הל' מגילה ופורים סימן תרפח הקדמה - ו'ע אורח חיים הלכות מגילה ופורים תרפח:ב] דין כרכים המוקפים חומה

מימות יהושע בן נון, וברו ח' סעיפים [סעיף א]

<א> (א') כרכים (א) המוקפים חומה א מימות יהושע בן נון, (ב') אפילו אינן מוקפין עכשיו, א' < קורין בט"ו, (ג') אפילו אם הם

בחוצה לארץ, (ד') א' (ב) ואפילו אין בהם עשרה בטלנים (פ') בטלנים ממלאכתם (ג) ועוסקים בצרכי צבור; (ה') והוא שהוקף

ואח"כ ישב, (ו') או שישב תחלה על דעת להקיפו אח"כ, (ד) לאפוקי כשנודע שישב תחלה * על דעת שלא להקיפו <ב> <א> אבל ב

א' < בסתמא הוקפה ולבסוף ישבה ר"ן >.

[שם סעיף ב] (ז) וכן (ה) הכפרים הנראים עמהם, אפי' אינם סמוכים, כגון שהם בהר; * או שסמוכים להם, אפי' אינם נראים עמהם,

כגון שהם בעמק, <ג> (ח) ג ב' < (ו) ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן אף על פי שאינה מוקפת חומה מימות יהושע,

קורין בט"ו (ט) (ז) הואיל ונעשה בו הנס.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשקפה: **אתנה, סלוק** – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; ולישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אחר/ח' בתשובע"פ.

יהושע ה,יג: ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה היאיש עמד לנגדו וסרפו שלופפה בידו ונלקח יהושע אליו ויאמר לו הלבנו אתה אם-לצרינו: יהושע ו,א: ויריחו סגרת ומסגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא: ס
במדבר מסעי לה,ה: ומדלם מחוץ לעיר את-פאת-קדמה אלפים באמה ואת-פאת-נגב אלפים באמה ואת-פאת-ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר פתוחה זה יהיה להם מגרש הערים:
[בבלי נדרים נו:ב] מתני' [נדרים פ"ז,מ"ה]. הנודר מן העיר - מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה, אבל הנודר מן הבית - אסור מן האגף ולפנים.

גמ'. מנלן דעיבורא דמתא (עיר) כמתא דמי? א"ר יוחנן, דאמר קרא: **(יהושע ה,יג) ויהי בהיות יהושע ביריחו** וגו', מאי ביריחו? אילימא ביריחו ממש, והכתיב **(יהושע ו,א) ויריחו סגרת ומסגרת!** אלא שמע מינה **בעיבורה**. אימא: אפילו בתחומה! הא כתיב בתחומה (על ערי הלויים) **(במ' מס' לה,ה) ומדלם מחוץ לעיר ... אלפים באמה** – זה מיל של הגמרא.
ירושלמי נדרים פ"ז, ה"ו]

מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעיבורה אבל הנודר מן הבית אסור ליכנס מן האגף ולפנים: **גמ' ומנין שעבורה של עיר כעיר. כתיב יהושע ה,יג: ויהי בהיות יהושע ביריחו.** וכי ביריחו היה? (הרי) כתיב **(יהושע ו,א) ויריחו סגרת ומסגרת** ואת אמר אכין (כן, כך). א"ר יודן בר שלום בעיבורה היה ר' אבון בשם ר' אחא **[דף כה עמוד ב]** הוה יריחו. ר' מנא בעי לית הדא פליגא על רבי יוחנן דרבי יוחנן אמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם (כאן שבתחום של עיר יאמר שראוהו בעיר). (ואילו ר' מנא סבור להפך) לית אורחיה דבר נשא מיחמי חבריה בפומא בעי מימר בטיביריה חמתיה (אין דרך אדם הרואה חברו בפתח העיר לומר שראוהו בעיר כאן טביריה): נלמד כדרך רבי יוחנן מ-**(יהושע ה,יג) ויהי בהיות יהושע ביריחו** – זרקא סגול שמרחיב את תחום העיר המוקפת חומה לעיבורה ולתחומה **(במ' מס' לה,ה) ומדלם מחוץ לעיר ... אלפים באמה** – זה מיל של הגמרא.

נלמד מ-**(יהושע ה,יג) יהושע ביריחו** – זרקא סגול אל **(אס' ט,ט) הישבים בערי הפרוזות** – זרקא מונח סגול, ללמד על גריעת היושבים סמוך עד מיל מחומת שושן מהלכות פורים בערי הפרוזות (בי"ד אדר) ומוסיף אותם אל הלכות פורים בעיר שושן (ט"ו אדר). וכאן יבוא **(אס' ט,ט) על-פני היהודים הפרוזים הפרוזים** – גרשיים מונח רביע בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל. ללמוד משושן המוקפת חומה אל כל הערים **[רמב"ם מגילה וחנוכה פ"א,ה"ה]** ש-היו מוקפין בימי יהושע ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה. הקשר של זכרון ארץ-ישראל אל **עיבור** עיר חומה **ותחומה** נמצא בתבנית הטעמים זרקא סגול ש-**(יהושע ה,יג) ויהי בהיות יהושע ביריחו**. אל זמן שישועת ה' הייתה גלויה לעין כל, וכן במהרה בימינו אמן כן יהיה רצון.

מגלת אסתר ט,כא: מוצאי שבת טו אדר התשפ"ה בהשתתפות האברכים ישראל ברקוביץ הי"ו, פינחס מנחם גולדבלט הי"ו **לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחודש אדר ואת יום-חמשה עשר בכל-שנה ושנה:**
(אס' ט,כא) לקיים עליהם – זרקא סגול בתפקיד מוסיף ממין הענין על הענין או גורע ממין הענין מהענין, (א) כאן רעיון מנחה להסבר הפסוק. (ב) **[משנה ברורה סימן תרצג ס"ק ו]** ... **כרכים הספיקות אם הם מוקפות חומה [ח] אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים.**
(אס' ט,כא) להנות עשים – מונח רביע ברישום מקוצר מרמז לפחות ארבעה פרטים שבהם תהיה הוספה או גריעה לפי ימי הפורים בשבוע ולפי המקום. שלושה מהם מפורשים ב-**(אס' ט,ט) עשים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשקחה ויום טוב ומשקלום מנות איש לרעהו: פ (אס' ט,כב) לעשות אותם ימי משקחה ומשקלום מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים:**
(א) קריאת מגילה (ב) מתנות אביונים (ג) משלוח מנות איש לרעהו (ד) סעודת פורים ומשחה (ה) הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון (ו) קריאה מיוחדת לפורים בתורה (שמ' סוף פרשת בשלח "ויבוא עמלק") (ז) מצוות נספחות: תרומת זכר למחצית השקל קודם קריאת המגילה (מ"ב תקצה,ה)
(אס' ט,כא) את – תלשא בתפקיד למוד אלפניו ולאחריו בתפקיד תלשא של שיעורים. מלת "את" מאפשרת רבויים של שיעורים מינימלים (א) שני מאכלים במשלוח מנות; (ב) איש לרעהו – היינו יחיד; (ג) פורים של שלושה ימים (פורים משולש); (ד) למצוה לשתות שתי רביעיות יין בסעודת פורים ובוזה לצאת "חייב אדם לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן ובין ברוך מרדכי". אפשר שכאן טעם תלשא בתפקיד מחיצה פועל כ"שכחה = שוגג" ולהלכה היזק קטן פטור, הזיק גדול חייב (משנה ברורה סי' תקצה ס"ק י"ג).

(אס' ט,כא) יום – מונח מרמז לרבוי דרשות על התבנית הטעמים הבאה
(אס' ט,כא) ארבעה עשר לחודש אדר – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט, (א) בזמן קדוש החודש ע"פ ראייה עשוי היה לחול י"ד אדר בשבת, מקדימים את י"ד אדר ל"ג אדר (ב) לעיון **(אס' ט,כא) ואת** – מלת "את" עצמאית (היינו ללא טעם מקף) כדי להיות יתירה (כי אפשר היה לכתוב רק "ו" החיבור לפני מלת "יום") לדרשה לפי הטעם הנשמע (כאן טעם תביר) בהתאם למסלול שקובע טעם מקף המטעים מלת **(אס' ט,כא) יום** כבורר בכתוב הבא וברבוי להלן. **(אס' ט,כא) יום-חמשה עשר** – מרכא טפחא מלמד על קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזה תלוי בתוצאת טעם מקף **(אס' ט,כא) יום-חמשה עשר** – מקף כבורר בין יום ט"ו החל בימי חול ובין יום ט"ו החל בשבת ובעיר מוקפת חומה מימי יהושע בן-נון, יום ט"ו ביום חול הקבוצה המרומזת בתבנית הטעמים מרכא טפחא אינה מתרחבת, טעם תביר לא מחלק בקבוצה בין מצוות פורים המרומזות ב-**(אס' ט,כא) להנות עשים**

יום ט"ו החל בשבת – בעיר מוקפת חומה מימי יהושע בן-נון, הקבוצה המרומזת בתבנית הטעמים מרכא טפחא מתרחבת ליום ט"ו, טעם תביר במלת **(אס' ט,כא) ואת** – מחלק בקבוצה המורחבת בין מצוות פורים המרומזות ב-**(אס' ט,כא) להנות עשים**. לביל יום י"ד מקיימים (א) קריאת מגילה (ב) מתנות אביונים. ליל שבת (ה) הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון; בשבת (ה) הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון; (ו) קריאת תורה של פרשת השבוע, וקריאה בתורה לפורים **(שמ' בשלח ז"ח) ויבא עמלק, הפטרה (שמואל א טו, ו) פלדתי את אשר-עשה עמלק לישראל** (שגם נקראת בפרשת זכור וכי תבוא). במוצאי שבת אין על הניסים בתפילת עמידה ובמלוה מלכה. יום א בשבוע (ג) משלוח מנות איש לרעהו (ד) שמחה וסעודה ומשחה. (ה) אין הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון. **(אס' ט,כא) בן** – אתנח מגביל כגון עשיית מלאכה במקום שנהגו לא לעשות מלאכה. (משנה ברורה סי' תרצו, ס"ק א). מגביל הסחת דעת משמחת היום (שם ס"ק ו). הגבלת אבלות והספד בצבור (שם ס"ק ח - לב). מצוות נספחות: אין משנים מעות פורים למצוות אחרות (מ"ב תקצה,ו)
(אס' ט,כא) בכל-שנה – מקף כבורר כגון האבל על אביו ואמו בתוך י"ב חודש מוגבל במצוות הפורים כמפורט ב-**(שם ס"ק ח - לב)**. (משנה ברורה סי' תרצה ס"ק ו) – תענית חלום, תענית פורים אם לא יתיר שבועתו,
(אס' ט,כא) בכל-שנה ושנה – סלוק מגביל. אבל, מתענה שלא התיר, גזרת מלכות. ראה **[שו"ע אורח ה' מגילה ופורים תרצג:ב,ג,ד]**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי רבוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

שמות בא יב,טו: שבעת ימים מצות האכלו אך ביום הראשון תשבייתו שאר מכותיכם
כיו כל-אכל חמץ ונקברתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד-יום השביעי:
שמות בא יב,טו: שבעת ימים שאר לא ימצא בכותיכם
כיו כל-אכל מחמצת ונקברתה הנפש ההוא מערת ישראל בגר ובאזרח הארץ:
שמות כי תשא לד,כה: לא-תשחט על-חמץ דם-זבחי ולא-גליו לבקר זבח חג הפסח:
דברים ראה ג,טז: לא-תאכל עליו חמץ שבעת ימים האכל-עליו מצות לחם עני
כי בחפזו יצאת מארץ מצרים למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך:
דברים ראה טז,ז: ולא-יראה לך שאר ככל-נקבלך שבעת ימים
ולא-גליו מן-הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר:

[ירושלמי פסחים פ"א,ה"ד (וילנא ד,א)] מתני' ר"מ אומר אוכלין כל (עד סוף שעה) חמש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש: גמ' ר"מ אומר (טט: אוכלין חמץ מדאורייתא ביום י"ד ניסן עד כשעה לפני שקיעה אבל חכמים הגבילו) ממש שעות ולמעלן מדברי תורה. מה טעמא דר"מ (שמ' בא יב,טו) **אך ביום הראשון זה (י"ד סמוך לתחילת) חמשה עשר. יכול משתחשך ת"ל **אך** (לרבות זמן איסור חמץ ברשותך). הא כיצד תן לו לפני שקיעת החמה (טט: בסוף יום י"ד ניסן) שעה אחת. מה טעמא דר' יודה (שמ' בא יב,טו) **אך ביום הראשון** זה י"ד (הגלמוד מהפסוק **במ' בהע' טה**) **ויעשו את-הפסח** הראשון בארבעה עשר יום לתקדש בין הערבים). יכול כל היום כולו ת"ל **אך**. הא כיצד חלוק את היום חציו וחציו למצה. (שמ' בא יב,טו) **אך ביום הראשון** – יתיב מחליף פשטא במלה בת הברה אחת או שתי הברות והיא מלעילית מונח זקף-קטן. ז"ק מרמז לשני למודים. יתיב כפשטא מרמז על שני הלמודים בפשט, מונח עשוי לרבות למודים נוספים או אפיונים לפי זקף-קטן**

מה טעמא דר"מ (שמ' בא יב,טו) אך ביום הראשון (למוד א) יתיב בתפקיד דווקא כך, בערך כך. זה מתאים לר' מאיר, שמהתורה " תן לו לפני שקיעת החמה (טט: בסוף יום י"ד ניסן) שעה אחת. ". **(למוד ב) [פני משה שם]** איסור אכילת חמץ אחר חצות מיד אינו אלא מדבריהן. **מה טעמא דר' יודה (למוד א) (שמ' בא יב,טו) אך ביום הראשון** זה י"ד (הגלמוד מהפסוק **במ' בהע' טה**) **ויעשו את-הפסח** הראשון בארבעה עשר יום לתקדש בין הערבים). יכול כל היום כולו ת"ל **אך** יתיב בתפקיד דווקא כך. הא כיצד חלוק את היום חציו לחמץ וחציו למצה **[פני משה שם]** (מהתורה) ממש שעות ולמעלן. **(למוד ב) [פ"מ שם]** עברי רבנן הרחקה טפי וכל חמש אין אוכלין

(המשך ירושלמי) מחלפה שיטתיה דר"מ. תמן **(ידיד נפש)** גבי חמץ בפסח) הוא אמר אך לרבות (שעת איסור אחת לפני שקיעה) והכא **(ביצה פ"א)** הוא אמר **(שמ' בא יב,טו) אך** למעט (מכשירי אוכל נפש ביו"ט לא יקצור, לא יטחן, לא ירקד). א"ר שמואל בר אבדיומא מיעטו (להיתר חמץ) שאינו בחמץ (וחלק מ"ד יהיה אסור). ר"מ אומר **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ** על אכילתו (לא יהיה ברשותך חמץ בשעת אכילת פסח אבל בשעת עשיית הפסח לא אסרה התורה). ור' יודה אומר **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ** על עשייתו (ע"פ [רמב"ם חו"מ א,ה] משעה שראוי להקריבו). ר' יודה אית ליה עשה ולא תעשה על אכילתו עשה (וגם) ולא תעשה על ביעורו. (עובר על) עשה על אכילתו **(דב' ראה ג,טז) שבעת ימים האכל-עליו מצות** ולא חמץ. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה. (עובר על) לא תעשה על אכילתו **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ**. (עובר על) עשה על ביעורו **(שמ' בא יב,טו) תשבייתו שאר**. (עובר על) לא תעשה על ביעורו **(שמ' בא יב,טו) שבעת ימים שאר לא ימצא בכותיכם**.

על [רמב"ם חמץ ומצה פ"א,ה"ח] אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום, וכל האוכל בזמן הזה ז לוקה מן התורה שנאמר **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ**, כלומר על קרבן הפסח, כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום. **[השגת הראב"ד]** וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה. א"א מלקות מחצות ואילך אינו מחזור דכיון דק"ל כר"ש **[בבלי פסחים (כח)]** בלפני זמנו ואחר זמנו דלא דריש הנך קראי לא תאכל לא תאכלו בלפני זמנו ולאחר זמנו נהי דאסור באכילה מן התורה מ-**(שמ' בא יב,טו) ביום הראשון תשבייתו שאר** או מ-**(שמ' תשא לד,כה) לא-תשחט על-חמץ** כדרבא **[בבלי פסחים (ה)]** אבל איסור הנאה ליכא מן התורה ומלקות נמי ליכא. (להאכיל לבהמה, למכור לנכרי)

ר"מ אומר **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ** לא יהיה ברשותך חמץ בשעת אכילת הפסח. אבל התורה לא אסרה חמץ ברשותך בשעת עשיית הפסח עד שעה לפני שקיעה. **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל** – מקף בורר בין אכילת פסח ובין עשיית פסח.

(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ – מהפך פשטא זקף-קטן, ז"ק מרמז לשני למודים **(למוד א)** בשעת עשייה (יוצא מפשט אכילה למשמע עשייה) אין איסור מהתורה להחזיק בחמץ עד שעה לפני שקיעה. **(למוד ב)** (משמע פשט) משעה לפני שקיעה והלאה עד מוצאי כ"א ניסן יש איסור אכילה.

(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל – מקף בורר בין עשיית פסח והחמץ ברשותו ובין אכילת פסח בלי קודם ביעור חמץ.

ור' יודה אומר **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ** – מהפך פשטא זקף-קטן, ז"ק מרמז לשני למודים **(למוד א)** מהפך פשטא הוציא את הכתוב מהפשט **לא-תאכל** ומשתמש בו במשמע עשיית הפסח ובמשמע אכילת הפסח בלי קודם ביעור חמץ

(למוד א) על עשייתו (ע"פ [רמב"ם חו"מ א,ה] משעה שראוי להקריבו). ר' יודה אית ליה עשה ולא תעשה (על אכילת הפסח בשעה שהחמץ ברשותו)

(למוד ב) על אכילתו עשה ולא תעשה על ביעורו. (עובר על) עשה על אכילתו **(דב' ראה ג,טז) שבעת ימים האכל-עליו מצות** ולא חמץ. כל לא תעשה שהוא בא מכח עשה עשה. (עובר על) לא תעשה על אכילתו **(דב' ראה ג,טז) לא-תאכל עליו חמץ**. (עובר על) עשה על ביעורו **(שמ' בא יב,טו) תשבייתו שאר**. (עובר על) לא תעשה על ביעורו **(שמ' בא יב,טו) שבעת ימים שאר לא ימצא בכותיכם**.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח = רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; מעטע, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי /או רבוי /או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולימוד פרטי בסדר מהמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.**

שמות בא יב,טו: **שבעת ימים מצות תאכלו אף ביום הראשון תשביתו שאר מכתביכם כיו כל-אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשון עד-יום השביעי:**

שמות בא יב,ז: **ושמרתם את-המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את-צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את-היום הזה לדורותיכם חקת עולם:**

שמות בא יב,ט: **בראשון פארבעה עשר יום לחדש פערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש פערב:**

שמות בא יב,כ: **כל-מחמץ לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות: פ**

[ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פ"ב,ה"ד] רבי יוחנן בן נורי אמר **[דף יז עמוד א]** קרמית חייבת בחלה שהיא באה לידי מצה וחמץ ורבנין אמרי אינה באה לידי מצה וחמץ. ויבדקנה על עיקר בדיקתה הן חולקין. רבי יוחנן בן נורי אמר בדקו' ומצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ ורבנין אמרינן בדקוה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ. תמן תנינן תפוח שריסקו ונתנו לתוך עיסה וחימצה הרי זו אסורה שעורין שנפלו לתוך הבור של מים אף על פי שהבאישו מימיו מותרין תני ר' יוסה אומר מותר. רבי אחא רבי אבהו בשם רבי יוסה בר חנינה מה פליגין במחמץ במימיו אבל במחמץ בגופו דברי הכל מותר רבי יוסי כדעתיה כמה דו אמר תמן אין תבשילו תבשיל ברור כך הוא אמר הכא אין חמצו חמץ ברור. תני פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם היו מקצתן מגולין ניטלין בשבת ואם לאו אין ניטלין.

מניין שהכהנים יוצאין ידי חובתן בחלה ובתרומה וישראל במעשר שני בפסח תלמוד לומר **(שם' בא יב,יח) תאכלו מצת ריבה**. יכול יצאו ידי חובתן בכיכורים (דוחה כ) ת"ל **(שם' בא יב,כ) בכל מושבתיכם תאכלו מצות:** מצה הנאכלת בכל מושב יצאו הביכורים שאינן נאכלין בכל מושב. התיבון (מקשה, היתכן) הרי מעשר שני הרי אינו נאכל בכל מושב (טט: ועונה שאם נטמא) ראוי הוא להיפדות ולהיאכל בכל מושב. רבי בון בר חייה בעי הלקוח בכסף מעשר שנטמא לרבי יודה מהו. דתניא לקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה רבי יודה אומר יקבר אמרו לו לרבי יודא מה אם מעשר שני עצמו שנטמא הרי הוא נפדה הלקוח בכסף מעשר שנטמא אינו דין שיפדה אמר להן לא אם אמרתם במעשר שני שכן הוא נפדה שיהו בריחוק מקום תאמר בלקוח בכסף מעשר שנטמא אינו דין שיפדה (הגמרא וחורת למצה) הואיל ו(והלקוח בכסף מע"ש) אינו ראוי להיפדות ולהיאכל בכל מושב אין יוצאין בו. ר' שמעון בן לקיש בעי מעתה חלת עיסת מעשר שני בירושלים הואיל ו(טט: אם נטמאת) אינה ראויה להיפדות ולהיאכל בכל מושב אין יוצאין בה.

מניין שהכהנים יוצאין ידי חובתן בחלה ובתרומה וישראל במעשר שני בפסח תלמוד לומר **(שם' בא יב,יח) תאכלו מצת ריבה**. הסבר טעם **תאכלו מצת** – טפחא בתפקיד רבוי.

(שם' בא יב,יח) תאכלו מצת. טעם **מצת** – אתנה בתפקיד הגבלה של המקור למצה. (א) דתניא לקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה רבי יודה אומר יקבר; (ב) ר' שמעון בן לקיש בעי מעתה חלת עיסת מעשר שני בירושלים הואיל ו(טט: אם נטמאת) אינה ראויה להיפדות ולהיאכל בכל מושב אין יוצאין בה.

(המשך ירושלמי) יכול יצאו ידי חובתן בחלות תודה ורקיקי נזיר. ת"ל **(שם' בא יב,טו) שבעת ימים מצות תאכלו מצה נאכלת כל שבעה ואין חלות תודה [דף יז עמוד ב] ורקיקי נזיר נאכלין כל שבעה.**

(שם' בא יב,טו) שבעת ימים מצות תאכלו מצה – מהפך פשטא מונח זקא-קטן. מהפך פשטא מרמז שני לימודים. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. הרב א"מ פרל מציע ללמוד שמהפך פשטא מוציא מפשט הכתוב של שבעה ימי חובת אכילת מצה ואפשר שהוא מרמז למה שלומדים מ-**(דב' ראה טז,ח) עֲשֵׂת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת**, שהוציא את שביעי של פסח מחובת אכילת מצה ומזה למדו שאין חובת אכילת מצה פרט לליל פסח.

(דב' ראה טז,ח) עֲשֵׂת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי עֲצֵרַת לֶחַם אֱלֹהִים לֹא תַעֲשֶׂה מִלֶּאֱכָה: ס

[ירושלמי (וילנא) [ז,ב]פסחים פ"ב,ה"ד] ר' יונה בשם רשב"ל ממה שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל גבול ארץ ישראל לא צריך השונה להוציאן ממושב. ר' יוסה בשם רשב"ל זאת אומרת שנאכלו חלות תודה ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל לפיכך לא צריך השונה להוציאן ממושב. ניחא חלות תודה ורקיקי נזיר אינו כן. אמר ר' יוחנן לית כאן נזירות נזירות חובה היא. א"ר בון בר כהנא תיפטר שקרבה חטתו (של נזיר) בשילה (וחרבה והביא הנזיר) ועולתו ושלמיו בנוב וגבעון.

(במ' נשא ו) (טז) והקריב הפהו לפני ה' ועשה את-חטאתו ואת-עליתו: (של הנזיר)

(יז) ואת-הזאיל יעשה וזבח שלמים לה' על סל המצות ועשה הפהו את-מנתחו ואת-נספיו:

(במ' נשא ויז) ואת-הזאיל יעשה וזבח שלמים – אזלא-גרש קדמא מהפך פשטא, בתפקיד דבר שהתחיל הושעה וממשיך תהליך. זה מסביר כשרות הקרבת קרבן אחד בשילה ואחרים בנב וגבעון.

(המשך ירושלמי) ר' חנניא רבי עזרה בעון קומי רבי מנא לא כן א"ר בשם ר' יוסה שלמי חגיגה הבאים בכמה כשירים אלא שלא עלו לבעלים שלם חובה אלא כרבי יהודה דר' יהודה אמר חטאת ופסח ליחיד בכמה גדולה אין חטאת ופסח ליחיד בכמה קטנה.

מהמזב לשל הקרבת חטאת נזיר בשילה ועולה ושלמים (לנזיר אלו קרבנות חובה שאפשר להקריב רק בכמה גדולה כגון) בנב או גבעון (זה בעייתו כי בכמה הגדולה בגבעון נבנתה רק אחרי הריגת כהני נוב. הרב א"מ פרל הי"ו הציע שהנזיר הקדיש כסף לקרבנות והביא אחרי זמן) לומדים שבזמן נב וגבעון אפשר היה לאכול מצות ורקיקי נזיר בכל ערי ישראל. רקיקי נזיר מקבלים את הקשר לקרבן נזיר רק אם הקרבן הוקרב ואז נאכלים ליום ולילה של הקרבת הקרבן. אם הקרבן לא הוקרב והן נעשו לסתם לשוק יוצאים בהן גם בשבעת ימי הפסח **[בבלי פסחים לח,א,ב]**.

[בבלי זבחים קיח,א] רבי אבדימי בר חסא אמר, אמר קרא: **[בבלי זבחים קיח,ב]** ולו **(יהושע טז,ו) פָּאֲנַת שְׁלֵה**, מקום שכל הרואה אותו מתאנח עליו על אכילת קדשים שלו. רבי אבהו אמר, אמר קרא: **(בר' ויחי מט,כב) בָּן פְּרַת יוֹסֵף בֶּן פְּרַת עֲלֵי-עֵינָיו**, עיץ שלא רצתה לזון ולהינות מדבר שאינו שלו, תזכה ותאכל כמלא עינינה.

הרב א"מ פרל בשם ה-פני מנחם למה זכה יוסף שקדשיו (הקדשים של כלל ישראל שהוקרבו בשילה) נאכלים בכל הרואה (שילה או משכן שילה)? כי קידש עיניו בבית פוטיפר, שם מחיצה לעיניו, לכן יש כעין מחיצה של כל הרואה את שילה שבנחלת אפרים בן יוסף.

(יהושע טז,ו) וְצֵא הַגְּבוּל הַיָּמָה הַמִּמְקַמַּת מִצְפֹּן וְנָסַב הַגְּבוּל מִמְּרָחָה פָּאֲנַת שְׁלֵה וְעָבַר אוֹתוֹ מִמְּרָחָה וְנִזְחָה:

(בר' ויחי מט,כב) בָּן פְּרַת יוֹסֵף בֶּן פְּרַת עֲלֵי-עֵינָיו בְּנֹת צַעֲדָה עֲלֵי-יְשׁוּר:

(בר' וישב לט,ה) וַיְהִי מֵאֵץ הַפְּקִיד אוֹתוֹ בְּכִיתוֹ וְעַל כֵּל-אֲשֶׁר יִשְׁלֹו וַיְבָרַךְ ה' אֶת-בְּיַת הַמַּצְרִי בְּגִלְל יוֹסֵף:

וַיְהִי בְּרַפְתּוֹ ה' בְּכֵל-אֲשֶׁר יִשְׁלֹו בְּבֵית וּבְשֻׁדָּה:

(בר' וישב לט,ה) וַיְהִי מֵאֵץ – פזר תרסא, תרסא יחידה עד (לט,ט) וַיְהִי כִשְׁמַע אֲדֹנָיו אֶת-דְּבָרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדָה וְנָסַר אִפּוֹ: (כ) וַיִּשְׁחַ אֲדֹנָי יוֹסֵף אוֹתוֹ וַיִּתְּנָהוּ אֶל-בְּיַת הַסֵּהר מִלְּמֹם אֲשֶׁר-אִסְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי-שָׁם בְּבֵית הַסֵּהר:

(בר' וישב לט,ה) וַיְהִי מֵאֵץ – פזר תרסא, מֵאֵץ – תרסא בתפקיד מחיצה, מרמזת לכך שיוסף שם מחיצה על עיניו ותומך במאמר פני מנחם, ואז וַיְהִי – פזר עשוי להעביר את נושא המחיצה של יוסף לנושא של אכילת קרבנות בשילה בכל מקום הרואה את שילה או משכן שילה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתגן, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מוציא מפשט – מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא – שנוי ואו רבוי ואו מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף-בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו- סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו- זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/אח/ח' בתושב"ע פ.

(אס' ט, ט) עֲשֶׂר־ת – תלישאה גדולה, לימוד אלפניה ולאחריה בתפקידי תלשא: שעורין חציצין מחיצין הלכה למשה מסיני. כאן רמז לקריאת שמות בני המן שלפני תלשא ופסוק עשרת וגו' שאחרי תלשא ב-(שעור) נשימה אחת. תפקיד שני כעין מחיצה, כתיבת שמות העשרה בשתי עמודות בדף אחד. בנפרד משאר המגילה.

(אס' ט, ט) עֲשֶׂר־ת גַּי הַמֶּן בֶּן-הַמִּדְּתָא צִרְרַי הַיְהוּדִים – דרגא תביר מרכא טפחא, תבנית המרמזת לשתי הלכות. (הלכה א) דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; כאן צריך למימרינהו בנשימה אחת. מאי טעמא - כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו. (הלכה ב) תביר מרכא טפחא, קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין או הלכה מסוימת; (הסבר א) לעיכוב במגילה חייב להיות כתוב ממלת איש בצד ימין ותחתיה בעשר שורות שם בן אחד של המן. בצד שמאל של השורה מלת ואת ובשורה העשירית מלת עשרת (הסבר ב) ע"פ הגהה של הרמ"א [שו"ע או"ח הל' מגילה ופורים תרצ:טו] ודוקא לכתחלה (טט: בנשימה אחת), אבל בדיעבד אם (נג) הפסיק ביניהם יצא (הסבר ג) ע"פ [פרקי דרבי אליעזר פמ"ט] מארבעים בני המן רק עשרה כותבי המלך נתלו על העץ יחד עם המן (אפשר כי טעם קדמא של בְּנֵי בְּנֵי במשמע המוקדמים - החשובים). אפשר שהאחרים נתלו עשר עשר על עצים אחרים (אסתר ט, יב, יג, יד)

מגלת אסתר ט, כא: מוצאי שבת טו אדר התשפ"ה בהשתתפות האברכים ישראל ברקוביץ הי"ו, פינחס מנחם גולדבלט הי"ו לקי"ם עליהם להינות עשים את יום ארבעה עשר לתחדש אדר ואת יום חמשה עשר פו בכל-שנה ושנה:

(אס' ט, כא) לקי"ם עליהם – זרקא סגול בתפקיד מוסיף ממין הענין על הענין או גורע ממין הענין מהענין, (א) כאן רעיון מנחה להסבר הפסוק. (ב) [משנה ברורה סימן תרצא ס"ק ו] ... כרכים הספיקות אם הם מוקפות חומה [ח] אומרים על הנסים בתפלה בשני ימים. **(אס' ט, כא) להינות עשים –** מונח רביע ברישום מקוצר מרמז ללפחות ארבעה פרטים שבהם תהיה הוספה או גריעה לפי ימי הפורים בשבוע ולפי המקום. שלושה מהם מפורשים ב-(אס' ט, ט) עשים את יום ארבעה עשר לתחדש אדר שמתה ומשקה ויום טוב ומשלוש מנות איש לרעהו: פ (אס' ט, ט) למ' משקה ומשקה ומשלוש מנות איש לרעהו ומנות לאביונים: (א) קריאת מגילה (ב) מתנות אביונים (ג) משלוח מנות איש לרעהו (ד) סעודת פורים ומשתה ושמה (ה) הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון (ו) קריאה מיוחדת לפורים בתורה (שמ' סוף פרשת בשלח "ויבוא עמלק") (ז) מצוות נספחות: תרומת זכר למחצית השקל קודם קריאת המגילה (מ"ב תקצה, ה)

(אס' ט, כא) אֶת – תלשא בתפקיד לימוד ולאחריו בתפקיד תלשא של שיעורים. מלת "את" מאפשרת רבויים של שיעורים מינימלים (א) שני מאכלים במשלוח מנות; (ב) איש לרעהו – היינו יחיד; (ג) פורים של שלושה ימים (פורים משולש); (ד) למצוה לשתות שתי רביעיות יין בסעודת פורים ובוזה לצאת "חייב אדם לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן ובין ברוך מרדכי". אפשר שכאן טעם תלשא בתפקיד מחיצה פועל כ"שכהה = שוגג" ולהלכה היזק קטן פטור, היזק גדול חייב (משנה ברורה סי' תקצה ס"ק י"ג).

(אס' ט, כא) יום – מונח מרמז לרבוי דרשות על התבנית הטעמים הבאה

(אס' ט, כא) אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי לַחֹדֶשׁ אֲדָר – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט, (א) בזמן קדוש החודש ע"פ ראייה עשוי היה לחול י"ד אדר בשבת, מקדמים את י"ד אדר לי"ג אדר (ב) לעיון **(אס' ט, כא) וְאֶת –** מלת "את" עצמאית (היינו ללא טעם מקף) כדי להיות יתירה (כי אפשר היה לכתוב רק "ו" החיבור לפני מלת "יום") לדרשה לפי הטעם הנשמע (כאן טעם תביר) בהתאם למסלול שקובע טעם מקף המטעים מלת **(אס' ט, כא) יום –** כבורר בכתוב הבא וברבוי להלן. **(אס' ט, כא) יום-חמשה עשר –** מרכא טפחא מלמד על קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזה תלוי בתוצאת טעם מקף **(אס' ט, כא) יום-חמשה עשר –** מקף כבורר בין יום ט"ו החל בימי חול ובין יום ט"ו החל בשבת ובעיר מוקפת חומה מימי יהושע בן-נון, יום ט"ו ביום חול הקבוצה המרומזת בתבנית הטעמים מרכא טפחא אינה מתרחבת, טעם תביר לא מחלק בקבוצה בין מצוות פורים המרומזות ב-(אס' ט, כא) להינות עשים

יום ט"ו החל בשבת – בעיר מוקפת חומה מימי יהושע בן-נון, הקבוצה המרומזת בתבנית הטעמים מרכא טפחא מתרחבת ליום ט"ו, טעם תביר במלת **(אס' ט, כא) וְאֶת –** מחלק בקבוצה המורחבת בין מצוות פורים המרומזות ב-(אס' ט, כא) להינות עשים. לביל יום י"ד מקיימים (א) קריאת מגילה (ב) מתנות אביונים. ליל שבת (ה) הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון; (ו) קריאת תורה של פרשת השבוע, וקריאה בתורה לפורים (שמ' בשלח יז, ח) וְיָבֵא עַמְלֵק, הפטרה (שמואל א טו, פ'קדתי את אשר-עשה עמלק לישראל (שגם נקראת בפרשת זכור וכי תבוא). במוצאי שבת אין על הניסים בתפילת עמידה ובמלוה מלכה. יום א בשבוע (ג) משלוח מנות איש לרעהו (ד) שמחה וסעודה ומשתה. (ה) אין הוספת על הניסים בתפילת עמידה ובברכת המזון. **(אס' ט, כא) בּו –** אתנה מגביל כגון עשיית מלאכה במקום שנהגו לא לעשות מלאכה. (משנה ברורה סי' תרצו, ס"ק א). מגביל הסחת דעת משמחת היום (שם ס"ק ו). הגבלת אבולות והספת בצבור (שם ס"ק ח - לב). מצוות נספחות: אין משנים מעות פורים למצוות אחרות (מ"ב תקצה, ו)

(אס' ט, כא) בְּכָל-שָׁנָה – מקף כבורר כגון האבל על אביו ואמו בתוך י"ב חודש ומגבל במצוות הפורים כמפורט ב-(שם ס"ק ח - לב). (משנה ברורה סי' תרצה ס"ק ו) – תענית חלום, תענית בפורים אם לא יתיר שבועתו, **(אס' ט, כא) בְּכָל-שָׁנָה וְשָׁנָה –** סלוק מגביל. אבל, מתענה שלא התיר, גזרת מלכות. ראה [שו"ע או"ח הל' מגילה ופורים תרצג:ב,ג,ד]